ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до навчальної програми з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» до підручника «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» 4 клас. У 2 частинах (автори Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Павич, видавництво «Генеза», 2021)

- **для класів, що працюють за навчальним планом ТОП (4 клас), розробленої під керівництвом О. Я. Савченко**
  Програма «Я досліджую світ» для 4 класу закладів загальної середньої освіти реалізує завдання природничої (ПРО), громадянської та історичної (ГІО), соціальної та здоров'язбережувальної (СЗО), технологічної (ТЕО) освітніх галузей.
- **для класів, що працюють за навчальним планом ТОП (4 клас), розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна**
  Програма «Я досліджую світ» для 4 класу закладів загальної середньої освіти реалізує завдання природничої (ПРО), громадянської та історичної (ГІО), соціальної та здоров'язбережувальної (СЗО), технологічної освітніх галузей (ТЕО), елементів мовно-літературної (МОВ) та математичної (МАО) освітніх галузей.

Зміст курсу «Я досліджую світ» охоплює досить широке коло питань: від елементарних правил особистої гігієни до знань про нашу планету. Водночас людина, природа і суспільство розглядаються в їх нерозривній, органічній єдності.

Програма побудована на основі принципів:

- цілісності навколишнього світу, спрямованого на формування у школярів розуміння нерозривного зв'язку складових елементів навколишнього середовища і вироблення стратегії поведінки людини в природі і соціумі;
- міждисциплінарності, який передбачає логічне включення та інтеграцію знань різних наук (біології, екології, географії, астрономії, фізики, математики тощо);
- системності – матеріал подано від простого до складного, ознайомлюючи з основними принципами взаємозв'язку в системі «природа – суспільство»;
- історизму, який передбачає подання природничих і історичних подій відповідно до часу, місця і умов їх виникнення;
- гуманізму включає систему людських цінностей, право людини на свободу, щастя, розвиток і прояв усіх її здібностей;
- взаємозв'язку краєзнавчого, регіонального та глобального підходів до розкриття екологічних проблем;
- відповідності змісту, форм і методів психолого-віковим потребам учнів.

Зміст курсу подано в чотирьох розділах: «Подорожуємо Україною», «Океани та материки», «Всесвіт і Сонячна система», «Майбутнє – це ми», що дозволяє сформувати уяву молодших школярів про цілісний і водночас багатогранний навколишній світ з його взаємозв'язками і взаємозалежностями.

Зміст **розділу 1 «Подорожуємо Україною»** охоплює чотири теми: «Природа України», «Культурна спадщина України», «Багатства України», «Природні зони України», мета яких ознайомити учнів з природними багатствами України та свого краю, способами зображення Землі, її поверхні: глобус, географічна карта, план місцевості; формами рельєфу країни, корисними копалинами, водними ресурсами, ґрунтами, природними угрупованнями, природними зонами, охороною природи в країні і своїй місцевості, основними правами і обов'язками дитини; формувати активну позицію щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України; інтерес до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної патріотичної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій.

Виконуючи проєкти, учні навчаються моделювати карту України, створюють власноруч модель гори, досліджують які страви є традиційними для країн, що межують з Україною; розраховують собівартість виготовлених виробів та повторно використовують матеріали у роботі; ознайомлюються із сучасними матеріалами для виготовлення виробів.

Зміст **розділу 2 «Океани та материки»** включає дві теми «Природа голубої планети» і «Природа материків», які ознайомлюють учнів з природою океанів і материків, їх розміщенням на карті світу і карті півкуль, особливостями природних умов, органічного світу

та господарською діяльністю людини. Запропоновані практичні роботи та проєкти мотивують дітей до пошуку додаткової інформації про об'єкти, які запропоновано до виготовлення з різноманітних матеріалів та різними технологіями.

Зміст **розділу 3 «Всесвіт і Сонячна система»** ознайомлює учнів з поняттям «Всесвіт», будовою Сонячної системи, групами планет, впливом Сонця на організми, нашою галактикою – Молочний Шлях. Учні отримують уявлення про зоряне небо, вчаться спостерігати за сузір'ями Мала і Велика Ведмедиця, Полярною зорею. Вони фантазують та власноруч створюють вироби.

Зміст **розділу 4 «Майбутнє – це ми»** включає дві теми: «Людина і природа» і «Люди – багатство країни», мета яких формувати та розвивати толерантність у соціальній комунікації, ціннісне ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички у взаємодії і співпраці в різних видах діяльності; створити умови для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості; розкрити екологічну цілісність світу – найважливіший аспект фундаментальної ідеї цілісності. Ідея екологічної цілісності світу реалізується через розкриття різноманітних екологічних зав'язків: між неживою природою і живою, усередині живої природи, між природою і людиною. Зокрема, розглядається значення кожного природного компонента в житті людей, аналізується позитивний і негативний вплив людини на ці компоненти. Найважливіше значення для усвідомлення дітьми єдності природи і суспільства, цілісності самого суспільства, найтіснішої взаємозалежності людей має також включення в програму елементарних відомостей з питань фінансової грамотності. Учні навчаються ощадно використовувати матеріали, управлятися в побуті, чинити добро та презентувати результати власної діяльності.

Програма реалізує компетентнісно-орієнтований і діяльнісний підходи до навчання через різноманітні форми організації роботи під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: уроки в класі і в природі, екскурсії тощо.

У зміст програми включено практичні роботи, що відрізняються різноманітністю форм пізнавальної діяльності. Всі практичні роботи мають чітко виражений характер пізнання найближчого природного оточення, роботи з картографічним матеріалом, створюють умови для прийняття конкретних рішень.

Практична діяльність включає елементи досліджень і експериментів, догляд за рослинами і тваринами, екскурсії найближчим природним і соціальним оточенням. Розвиток навичок здійснюється від простого до складного, від розвитку умінь спостерігати, аналізувати і узагальнювати – до постановки дослідів, проведення експериментів.

Широко використовується моделювання: створення графічних і динамічних схем, які відображають ті чи інші явища (прості харчові ланцюги між організмами, моделі, які відображають взаємодію природи і людини); створення моделі Сонячної системи, моделей транспорту тощо. Для кращого засвоєння правил поведінки в природі використовують знаки, які містять виражені в графічній формі заборону і попередження, які стосуються тих чи інших дій людини.

Особливе місце в реалізації програми відводиться проєктній діяльності школярів, мета якої розширення знань здобувачів освіти, підвищення їх екологічної грамотності, озброєння навичками дбайливого використання природних ресурсів, формування активної громадянської позиції у ставленні до природи та прийнятті рішень.

Для формування та розвитку конкретних очікуваних результатів **технологічної галузі** обох варіантів пропонуємо використовувати як окремі уроки з технологій, так і етапи інтегрованого уроку.

У програмі вказано мінімум екскурсій, практичних робіт, демонстрацій, моделювань, проєктів. Під час планування навчального матеріалу їх кількість може бути збільшена.

Обов'язкові очікувані результати визначені у програмі в спеціальній колонці і відповідають обов'язковим результатам навчання здобувачів освіти Державного стандарту початкової освіти (2019).

Тематика параграфів (тем) побудована за проблемами. Кожна тема містить рубрику «Чи знаєте ви, що...», яка має на меті зацікавити учнів до навчання, розширити їх уявлення про навколишній світ, вмотивувати до свідомого навчання.

Кількість годин (уроків) для опрацювання теми учитель/-ка добирає самостійно, керуючись власним досвідом, враховуючи підготовленість учнів та умови роботи в певному класі, а також додатковий резервний час.

Резервний час в освітній програмі закладу загальної середньої освіти сприяє, зокрема, задоволенню освітніх потреб здобувачів освіти, вирівнюванню їх досягнень, розвитку наскрізних умінь [Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688)].

Навчально-методичний комплект з інтегрованого курсу:

- підручник «Я досліджую світ» у 2-х частинах;
- зошит «Я досліджую світ» у 2-х частинах;
- альбом «Я досліджую світ. Технологічна огалузь»;
- «Я досліджую світ», діагностичні картки, 4 клас;
- конспект-конструктор;
- електронний додаток до підручника

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ
з інтегрованого курсу «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
до підручника «Я досліджую світ», 4 клас. У 2-х частинах
(автори Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Павич, видавництво «Генеза», 2021)
для класів, що працюють за навчальним планом ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ (4 КЛАС),
розробленої під керівництвом О. Я. САВЧЕНКО

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ
з інтегрованого курсу «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
до підручника «Я досліджую світ», 4 клас. У 2-х частинах
(автори Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Павич, видавництво «Генеза», 2021)
для класів, що працюють за навчальним планом
ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ (4 КЛАС),
розробленої під керівництвом Р. Б. ШИЯНА

РОЗДІЛ 1. ПОДОРОЖУЄМО УКРАЇНОЮ

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ 1 (ТОП «Савченко») – УРОКУ 1 (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Як наука допомагає нам пізнавати навколишній світ
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина і природа. Людина. Людина серед людей
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Моя культурна спадщина
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – пояснює можливості людини; значення знань, освіти, працелюбства в досягненні успіхів і спілкуванні [4 ПРО 1.6]; – пояснює необхідність виробляти в собі такі риси [4 СЗО 8.1]
	ТОП «Шиян»	– добирає приклади, які пояснюють взаємозалежність людини і природи [4 ГІО 3-2.2-1]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1-3]; – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаюсь до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – виконує різні ролі в роботі малих груп незалежно від їх складу та наповненості [4 СЗО 3 -4.7-1]; – пояснює, навіщо необхідно визначати послідовність кроків у дослідженні [4 ПРО 1-1.3-3]; – знаходить потрібну інформацію про винахідників, діячів культури і мистецтва відповідно до власних зацікавлень [4 ГІО 3 3.1-3]; – порівнює різні відомості, на підставі інформації, зібраної з різних джерел, пропонує власний висновок [4 ГІО 3-3.3-3]
4	**Навчальна діяльність**	Творче завдання – підготовка повідомлення про українського вченого, що зробив значний внесок у науку. Ознайомлення з джерелами інформації про виникнення наук, важливі винаходи давніх людей.
5	**Мета уроку**	Формувати та розвивати уміння проводити спостереження, дослідження, експерименти; прогнозувати можливі результати та фіксувати отримані результати; робити висновки; формувати вміння пов'язувати елементи інформації в цілісну картину; розрізняти факти і думки про ці факти; формувати та розвивати навички взаємооцінювання та рефлексії
6	**Завдання уроку**	Учити працювати з різними джерелами інформації; проводити досліди, експерименти; відпрацьовувати вміння та стратегії критичного мислення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична, інформатична, мовно-літературна, технологічна галузі
8	**Ключові компетентності**	*Громадянські та соціальні, здатність спілкуватися рідною мовою, математична компетентність, компетентності в галузі природничих наук, інформаційно-комунікаційна компетентність, технологічна*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Відео «Винаходи людства»[1] URL: https://www.youtube.com/watch?v=vBkDVt5P2t0 2. Відео «Дитячі винаходи, які стали відомими на весь світ» URL: https://www.youtube.com/watch?v=lmbLdXauwP4
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Обладнання для проведення дослідів та експериментів, підручник, зошит, енциклопедія

[1] Тут і далі містяться посилання на відкриті інтернет-джерела, матеріали яких використано з навчальною метою відповідно до законодавства України про авторське і суміжні права.

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Постановка проблемного питання «Що таке наука?». 2. Вправа «Продовж речення»: «Я знаю таких відомих людей, як...». 3. Робота в парах. Установити відповідність між прізвищем і досягненням людини	1. Складають асоціативний кущ «Наука – це...». 2. Виконують вправу на індивідуальних аркушах, користуючись інтернетом. 3. Виконують завдання в парі
2	**Основна**	1. Робота з підручником. 2. Перегляд відео. 3. Робота в зошиті (завдання 4). 4. Проведення дослідів, експериментів	1–2. Ознайомлюються з джерелами інформації про виникнення наук, важливі винаходи давніх людей. Називають, які ще винаходи вони хотіли б побачити або винайти і чому. 3. Працюють індивідуально, здійснюють взаємооцінювання, порівнюють з правильною відповіддю вчителя. 4. Працюють у групах (одна група виконує дослід з робочого зошита)
3	**Підсумкова**	1. Вправа «Правильно – неправильно». 2. Робота з таблицею, завдання 3 з робочого зошита. 3. Рефлексія	1. Із запропонованих учителем висловів діти вибирають лише правильні. 2. Заповнюють таблицю з коментуванням. 3. Заповнюють «Шкалу думок»
4	**Домашнє завдання**	Творче завдання: підготувати повідомлення про українського вченого, який зробив значний внесок у науку	

Тема 1. Природа України

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **2** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **5** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Наша країна – Україна**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина в суспільстві. Людина і світ. Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Моя культурна спадщина. Ми – громадяни України. Ми – європейці
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– знає зміст основних символів держави (Гімн, Прапор, Герб, рідна мова) [4 ГІО 8.3], зміст народних символів [4 ГІО 8.3]; – має уявлення про права та обов'язки; право на життя; рівноправність людей, право кожного на захист, любов і піклування; право на працю, захист, відпочинок; право на освіту [4 ГІО 6.2]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – показує на карті України і називає місцевість свого проживання, Україна на карті світу, значення різних видів карт [4 ПРО 1.1]
	ТОП «Шиян»	– орієнтується в місцевості, у якій проживає [4 ГІО 3-2.1-1]; – аргументовано оцінює значущість для себе, родини державних свят України (День незалежності України, День Конституції України, День захисника України, День Соборності України) [4 ГІО 5-8.3-2]; – переконує у важливості відзначення державних свят і знаменних (ювілейних) дат, обмірковує, як ці події/визначні особи вплинули на сучасність [4 ГІО 5-1.3-3]; – пояснює, як Конституція України – найважливіший документ держави, впливає на його/її життя і життя всіх громадян України [4 ГІО 5-8.3-3]; – розмірковує про роль законів у своєму житті, житті інших людей колись і тепер [4 ГІО 5-8.3-4];

Продовження таблиці

		– ставить запитання дорослим і однолітками щодо інформації, яка викликає сумнів або є незрозумілою [4 ГІО 3-3.3-2]; – порівнює різні відомості, на підставі інформації, зібраної з різних джерел, пропонує власний висновок [4 ГІО 3-3.3-3]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]
4	**Навчальна діяльність**	Дослідження поетичних творів, пісень тощо, у яких прославляються державні та народні українські символи. Обговорення змісту наведених статей Основного Закону України – Конституції
5	**Мета уроку**	Розширити поняття про незалежність України; виховувати активну громадянську позицію, любов до рідного краю, повагу до державних та народних символів України, патріотичні почуття, національну свідомість, гідність
6	**Завдання уроку**	Повторити правила роботи з картою; закріпити сформовані навички роботи з атласом, картою, словником, Конституцією; відпрацьовувати вміння слухати та передавати однолітками текст близько до оригіналу; досліджувати поетичні твори, аналізувати відеопродукти, рефлексувати
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, природнича, мистецька, історична та громадянська, інформатична галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, громадянські та історичні, здатність спілкуватися рідною мовою, математична компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Легенда про Україну. URL: https://www.youtube.com/watch?v=D692Z4tJ8rg 2. Відеопрезентація «Пам'ятки України». URL: https://www.youtube.com/watch?v=dXlkF2QNT28 3. ТОП 7 красивих місць в Україні, де ви повинні побувати. URL: https://www.youtube.com/watch?v=CDh3mtIlWRQ 4. Анімаційний серіал «Моя країна – Україна». URL: https://www.youtube.com/watch?v=XhVhZWabfAk
1. 2. 3. 4.		
10	**Матеріали та обладнання**	Зображення державних символів, аудіозапис Гімну України, карта «Україна», Конституція України

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. «Кошик ідей». 2. Перегляд відео «Легенда про Україну». 3. Вікторина «Чи знаєте ви Україну?»	1. Пропонують для дослідження поетичні твори, пісні, у яких прославляються державні та народні українські символи. 2. Переглядають і обговорюють відео. 3. Відповідають на запитання вікторини
2	**Основна**	1. Робота з картою. 2. Робота з підручником. 3. Групова робота. 4. Метод «Джигсоу». 5. Робота в парах. 6. Робота в зошиті.	1. Повторюють правила роботи з картою; працюють з картою, атласом. 2. Опрацьовують вірш Оксани Забужко. 3. Працюють у групах над змістом наведених статей Конституції України. 4. Опрацьовують тексти про Державні та народні символи України. 5. Виконують завдання підручника. 6. Складають сенкан зі словами «Україна», «Батьківщина».

Продовження таблиці

		7. Демонстрація відео «ТОП 7 красивих місць в Україні, де ви повинні побувати»	7. Переглянувши відео, обговорюють, які місця хотіли б відвідати і чому
3	**Підсумкова**	1. Гра «Місто, що є назвою обласного центру, починається на літеру “К”». 2. Рефлексія	1. Обирають, кому адресувати завдання. 2. Заповнюють «Рефлексивну мішень»: – На цьому уроці для мене важливим відкриттям було... – Ця інформація дозволяє зробити висновок, що... – Сьогодні я дізнався/дізналась значення таких слів...
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання з підручника та зошита	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **3** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **6** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Для чого потрібні глобуси і карти
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я серед людей
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення про значення різних видів карт [4 ПРО 1.1]; – розпізнає: рівнини, гори, пагорби, яри; знаходить і показує на картах материки, океани та інші об’єкти відповідно до навчального завдання [4 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– орієнтується на місцевості за Сонцем, компасом, місцевими ознаками [4 ПРО 1-4.1-1]; – визначає сторони горизонту [4 ПРО 1-4.1-2]; – читає (тлумачить) план і карту [4 ПРО 1-4.1-3]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з глобусом і картами
5	**Мета уроку**	Сформувати уявлення про глобус як точну модель Землі, ознайомити з глобусами та картами різних масштабів, їхнім призначенням; сприяти розвитку вмінь роботи з картою, глобусом; учити застосовувати отримані знання практично; розвивати кругозір, картографічні навички; спонукати учнів до досліджень; формувати навички створення ментальних карт, графічних організаторів; сприяти розвитку навичок аналізу, структурування інформації
6	**Завдання уроку**	Виконувати практичні завдання на картах, глобусі; створювати ментальні карти, графічні організатори; слухати й аналізувати висловлювання; проводити дослідження, здійснювати самооцінювання, рефлексію
7	**Міжпредметні зв’язки**	Природнича, математична, інформатична галузі
8	**Ключові компетентності**	*Вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, математична компетентність, математична компетентність, компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна, інформаційно-комунікаційна, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Глобус, карти та сторони світу. Відео для дітей URL: https://www.youtube.com/watch?v=KwapDDRJtkQ
10	**Матеріали та обладнання**	Глобуси, карти, шкільний атлас, сантиметрова стрічка, зошит, дидактичні картки для кожної групи (4)

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. «Мозковий штурм»: для чого потрібні глобуси і карти? 2. Завдання «Це цікаво...». Шерлок Холмс був детективом і користувався картою. Скажіть, людям яких професій потрібні знання та вміння працювати з картами. 3. Робота з таблицею	1. Висувають пропозиції, аналізують і обирають ті, які підходять для вирішення питання. 2. Слухають розповідь з елементами бесіди, виконують завдання. 3. Працюють у парах, заповнюють таблицю «Відмінність між глобусом і картою»
2	**Основна**	1. Робота над загадкою. 2. Пояснення вчителя. 3. Робота з підручником. 4. Практична робота з картами та глобусом. 5. «Бліцопитування». 6. Виготовлення ментальної карти з ключовими словами «глобус», «карта»	1. Відгадують загадку. Тут міста, країни, скелі, Океани і пустелі, Гори, ріки і моря – Мандрувати буду я! Щоб по світу мандрувати, Не виходжу я із хати, Не сідаю у автобус, А беру у руки… 2. Слухають пояснення вчителя, аналізують, висловлюють власну думку, обґрунтовують її. 3. Працюють у групах. 4. Виконують дослідження (завдання 2, 3 в робочому зошиті). 5. Відповідаючи на запитання, закріплюють нові знання. 6. Виготовляють ментальну карту
3	**Підсумкова**	1. Кола Венна. 2. Рефлексія	1. Заповнюють у зошиті (завдання 4) кола Венна. 2. Рефлексія: – Яка інформація уроку була найцікавіша? А яку складно було засвоїти? Чи виникали труднощі під час групової роботи? Якщо так, то які саме? Як здобуті знання знадобляться в повсякденному житті?
4	**Домашнє завдання**	У підручнику прочитати параграф «Для чого потрібні глобуси і карти». Усно відповісти на запитання	С. 11–14, прочитати

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **4** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **7** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Про що розповідають карти
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я серед людей
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення про значення різних видів карт [4 ПРО 1.1]; – розпізнає: рівнини, гори, пагорби, яри; знаходить і показує на картах материки, океани та інші об'єкти відповідно до навчального завдання [4 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [1 ПРО 1 4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1 4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3];

Продовження таблиці

		– виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]; – підтримує та заохочує інших, демонструє емпатію під час роботи в групі [4 ГІО 2-7.2-6]; – аргументує значущість сумлінної праці в групі [4 ГІО 2-7.2-7]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]
4	**Навчальна діяльність**	Ознайомлення з картографічними умовними знаками. Практична робота. Робота з різними картами
5	**Мета уроку**	Формувати поняття «географічна карта», учити читати карту, використовуючи умовні позначення та масштаб; закріпити і поглибити знання про план місцевості, масштаб, глобус; розвивати кругозір, спостережливість, активну пізнавальну діяльність; виховувати інтерес до предмета, допитливість, самостійність
6	**Завдання уроку**	Ознайомити з поняттям «карта», різними її видами; учити читати карту, використовуючи умовні позначення та масштаб; дізнатися, чим відрізняється карта від плану місцевості; працювати за алгоритмом, зразком; перетворювати інформацію з однієї форми в іншу; працювати за алгоритмом, поданим у підручнику; самооцінювати засвоєний матеріал
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична, інформатична, мовно-літературна галузі
8	**Ключові компетентності**	Громадянські та соціальні компетентності, здатність спілкуватися рідною мовою, математична компетентність, компетентності в галузі природничих наук, інформаційно-комунікаційна компетентність
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	14 цікавих карт України, яких немає в підручниках географії. URL: https://naurok.com.ua/post/14-cikavih-kart-ukra-ni-yakih-nemae-v-pidruchnikah-geografi
10	**Матеріали та обладнання**	Глобуси, карти, шкільний атлас, сантиметрова стрічка, зошит, дидактичні картки для кожної групи (4)

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. «Мозковий штурм» 2. Прийом «Здивуй» 3. Робота в парах	1. Пропонують ідеї для вирішення проблеми «Про що можуть розповісти карти?» 2. Переглядають «14 цікавих карт України, яких немає в підручниках географії». 3. Описують у парах за поданою схемою дві карти шкільного атласу або карти, розміщені на форзацах підручника (на вибір). Установлюють відповідність
2	**Основна**	1. Пояснення вчителя. 2. Робота в групах з картою. 3. Робота з підручником, зошитом. 4. Тестування	1. Читають текст у підручнику. 2. Виконують практичні завдання з картою. 3. Заповнюють таблицю в зошиті, завдання 4. 4. Заповнюють картки з тестами
3	**Підсумкова**	1. Вправа «Мікрофон». 2. Гра «П'ять речень». 3. Рефлексія	1. Відповідають на запитання одне одного. 2. Учні в п'яти реченнях пригадують засвоєні на уроці знання. 3. «Кольорова рефлексія»

Продовження таблиці

4	**Домашнє завдання**	У підручнику прочитати параграф «Про що розповідають карти». Усно відповісти на запитання	С. 15-18, прочитати

УРОК 5 (ТОП «Савченко») – УРОК 8 (ТОП «Шиян»)

Проєкт «Пізнаємо Україну»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **6** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **12** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Як орієнтуватися на місцевості**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Природа
	ТОП «Шиян»	Я у природі. Я у рукотворному світі. Я пізнаю природу
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– називає способи орієнтування на місцевості; визначає сторони горизонту по компасу [4 ПРО 1.1]; – орієнтується на місцевості за допомогою компасу, Сонця і місцевих ознак [4 ПРО 1.5]; – визначає сторони горизонту по компасу; застосовує знання для складання плану приміщення, орієнтування на місцевості [4 ПРО 1.4]
	ТОП «Шиян»	– відповідально діє в природі [4 ПРО 2-3.1-1]; – визначає важливість того, що вивчає про довкілля [4ПРО 2-3.1-2]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – дотримується правил поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-4]; – розповідає про винаходи та винахідників, пояснює вплив їхніх ідей на повсякденне життя та збереження довкілля [4 ПРО 3-3.3-1]; – пропонує та обґрунтовує власну ідею розв'язання проблеми [4 ПРО 3-4.4-1]; – спостерігає за рослинами і тваринами [4 ПРО 1-1.4-12]; – орієнтується на місцевості за Сонцем, компасом, місцевими ознаками [4 ПРО 1-4.1-1]; – визначає сторони горизонту [4 ПРО 1-4.1-2]
4	**Навчальна діяльність**	Практична робота. Визначення сторін горизонту за допомогою Сонця
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з компасом та його будовою; виробляти вміння користуватися ним; учити орієнтування на місцевості за допомогою Сонця, компаса та місцевих ознак; відтворити наявні знання із заданої теми, формувати асоціативний ряд і ставити проблемні питання з теми; розвивати допитливість, увагу, спостережливість, уміння логічно мислити, практичні вміння; виховувати любов до природи на основі отриманих знань
6	**Завдання уроку**	Слухати розповідь, висувати власні припущення; провести практичну роботу за межами класу; працювати в групах, парах; опрацювати матеріал підручника, закріпити знання через практичні дослідження
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична, мовно-літературна, інформатична галузі
8	**Ключові компетентності**	Компетентності в галузі природничих наук, громадянські та соціальні, здатність спілкуватися рідною мовою, математична, інформаційно-комунікаційна компетентності
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Навчальне відео «Горизонт. Сторони горизонту» URL: https://www.youtube.com/watch?v=bY2tEyyzFgs 2. Навчальне відео «Орієнтування на місцевості» URL: https://www.youtube.com/watch?v=tqWOGwUQmoE

[1] Тут і далі див. підручник Я досліджую світ. (У 2 ч.) : Ч. 1 / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. – Київ : Генеза, 2021. – С. 17.

Продовження таблиці

		3. Мультфільм «Світ чекає на відкриття. Компас» URL: https://www.youtube.com/watch?v=sRiZLQjUiEM
		1. 2. 3.
10	**Матеріали та обладнання**	Підручник, робочі зошити, компаси, презентація, мультимедійна дошка

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Розповідь учителя. У Івасика і Марійки тато лісник. Хатинка лісника знаходиться поблизу лісового озерця. Мама приготувала обід і попросила дітей віднести його татові. Вона наказала йти лісовою стежиною і не звертати з неї, оскільки ліс густий і темний. Івасик запитав, у якому напрямку розташовані лісове озеро і хатинка. Мама відповіла, що у південному від їхнього двору. Діти зібралися й весело пішли до лісу. Дорогою Марійка помітила великий білий гриб. Вона показала свою знахідку братикові, і вони, бігаючи від дерева до дерева, почали шукати гриби й непомітно звернули зі стежки. Через деякий час діти озирнулися – ліс став густим, а стежка зникла. Сонце заховалося за хмари, і в гілках зашумів вітерець. Марійка заплакала, а Івасик почав думати, як вибратися з гущавини і донести обід татові. Він згадав, що хатка лісника знаходиться у південному напрямку. – Як же визначити, де південь? 2. Демонстрація навчального відео «Компас» 3. Робота в парах. «Закінчіть твердження»	1. Слухають, висувають власні припущення, відповідають на запитання: – На яку місцевість потрапили діти? – Чи можна визначити в лісі сторони горизонту за Сонцем? Чому? – Що ж порадити Івасикові та Марійці? 2. Дивляться відео, ознайомлюються з компасом. 3. Працюють у парах, закінчують твердження, підготовлені вчителем.
2	**Основна**	1. Загальна мотивація. 2. Вправа «Якщо… то…». 3. Робота з підручником. Групова робота. Складання пам'ятки «Якщо ви заблукали» 4. Гра «Не помились!». 5. Практична робота: визначення сторін горизонту за допомогою Сонця. 6. Робота в зошиті (завдання 1, 2, 3).	1. Переглядають відео «Орієнтування на місцевості». 2. У групах виконують вправу «Якщо… то…». 3. Читають текст підручника, перевіряють результати групової роботи. 4. Кожному ряду пропонується завдання (на картці). Умовою гри є швидкість виконання завдання. 5. На майданчику виконують практичну роботу. 6. Результати практичної роботи закріплюють, виконуючи завдання в зошиті

Продовження таблиці

3	**Підсумкова**	1. Гра «Ніч і день». 2. Рефлексія	1. «Ніч» – діти заплющують очі й слухають запитання, «день» – розплющують очі й відповідають на нього. 2. Рефлексія: – Що саме уявляли? – Чи сподобався вам урок? – Яка інформація була найцікавішою?
4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різні джерела інформації, підготувати повідомлення про здатність бджіл орієнтуватися на місцевості	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **7** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **13** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Що таке план місцевості
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– пояснює значення плану місцевості і карти [4 ПРО 1.4]; – застосовує знання для складання плану приміщення, орієнтування на місцевості [4 ПРО 1.4]
	ТОП «Шиян»	– читає (тлумачить) план і карту [4 ПРО 1-4.1-3]; – формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [1 ПРО 1-4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1-4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3]
4	**Навчальна діяльність**	Відпрацьовування навичок роботи з картою
5	**Мета уроку**	Розкрити зміст понять «план місцевості», «умовний знак»; формувати вміння читати простий план місцевості, використовуючи умовні знаки; виховувати пізнавальну активність, спостережливість
6	**Завдання уроку**	Відпрацьовувати навички роботи з картами, планами; учити порівнювати, знаходити спільне та відмінне в картах і планах; установлювати відповідність між номером умовного знака і його значенням; самостійно моделювати; робити висновки, для чого людям потрібні плани місцевості
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, мовно-літературна, мистецька, технологічна, математична галузі
8	**Ключові компетентності**	Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Навчальне відео «План місцевості» URL: https://www.youtube.com/watch?v=iWIhgTl5NzM
10	**Матеріали та обладнання**	Презентація, відеоматеріали, фізична карта світу, підручники, атласи, глобус

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Мікрофон». 2. Графічний диктант	1. Відповідають на запитання вчителя. 2. Під диктовку записують текст, у якому визначені слова зображують графічно

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Демонстрація відео «План місцевості». 2. Робота з онлайн-картами та планами місцевості (картами, атласами). 3. Робота з підручником. 4. Діяльнісне навчання. 5. Робота в зошиті, завдання 2	1. Дивляться відео, заповнюють таблицю «Знав/знала, дізнався/дізналась». 2. Працюють з картами, планами. 3. Читають текст підручника, виконують завдання 4 на встановлення відповідності. 4. У групах проводять практичну роботу (на аркушах паперу олівцем обводять запропоновані предмети; за допомогою роздаткових матеріалів моделюють план класної кімнати). 5. У колах Венна порівнюють план місцевості й карту
3	**Підсумкова**	1. Закріплення вивченого матеріалу. 2. Гра «Скарб». 3. Рефлексія	1. Виконують завдання 3 в зошиті. 2. Об'єднуються в команди. Обмінюються складеними планами, за якими шукатимуть захований у класі скарб. 3. Гра «Рюкзак, м'ясорубка, корзина»
4	**Домашнє завдання**	Разом з батьками чи іншими рідними розглянути план квартири чи будинку. Розповісти, що на ньому зображено. Знайти на плані свою кімнату	За бажання намалювати план, якою б хотіли бачити класну або свою кімнату

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **8** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **14** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Що таке масштаб**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– пояснює значення плану місцевості і карти [4 ПРО 1.4] – знаходить і показує на картах материки, океани та інші об'єкти відповідно до навчального завдання; [4 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– читає (тлумачить) план і карту [4 ПРО 1-4.1-3]; – формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [1 ПРО 1-4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1-4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3]; – застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]
4	**Навчальна діяльність**	Визначення на карті сторін горизонту. Порівняння плану місцевості, карти і малюнку
5	**Мета уроку**	Розкрити зміст поняття «масштаб»; виробляти практичні вміння користуватися масштабом; розвивати аналітичне мислення, просторове уявлення, допитливість; виховувати уважність, зосередженість, охайність у роботі з картографічними джерелами
6	**Завдання уроку**	Учити дітей порівнювати план місцевості, карти і малюнки; користуючись масштабом, визначати відстань; моделювати; аналізувати, робити висновки; розвивати критичне мислення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична галузі
8	**Ключові компетентності**	Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності

Продовження таблиці

9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Навчальне відео «Масштаб» URL: https://www.youtube.com/watch?v=LSck6Jxu-8I
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, глобус, географічні карти різних масштабів

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Відтермінована відгадка». 2. Вимірювання на карті відстані між містами	1. Висувають пропозиції, як можна зобразити на аркуші паперу, карті предмети, які запропонував учитель. 2. Вимірюють на карті відстань між зазначеними пунктами, знаходять в інтернеті інформацію про фактичну відстань між ними, роблять висновки (у скільки разів зменшено відстань на карті)
2	**Основна**	1. Демонстрація відео «Масштаб». 2. Робота з підручником. 3. Робота в парах.	1. Перегляд і обговорення відео. 2. Опрацьовують текст підручника, виконують завдання 4. 3. Працюють у парах: формулюють і відповідають на запитання одне одного за темою параграфа
3	**Підсумкова**	1. Робота в зошиті, завдання 3. 2. Рефлексія «Незакінчені речення»	1. Користуючись масштабом, визначають довжину і ширину класної кімнати. 2. Продовжують речення: – Сьогодні я дізнався/дізналася... – Я зміг/змогла... – Мені захотілося...
4	**Домашнє завдання**	Прочитати параграф підручника, виконати завдання 4	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **9** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **15** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Яка поверхня України
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Природа.
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення значення різних видів карт [4 ПРО 1.1]; – розпізнає: рівнини, гори, пагорби, яри; знаходить і показує на картах об'єкти відповідно до навчального завдання [4 ПРО 2.2]; – називає правила поведінки під час землетрусів, повені [4 ПРО 1.1]
	ТОП «Шиян»	– читає (тлумачить) план і карту [4 ПРО 1-4.1-3]; – застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]
4	**Навчальна діяльність**	Відпрацювання навиків читання карти. Робота з картами атласу

Продовження таблиці

5	**Мета уроку відповідно до очікуваних результатів**	Дати учням поняття про рівнини й гори як основні форми поверхні суходолу; закріпити навички знаходження та демонстрації на картах об'єктів відповідно до навчальних завдань; розвивати критичне мислення, рефлексію; формувати вміння встановлювати асоціативні зв'язки; розвивати вміння учнів ефективно працювати в групах
6	**Завдання уроку**	Учити розпізнавати та показувати на картах рівнини, гори, пагорби, яри; встановлювати асоціативні зв'язки між словами; працювати зі схемами; опрацювати відео– та друковану інформацію; скласти правила поведінки під час землетрусів
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична, інформатична, мовно-літературна галузі, соціальна та здоров'язбережувальна
8	**Ключові компетентності**	Громадянські та соціальні, здатність спілкуватися рідною мовою, математична компетентність, компетентності в галузі природничих наук, інформаційно-комунікаційна компетентність, технологічна
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1.Урок «Форми земної поверхні України» URL: https://www.youtube.com/watch?v=4GSSZn9ircQ 2. Відеопроєкт «Найвідоміші гори України» URL: https://www.youtube.com/watch?v=G7NTJt0zdX4 3. Мультфільм «Пригоди машинки Левчика та його друзів. Мандрівка у гори» URL: https://www.youtube.com/watch?v=L-X7Lcl2-DI 4. Відео «Чому відбуваються землетруси» URL: https://www.youtube.com/watch?v=Zba_oQOGECM 5. Відео «Як вижити під час землетрусу» URL: https://www.youtube.com/watch?v=p6jY676CN6o
	1. 2. 3. 4. 5.	
10	**Матеріали та обладнання**	Фізична карта України, підручник, зошит, атласи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Асоціативний кущ».	1. Центральні слова: «гора», «рівнина», «горб». Учні записують слова та фрази, які спадають на думку, коли вони чують відповідне слово. Коли всі думки зафіксовано, учитель пропонує встановити зв'язки між словами.
		2. Правила поведінки під час землетрусів	2. Використовуючи слова з «асоціативного куща», складають Правила поведінки під час землетрусів
2	**Основна**	1. Робота зі схемою в підручнику.	1. Опрацьовують схему в підручнику (робота в групах).
		2. Робота з фізичною картою України.	2. Знаходять на карті України Подільську височину. Визначають, які ще височини є на території нашої країни. Знаходять на карті України свій обласний центр. Визначають форми поверхні суходолу в місцевості, у якій проживають.
		3. Робота в зошиті (завдання 1, 2).	3. Виконують завдання 1, 2 в зошиті.
		4. Перегляд відео «Чому відбуваються землетруси»	4. Після перегляду відео обговорюють правила поведінки під час землетрусу, які вони колективно склали, вносять зміни та доповнення

Продовження таблиці

3	**Підсумкова**	1. Прийом «Читання з розмітками INSERT». 2. Робота в зошиті (завдання 3). 3. Рефлексія	1. Опрацьовують запропонований текст, заповнюють таблицю: «Те, що ви читаєте, відповідає тому, що ви знаєте або думали, що знаєте», «Те, що ви читаєте, є для вас новим», «Те, що ви читаєте, суперечить тому, що ви вже знаєте або думали, що знаєте», «Те, що ви читаєте, незрозуміло; або ви хотіли б отримати більш докладні відомості з цього питання». 2. Виконують завдання 3 в робочому зошиті. 3. На дошці до зображення гори прикріплюють стікери: вершина – на уроці мені було цікаво, я все зрозумів/зрозуміла; схил – на уроці мені було цікаво, але я не все зрозумів/зрозуміла; підніжжя – на уроці мені було не цікаво, я не все зрозумів/зрозуміла
4	**Домашнє завдання**	Прочитати параграф «Яка поверхня України». Позначити на контурній карті основні форми земної поверхні України	С. 31-34, прочитати

УРОК 10 (ТОП «Савченко») – УРОК 19 (ТОП «Шиян»)

Проєкт «Модель гори»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **11** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **20** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Що змінює поверхню Землі**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Природа. Людина в суспільстві. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– розпізнає: рівнини, гори, пагорби, яри; знаходить і показує на картах об'єкти відповідно до навчального завдання [4 ПРО 2.2]; – має уявлення і виявляє практично турботу про своє оточення, про довкілля та культурну спадщину [4 ГІО 1.3]; – відповідально ставиться до обговорення проблем природи, ухвалення рішень щодо поводження у природі без заподіяння їй шкоди [4 СЗО 4.5]
	ТОП «Шиян»	– застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з картою
5	**Мета уроку відповідно до очікуваних результатів**	Учити визначати особливості формування рельєфу під впливом зовнішніх сил, знаходити і демонструвати на картах об'єкти, відповідно до навчального завдання; розвивати образне мислення учнів; формувати вміння проводити дослідження; виховувати відповідальне ставлення до проблем природи
6	**Завдання уроку**	Навчити розпізнавати та демонструвати на картах об'єкти, відповідно до навчального завдання; поглиблювати уміння працювати з текстами підручника методами розвитку критичного мислення; розвивати вміння працювати зі схемами, таблицями, проводити досліди, робити висновки на основі почутого та побаченого; формувати екологічну компетентність учнів

[1] Там само, с. 34.

Продовження таблиці

7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна галузі
8	**Ключові компетентності**	Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Відео «Наша планета Земля» URL: https://www.youtube.com/watch?v=1S2FiYMRmWs 2. ЕКО ПЛЮСПЛЮС. URL: http://plus-plus.tv/special/files/
		1.
10	**Матеріали та обладнання**	Презентація, відеоролики, фізична карта світу, підручники, атласи, глобус

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Снігова куля». 2. Метод «Прес». 3. Робота в зошиті	1. Повторюють поняття, вивчені на попередніх уроках. 2. Висловлюють власні міркування щодо питання: «Як ви гадаєте, чому біля підніжжя гір так багато каміння?». 3. Виконують завдання 1 у зошиті
2	**Основна**	1. Робота з картою. 2. Робота з підручником. 3. Проведення досліду. 4. Демонстрація відео «Наша планета Земля». 5. Робота в зошиті	1. Пригадують та позначають на карті форми поверхні суходолу. 2. Читають текст підручника, відповідають на запитання. 3. У групах проводять дослід з підручника. 4. Переглядають відео, аналізують, роблять висновки. Складають пам'ятку щодо поводження у природі без заподіяння їй шкоди. 5. Виконують завдання 3, 4 в зошиті (на вибір)
3	**Підсумкова**	1. Закріплення вивченого матеріалу (складання таблиці). 2. Метод «Джигсоу»	1. На мультимедійній дошці заповнюють таблицю «Основні зовнішні сили». 2. Опрацьовують запропоновані вчителем тексти методом «Джигсоу»
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання 5 у робочому зошиті.	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **12** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **21** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Які країни є сусідами України. *Проєкт «Уявні подорожі в інші країни»***
		Змістові лінії, які будуть реалізовуватися
2	**ТОП «Савченко»**	Природа. Людина в суспільстві. Людина і світ
	ТОП «Шиян»	Ми – громадяни України. Ми – європейці... Моя культурна спадщина. Я пізнаю природу. Я серед людей

Продовження таблиці

	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– виявляє інтерес до пізнання символіки інших держав [4 ГІО 3.1]; – цікавиться іншими країнами, країнами-сусідами [4 ГІО 3.2]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – показує на карті України і називає місцевість свого проживання, Україна на карті світу, значення різних видів карт [4 ПРО 1.1]
	ТОП «Шиян»	– добирає (з різних джерел) і представляє загальні відомості про Україну та інші держави [4 ГІО 5-4.1-1]; – виявляє (зокрема з родинних історій) зв'язки між українцями та іншими народами [4 ГІО 5-4.1-2]; – досліджує традиції і звичаї свого регіону, порівнює їх з європейськими традиціям [4 ГІО 5-1.3-4]; – знаходить інформацію про інші країни Європи та світу, порівнює їх з Україною за наданим планом або самостійно [4 ГІО5-8.3-5]; – ставить запитання дорослим і одноліткам щодо інформації, яка викликає сумнів або є незрозумілою [4 ГІО 3-3.3-2]; – порівнює різні відомості, на підставі інформації, зібраної з різних джерел, пропонує власний висновок [4 ГІО 3-3.3-3]; – добирає і перевіряє дані на користь своєї версії [4 ГІО 3-3.3-4]; – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаюсь до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1-3]; – складає план дослідження (подорожі) [4 ПРО 1-1.3-1]; – планує самостійне спостереження [4 ПРО 1-1.3-2]; – формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [4 ПРО 1-4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1-4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3]; – самостійно добирає та поширює необхідну інформацію природознавчого змісту [4 ПРО 1-2.1-2]; – формулює мету та цілі; планує дії, які приведуть до їх досягнення [4 ГІО 1-6.1-6]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]; – підтримує та заохочує інших, демонструє емпатію під час роботи в групі [4 ГІО 2-7.2-6]; – аргументує значущість сумлінної праці в групі [4 ГІО 2-7.2-7]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з адміністративною картою Європи. Дослідження сухопутних та морських кордонів України на карті. Здійснення віртуальної екскурсії до країн-сусідів. Виконання проєкту «Уявні подорожі в інші країни»
5	**Мета уроку**	Розкрити особливості населення нашої держави; розширити уявлення про Україну як одну з країн на карті світу, суверенну європейську державу; сформувати уявлення про географічне положення країн-сусідів; розвивати практичні вміння роботи з картами, навички групової та парної взаємодії; формувати громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, національну свідомість
6	**Завдання уроку**	Закріплювати практичні вміння працювати з картами, різними джерелами інформації; проводити дослідження, встановлювати відповідність, висувати власні гіпотези та доводити їх
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, природнича, історична та громадянська, математична галузі
8	**Ключові компетентності**	Вільне володіння державною мовою, компетентності в галузі природничих наук, інформаційно-комунікаційна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії

Продовження таблиці

9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Урок «Україна у світі. Країни – сусіди України» URL: https://www.youtube.com/watch?v=rTEEaw4H80M 2. Мультфільм «Дітям про Євросоюз» URL: https://www.youtube.com/watch?v=rHQORHX2MJk 3. Відеографіка «Як влаштований Європейський Союз?» URL: https://www.youtube.com/watch?v=OsIv5qeSlYY
		1. 2. 3.
10	**Матеріали та обладнання**	Карта України, карта Європи, Конституція України, зображення Державного Прапору і Герба України, прапор Євросоюзу, аудіозаписи Гімну України, Гімну Євросоюзу, відеоматеріали

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Робота над віршем Володимира Верховеня «Кольорові міста». – Поміркуй, який колір пасує твоєму рідному населеному пункту. 2. Робота з контурною картою. 3. Прийом «Займи позицію»	1. Читають вірш Володимира Верховеня «Кольорові міста». Відповідають на запитання. 2. Підписують на контурній карті обласні центри – сусіди місцевості, у якій проживають. 3. Розмірковують над висловами: «Україна – суверенна держава»; «Чому Україну називають європейською державою?»
2	**Основна**	1. Прийом «Асоціативний кущ». 2. Робота з підручником. 3. Гра «Так чи ні». 4. Робота з адміністративною картою Європи. 5. Перегляд відео «Україна у світі. Країни – сусіди України». 6. Дослідницька діяльність	1. Складають асоціативний кущ зі словом «Україна». 2. Читають текст підручника і виконують завдання на карті: – Знайдіть на карті Європи Україну. – З'ясуйте, з якими країнами наша держава має спільні кордони. Покажіть ці країни на карті. Порівняйте їх за площею. Яка країна найбільша, а яка – найменша? 3. На інтерактивній дошці встановлюють відповідність між прапором і державою. 4. Дослідження сухопутних та морських кордонів України на карті. 5. Здійснення віртуальної екскурсії до країн-сусідів. 6. Дослідження в доступних джерелах інформації про країни – сусіди України
3	**Підсумкова**	1. Робота в групах (зошит, завдання 7) 2. Рефлексія	1. У групах складають «кодекс добросусідства». 2. Заповнюють рефлексивні картки: «Тепер я знаю...»; «Тепер я можу...»; «Тепер я хочу...»
4	**Домашнє завдання**	Опрацювати параграф підручника	Учні за бажання готують міні-проєкт «Парад національних ігор країн Європи»

УРОК 13 (ТОП «Савченко») – УРОК 22 («Шиян»)
Проєкт «Зустрічаємо сусідів»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКІВ **14–15** (ТОП «Савченко») – УРОКІВ **26–27** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Ми – громадяни України**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина в суспільстві. Людина і світ. Людина. Людина серед людей
	ТОП «Шиян»	Ми – громадяни. України. Ми – європейці. Я серед людей. Моя шкільна та місцева громади. Я пізнаю природу. Моя культурна спадщина
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення про права та обов'язки; право на життя; рівноправність людей, право кожного на захист, любов і піклування; право на працю, захист, відпочинок; право на освіту [4 ГІО 6.2]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – має уявлення про культуру взаємин людей у сім'ї, школі, на вулиці [4 ГІО 7.1]; – має уявлення про неповторність кожної людини (зовнішність, поведінка, здібності, характер) [4 ПРО 1.1]
	ТОП «Шиян»	– пояснює (на прикладах), що означає бути громадянином України [4 ГІО 5-8.3-1]; – розмірковує про роль законів у своєму житті, житті інших людей колись і тепер [4 ГІО 5-8.3-4]; – оцінює відповідність поведінки (людей/персонажів) у громадському просторі встановленим правилам [4 ГІО 2-2.3-1]; – обмірковує раніше встановлені правила у громадському просторі та, за потреби, створює спільно з іншими нові/додаткові правила [4 ГІО 2-2.3-2]; – відповідально ставиться до власного і громадського майна [4ГІО 2-2.3-3]; – вирізняє суспільно значущі вчинки та події [4 ГІО 4-5.1-1]; – пояснює, які вчинки корисні для спільноти [4 ГІО 4-5.1-2]; – пояснює, які він/вона має обов'язки в класі, школі, громаді та чому [4 ГІО 4-8.1-5]; – пояснює, як життя у спільноті допомагає іншим та йому/їй особисто [4 ГІО 4-8.1-6]; – обирає приклади (з життя, текстів/медіатекстів), що ілюструють відповідальність людини за власне рішення [4 ГІО 4-8.1-7]; – пояснює на власному досвіді, як його/її вибір може вплинути на інших осіб [4 ГІО 4-8.1-8]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1-3]; – складає план дослідження (подорожі) [4 ПРО 1-1.3-1]; – планує самостійне спостереження [4 ПРО 1-1.3-2]; – формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [4 ПРО 1-4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1-4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3]; – самостійно добирає та поширює необхідну інформацію природознавчого змісту [4 ПРО 1-2.1-2];
4	**Навчальна діяльність**	Виконання практико-зорієнтованих завдань, наприклад, аналіз школи (держави) як мінісуспільства. Розв'язання прогностичних задач «Якби я був/була президентом… ». Створення альбому, портфоліо або облаштування тематичної виставки «Ми – громадяни України» (зображення символів, листівки, світлини)
5	**Мета уроку**	Формувати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між правами та обов'язками громадян; формувати поняття культури взаємин людей у сім'ї, школі, на вулиці, у громаді; розкривати значення законів у житті держави та її громадян; виховувати патріотичні почуття у ставленні до своєї Батьківщини; прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях; формувати моральні пріоритети, які визначають людину найвищою цінністю

[1] Там само, с. 43.

Продовження таблиці

6	**Завдання уроку**	Закріплювати практичні вміння учнів працювати з різними джерелами інформації, проводити дослідження, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, відстоювати власні позиції, висувати гіпотези та доводити їх
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, історична та громадянська, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна галузі
8	**Ключові компетентності**	Вільне володіння державною мовою, інформаційно-комунікаційна, культурна компетентність, громадянські та соціальні, історичні компетентності
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Відео «Я – громадянин України!» URL: https://www.youtube.com/watch?v=GbFBp8rTV-Q 2. Відео «Конституція України – основний закон держави» URL: https://www.youtube.com/watch?v=Zy9DNc7VAa8
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Карти, підручник, відеоматеріали

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Гронування». 2. Робота з підручником.	1. Заповнюють індивідуальні картки з ключовим словом «громадянин», об'єднуються в групи і виготовляють груповий кластер «Громадянин». 2. Обирають, що є важливим для того, щоб стати громадянином України (завдання з підручника, виконують самостійно; учитель проводить фронтальну роботу щодо коментарів з обраних позицій).
2	**Основна**	1. Перегляд відео «Я – громадянин України!». 2. Прийом «ПОПН-формула». 3. Виконання практико-зорієнтованих завдань. 4. Робота в зошиті. 5. Вправа «Критеріальний покер».	1. Переглядають відео. 2. Відповідають на запитання за «ПОПН-формулою». Чи правильні твердження? «Бути справжнім громадянином України – означає з повагою ставитись до Державних символів»; «Бути справжнім громадянином України – означає з повагою ставитись до оточуючих»; «Бути справжнім громадянином України – означає піклуватись про місцевість, у якій проживаю» П – «Я вважаю, що…» О – «Тому що…» П – «Я можу довести це на прикладі…» Н – «Тому я роблю висновок, що…» 3. На аркушах учні пишуть притаманні їм громадянські якості. 4. Виконують завдання 2, порівнюють з власними записами на аркушах. 5. Ознайомлюються з пам'яткою у підручнику, грають у групах у «Критеріальний покер».

Продовження таблиці

2		6. Перегляд відео «Конституція України – основний закон держави». 7. Словникова робота. 8. Розв'язування прогностичних задач. 9. Творче завдання	6. Переглядають відео, працюють у групах (заповнюють картки про права та обов'язки громадян, згідно з Конституцією України). 7. Знаходять у словниках значення термінів, які вони почули під час перегляду відео, пояснюють, як вони їх зрозуміли. 8. Виконують завдання 7 у зошитах. 9. Складають «Правила демократичної культури»
3	**Підсумкова**	1. Вікторина. 2. Рефлексія	1. Відповідають на запитання вікторини, яку підготував учитель (можлива онлайн-вікторина). 2. Складають сенкан зі словами «Україна», «громадянин», «право», «обов'язок», «герб», «прапор», «мова», «гімн», «демократія»
4	**Домашнє завдання**	Опрацювати параграф підручника	Створити альбом, буклет, написати есе «Ми – громадяни України» (за бажання)

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКІВ **16–17** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **28–29** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Про великі права маленької дитини
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина в суспільстві. Людина і світ. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я – Людина. Я серед людей. Моя шкільна та місцева громади. Ми – громадяни України. Ми – європейці. Я пізнаю природу. Добробут
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення про права та обов'язки; право на життя; рівноправність людей, право кожного на захист, любов і піклування; право на працю, захист, відпочинок; право на освіту [4 ГІО 6.2]; – пояснює, від чого залежить безпека вдома, в школі, в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – дотримується основних правил безпечного користування електроенергією, побутовими приладами (праска, електрична чи газова плита, та ін) [4 ПРО 3.4], [4 СЗО 4.5]
	ТОП «Шиян»	– пояснює, які права він/вона має [4 ГІО 1-6.2-1]; – аргументує, що права людини, зокрема дитини, завжди слід поважати та захищати [4 ГІО 1-6.2-2]; – пояснює, чому слід реагувати на факти зневаги до людської гідності та порушень прав дитини; поводиться так, щоб не ображати гідність інших (дітей і дорослих) [4 ГІО 1-6.2-3]; – висловлює своє ставлення до порушення прав дитини та до дій на захист цих прав за допомогою виражальних засобів мистецтва (оповідає, малює, театралізує та ін.) [4 ГІО 1-6.2-4]; – радить друзям/однокласникам, куди можна звернутися по захист, коли порушують права дитини [4 ГІО 1-6.2-5]; – на прикладі текстів/медіатекстів та власного досвіду відстоює думку, що принизливе покарання недопустиме [4 ГІО 1-6.2-6]; – пояснює, що кожна людина має право на приватний простір [4 ГІО 2-6.3-5]; – аргументує, чому не можна цькувати інших [4 ГІО 2-6.3-6]; – пояснює, навіщо потрібні правила [4 ГІО 4-8.1-1]; – використовує правила та процедури вирішення питань, що стосуються життя класу [4 ГІО 4-8.1-2];

3		– пояснює, чому довіра є обов'язковою умовою співпраці [4 ГІО 4-8.1-3]; – укладає правила, дотримання яких забезпечує взаємну довіру в родині і школі, дотримується цих правил [4 ГІО 4-8.1-4]; – пояснює, які він/вона має обов'язки в класі, школі, родині, громаді та чому [4 ГІО 4-8.1-5]; – пояснює, як життя у спільноті допомагає іншим та йому/їй особисто [4 ГІО 4-8.1-6]; – визначає в текстах ситуації, у яких ідеться про порушення прав людини, зокрема і прав дитини [4 ГІО 5-3.2-2]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [1 ПРО 1-4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1-4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3] – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаюсь до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – оцінює свої вчинки з позиції їхньої доброчинності [4 СЗО 3-1.4-2]; – діє з користю для себе та суспільства, оцінює можливі ризики [4 СЗО 3-1.4-3]; – робить вибір, орієнтуючись на доброчинність, і пояснює його [4 СЗО 3-1.4-4]; – спілкується з дітьми іншої статі, демонструючи повагу, приязнь та щирість у стосунках [4 СЗО 3-1.4-5]; – вислуховує інших для підтримки та розуміння їхніх почуттів [4 СЗО 3-1.4-6]; – спілкується, щоб висловити свої емоції та вдячність [4 СЗО 3-1.4-7]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]
4	**Навчальна діяльність**	Виконання практико-зорієнтованих завдань, наприклад, дослідження служб у справах дітей (їх номерів телефонів) у населеному пункті, де мешкають діти. Розв'язання прогностичних задач «Що буде, якщо ... » Навчальна гра «Хто ухвалює рішення?». Огляд газетних новин або інтернет-видань на тему прав людини. Виготовлення колажу з газетних вирізок, копій світлин або роздруківок на тему прав людини.
5	**Мета уроку відповідно до очікуваних результатів**	Ознайомити учнів з основними правами, гарантованими Декларацією прав дитини; вчити дітей осмислено дотримуватися своїх прав; розвивати логічне мислення, мовлення, інтерес до правових знань, навички самореалізації і самовиховання
6	**Завдання уроку**	Учити дітей досліджувати, аналізувати, робити висновки. Формувати відповідальне ставлення щодо прав інших людей. Розвивати стратегії критичного мислення. Виховувати повагу до законів України
7	**Міжпредметні зв'язки**	Громадянська та історична, соціальна і здоров'язбережувальна, мовно-літературна галузь, інформатична, природнича
8	**Ключові компетентності**	Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, підприємливість та ініціативність, здатність спілкуватися рідною мовою, інформаційно-комунікаційна компетентність
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. 10 мультфільмів про права дітей URL: http://forpost-center.org/10-multfilmiv-pro-prava-ditej/ 2. Мультфільм про права дитини URL: https://www.youtube.com/watch?v=BWUxZk-hqq0
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Скринька, люстерко, малюнки до казок, презентація, відеоматеріал, м'ячик

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вправа «Таємничо-чарівна скринька» 2. Читання вірша «Ти особливий!». Ти особливий, як і кожна особистість. Ти – неповторний. У природі все таке. Сніжинки навіть формою всі різні. А ти – природи диво, ще й яке. У тебе й зовнішність, і голос – неповторні, І звички, і характер, і думки, І здібності, фізичні та духовні, Свої достоїнства, свої ростки. Плекай усе те добре і прекрасне, Що маєш від природи, розвивай! Борися з негативним повсякчасно, А все найкраще людям віддавай! 3. Вправа «Вузлики». На дошці зашифровано тему уроку: **ва Пра ти ни ди**	1. Проводять спостереження. 2. Слухають вірш. Читають, обговорюють у парах. («Сніжинки навіть формою всі різні. А ти – природи диво, ще й яке»; «Плекай усе те добре і прекрасне, що маєш від природи, розвивай»; «Борися з негативним повсякчасно, а все найкраще людям віддавай!») 3. Розшифровують тему уроку: **Права дитини**
2	**Основна**	1. Показ презентації «Великі права маленької дитини». 2. Групова робота. 3. Робота з підручником. 4. Робота в зошиті. 5. Демонстрація мультфільму. 6. Гра «Пошта порушених прав». 7. Розв'язання прогностичних задач «Що буде, якщо...». 8. Групова робота «Дерево рішень». http://sae-ukraine.org.ua/ua/resource/uroki_z_pidpriemnytskim_tlom/interaktivni_metodi/ «Інтерактивні методи навчання як інструмент виховання підприємливості» Бобінська Е.	1. Переглядають презентацію. 2. Групова робота. Індивідуально записують на аркушах права дитини; кожна група, обравши з індивідуальних карток найважливіші права (визначену кількість), записує на кольорових смужках, долоньках, аркушах (на вибір), виготовляє плакат, колаж, лепбук. 3. Виконують завдання з підручника. 4. Виконують у зошиті завдання 1, 2, 3. 5. Переглядають мультфільм. Обговорення: «Про які права розповідають герої?» 6. Групова робота. Кожна група отримує лист від казкового героя, прочитавши котрий визначає, з якої казки герой, які його права порушено, складають поради щодо захисту прав на підставі Конвенції. 7. Доповнюють твердження, висуваючи власні припущення. 8. Кожна група отримує шаблон «Дерева рішень» із ситуацією, обговоривши яку заповнює лист і презентує своє рішення
3	**Підсумкова**	1. Робота в зошиті. 2. Гра «Веселий м'ячик».	1. Виконують у зошиті завдання 4, 5, 6 2. Стають у коло і, промовляючи слова, передають м'ячик з рук у руки та виконують правила гри. Ти котись веселий м'ячик, Швидше, швидше по руках. Залишився в кого м'ячик, Той розказує права..

Продовження таблиці

		3. Рефлексія	3. Заповнюють рефлексивну таблицю
4	**Домашнє завдання**	1. Повторити права, які обговорювали на уроці. 2. Виконати практико-орієнтовані завдання, наприклад дослідити служби у справах дітей (номери телефонів) у своєму населеному пункті	

УРОК 18 (ТОП «Савченко») – УРОК 33 (ТОП «Шиян»)

Проєкт «Виготовлення ігрового інвентарю»[1]

Тема 2. Культурна спадщина України

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКІВ **19–20** (ТОП «Савченко») – УРОКІВ **34–35** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Що ми знаємо про свою історію**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина в суспільстві. Людина і світ
	ТОП «Шиян»	Моя культурна спадщина. Я – людина. Моя шкільна та місцева громади. Ми – громадяни України. Ми – європейці
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення і виявляє практично турботу про своє оточення, про довкілля та культурну спадщину [4 ГІО 1.3]; – цікавиться історією і культурою свого краю; накопичує відповідну інформацію [4 ГІО 6.2]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]
	ТОП «Шиян»	– розпитує дорослих про походження географічних назв рідного краю [4 ГІО 3-2.1-2]; – описує пам'ятки культури рідної місцевості, які він/вона вважає важливими, пояснює чому [4 ГІО 4-5.1-4]; – переказує окремі факти власної біографії, правильно визначаючи послідовність подій [4 ГІО 1-1.1-1]; – добирає приклади, які пояснюють взаємозалежність людини і природи [4 ГІО 3-2.2-1]; – виявляє та пояснює вплив часу і людей на пам'ятки культури [4 ГІО 3-2.2-2]; – шукає й опрацьовує інформацію про пам'ятки культури рідної місцевості/України [4 ГІО 3-3.1-2]; – знаходить потрібну інформацію про винахідників, діячів культури і мистецтва відповідно до власних зацікавлень [4 ГІО 3-3.1-3]; – описує історичні події та діяльність видатних історичних осіб [4 ГІО 5-1.1-1]; – співвідносить відомості про найважливіші історичні події в часі [4 ГІО 5-1.1 -2] – ставить запитання дорослим і однолітам щодо інформації, яка викликає сумнів або є незрозумілою [4 ГІО 3-3.3-2]; – порівнює різні відомості, на підставі інформації, зібраної з різних джерел, пропонує власний висновок [4 ГІО 3-3.3-3]; – добирає і перевіряє дані на користь своєї версії [4 ГІО 3-3.3-4]; – наводить приклади неправдивої інформації, аналізує наслідки її поширення [4 ГІО 3-3.3-5]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]
4	**Навчальна діяльність**	Ведення дискусій про історичні джерела. Дослідження історичних джерел у родині (вдома) за запропонованим планом. Підготовка повідомлення про досліджуваний об'єкт. Дослідження виникнення назв населених пунктів України. Пошук в доступних джерелах інформації про походження назв міст/сіл, річок, скель тощо.

[1] Там само, с. 52.

Продовження таблиці

5	**Мета уроку відповідно до очікуваних результатів**	Зацікавити учнів історією і культурою свого краю; розвивати прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях; формувати дослідницькі компетенції; виховувати відповідальне ставлення щодо захисту довкілля та культурної спадщини
6	**Завдання уроку**	Вчити учнів вести пошук в доступних джерелах інформації про походження назв міст/сіл, річок, скель тощо; розвивати критичне мислення через ведення дискусій про історичні джерела; проводити дослідження виникнення назв населених пунктів України, використовуючи матеріали підручника, карт, відео, інтернет-ресурси; формувати вміння презентувати власні повідомлення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, природнича, історична та громадянська, математична
8	**Ключові компетентності**	*Вільне володіння державною мовою, компетентності у галузі природничих наук, інформаційно-комунікаційна компетентність, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Відео «Історичні джерела та їх різновиди» URL: https://www.youtube.com/watch?v=T2w-uU5tNAk 2. Легенда про Київ URL: https://www.youtube.com/watch?v=gKVWwQyQtU4 3. Київ: найцікавіше URL: https://www.youtube.com/watch?v=nZ9rZrepbTE 4. Відео «10 винаходів українців, які змінили світ» URL: https://www.youtube.com/watch?v=Pb4noGc8y0w
	1. 2. 3. 4.	
10	**Матеріали та обладнання**	Карти, підручник, відеоматеріали, історичні джерела: усні, писемні, речові

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Закінчіть речення...»: «Я знаю про свою історію...» 2. Створення кластеру: «Як ми дізнаємось про історичні події?». 3. Робота в зошиті	1. Закінчують речення (кожен учень по одному висловленню). 2. На стикерах записують свої ідеї щодо історичних джерел та артефактів. 3. Виконують у зошиті завдання 7
2	**Основна**	1. Робота з підручником. 2. Робота в групах. 3. Робота в зошиті	1. Ознайомлюються з таблицею «Історичні джерела» (з підручника, с. 55). Порівнюють зі створеним кластером. Класифікують джерела по групах: усні, писемні, речові. 2. Об'єднуються в три групи: усні, писемні, речові джерела. Досліджують їх. За планом (с. 56 підручника) пишуть есе про певний об'єкт. 3. Виконують завдання 1, 2, 8 у зошиті
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Кросенс». 2. Робота в парах. 3. Перегляд відеоматеріалу «Київ: найцікавіше».	1. Працюють у групах над кросенсом «Досягнення українців у різних галузях». 2. Складають правила збереження довкілля або пам'ятки культурної спадщини (на вибір). 3. Переглянувши фрагмент відеоролика, готують повідомлення про походження назви міста/села, яке вони обрали під час гри «Знайди на карті України».

Продовження таблиці

		4. Рефлексія «Три-два-один»	4. Називають три факти, які були новими; два факти, які вже були відомими; один факт, який хотілося б досліджувати й надалі
4	**Домашнє завдання**	Дослідити історичні джерела в родині (вдома) за запропонованим планом	

УРОК 21. Проєкт «Рукотворні скам'янілості»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКІВ **22–23** (ТОП «Савченко») – УРОКІВ **40–41** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Славетні творці української держави**
		Змістові лінії, які будуть реалізовуватися
2	**ТОП «Савченко»**	Природа. Людина в суспільстві. Людина і світ
	ТОП «Шиян»	Я людина. Я серед людей. Ми – громадяни України. Ми – європейці
		Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення і виявляє практично турботу про своє оточення, про довкілля та культурну спадщину [4 ГІО 1.3]; – цікавиться історією і культурою свого краю; накопичує відповідну інформацію [4 ГІО 6.2]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – аналізує традиції, що відображують ставлення українців до природи [4 ГІО 3.2]; – висловлює судження щодо різноманітності і цінності природи України [4 ПРО 4.1], [4 ГІО 2.2]; – усвідомлює відповідальність за стан природи у місцевій громаді [4 ПРО 3.4], [4 ПРО 4.4]
	ТОП «Шиян»	– розповідає про осіб, на яких хоче бути схожим/-ою, пояснює чому [4 ГІО 1-6.1-1]; – описує важливість сумлінності та моральних якостей [4 ГІО 1-6.1– 8]; – розповідає про громадянську позицію видатних осіб (чоловіків і жінок) української історії, науки, культури, спорту, підприємництва [4 ГІО 5-4.2-1]; – використовує засоби мистецтв (вірш, сценка, малюнок тощо) для вираження свого ставлення до історичної події/постаті [4 ГІО 5– 4.2-2]; – указує на благородні/ганебні вчинки історичних осіб, пояснює мотиви свого ставлення до таких вчинків [4 ГІО 5-3.2-1]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]; – підтримує та заохочує інших, демонструє емпатію під час роботи в групі [4 ГІО 2-7.2-6]; – аргументує значущість сумлінної праці в групі [4 ГІО 2-7.2-7]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]
4	**Навчальна діяльність**	Виконання міні-проєкту «Героїчні постаті минулого мого краю». Складання календаря народних свят українців, пов'язаних з явищами природи.
5	**Мета уроку**	Розвивати в учнів інтерес до історії і культури свого краю; формувати громадянські та соціальні компетентності; виховувати патріотичні почуття і відповідальність за стан природи у місцевій громаді
6	**Завдання уроку**	Вчити учнів вести пошук в доступних джерелах інформації про славетних українців, відомих земляків, державні та національні свята; формувати ставлення учнів до певних проблем через дискусії, обговорення, постановки дилем чи спірних запитань; розвивати готовність до інтерактивної взаємодії; розвивати критичне мислення, вміння встановлювати відповідність, причинно-наслідкові зв'язки

[1] Там само, с. 57.

Продовження таблиці

7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, природнича, історична та громадянська
8	**Ключові компетентності**	Вільне володіння державною мовою, компетентності в галузі природничих наук, інформаційно-комунікаційна компетентність, громадянські та соціальні компетентності
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Урок «Творці української держави» URL: https://www.youtube.com/watch?v=fcjEKXCsScs
10	**Матеріали та обладнання**	Портрети творців української держави

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вправа «Хто зображений на портреті?». 2. Гра «Хто згадає найбільше?	1. Називають імена видатних постатей. 2. На стикерах написати імена славетних українців, закарбовані в назвах міст і сіл, піснях, легендах, оповіданнях, які вивчали на інших уроках
2	**Основна**	1. Дослідницька робота. 2. Прийом «ПОПН-формула». 3. Робота в зошиті.	1. Дослідження: учні, працюючи в групах, знаходять інформацію. Перша група: «Чи є у вашому населеному пункті вулиці, названі на честь видатних людей?». Друга група: «Які державні та національні свята відзначають у нашій державі, вашому місті/селі/ТГ, у вашій школі?». Третя група: «Кого і чому ви вважаєте патріотами?» 2. За допомогою прийому «ПОПН-формула» довести твердження: «Патріотизм – любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народові, готовність іти заради них на жертви й подвиги». П – «Я вважаю, що…» О – «Тому що…» П – «Я можу довести це на прикладі…» Н – «Тому я роблю висновок, що…» 3. Виконують завдання 5 у зошиті.
3	**Підсумкова**	1. Хмара слів до слова «патріотизм». 2. Сенкан зі словом з хмари слів. 3. Вправа «Установи відповідність». 4. Рефлексія «Все у твоїх руках.	1. Складають хмару слів до слова «патріотизм». 2. З одним словом із хмари слів складають сенкан. 3. Отримують картки і стрілочками з'єднують зображення видатних людей з тими досягненнями, які їм належать. 4. На аркуші паперу обводить руку. Кожен палець – це певна позиція, з приводу якої потрібно висловити власну думку. Великий – для мене було цікаво і важливо… Вказівний – із цього питання я отримав/отримала конкретну рекомендацію. Середній – мені було важко. Безіменний – моя оцінка психологічної атмосфери. Мізинець – для мене було недостатньо…

Продовження таблиці

4	**Домашнє завдання**	Виконати мініпроєкт «Героїчні постаті минулого мого краю». Довідатися у дорослих про героїв свого краю, які боролися за незалежність України. Підготувати презентацію. Продовжити речення: «Під час виконання мініпроєкту я навчився/навчилася…»	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **24** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **42** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Де шукати скарби України. Мініпроєкт «Митці України»
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина в суспільстві. Людина і світ. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я серед людей. Моя культурна спадщина. Моя шкільна та місцева громади. Ми – громадяни України. Ми – європейці
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– має уявлення і виявляє практично турботу про своє оточення, про довкілля та культурну спадщину [4 ГІО 1.3]; – цікавиться історією і культурою свого краю; накопичує відповідну інформацію [4 ГІО 6.2]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – відповідально ставиться до обговорення проблем природи, ухвалення рішень щодо поводження у природі без заподіяння їй шкоди [4 СЗО 4.5]; – описує традиції і свята у своїй родині, традиції та свята своїх друзів/однокласників/земляків; виокремлює спільне і відмінне [4 ГІО 2-7.1-2]; – обґрунтовує на прикладі власної родини важливість традицій [4 ГІО 2-7.1-3]; – виявляє інтерес до власних традицій і традицій інших сімей/культур, ставиться до них із повагою [4 ГІО 2-7.1-4]; – досліджує родинні та шкільні звичаї [4 ГІО 2-7.1-5]; – бере участь у підготовці класних і шкільних святкувань [4 ГІО 2-7.1-6]; – орієнтується в місцевості, у якій проживає [4 ГІО 3-2.1-1]; – виявляє інтерес до подорожей Україною і світом [4 ГІО 3-2.1-3]; – укладає маршрути (користуючись схематичним планом, малюнками, фото, відео) прогулянок у межах свого населеного пункту та його околиць, зокрема місцями пам'яті, пояснює, чому ці місця важливі [4 ГІО 3-2.1-4]; – описує віртуальну подорож до об'єктів культурної спадщини рідного краю, України, світу, ілюструючи її світлинами [4 ГІО 3– 2.1-5]; – добирає приклади, які пояснюють взаємозалежність людини і природи [4 ГІО 3-2.2-1]; – виявляє та пояснює вплив часу і людей на пам'ятки культури [4 ГІО 3-2.2-2];
3	**ТОП «Шиян»**	– ставить запитання дорослим і одноліткам щодо інформації, яка викликає сумнів або є незрозумілою [4 ГІО 3-3.3-2]; – описує пам'ятки культури рідної місцевості, які він/вона вважає важливими, пояснює чому [4 ГІО 4-5.1-4]; – самостійно й у складі групи робить презентацію про пам'ятки культури та історичні пам'ятки рідної місцевості/України [4 ГІО 5-13-1]; – порівнює різні відомості, на підставі інформації, зібраної з різних джерел, пропонує власний висновок [4 ГІО 3-3.3-3]; – добирає і перевіряє дані на користь своєї версії [4 ГІО 3-3.3-4]; – наводить приклади неправдивої інформації, аналізує наслідки її поширення [4 ГІО 3-3.3-5]; – добирає джерела для створення презентації про культурну подію [4 ГІО 3-3.1-1]; – шукає й опрацьовує інформацію про пам'ятки культури рідної місцевості/України [4 ГІО 3-3.1-2]; – знаходить потрібну інформацію про винахідників, діячів культури і мистецтва відповідно до власних зацікавлень [4 ГІО 3– 3.1-3]; – досліджує декоративно-ужиткове мистецтво рідного краю, України, світу [4 ГІО 3-3.1-3]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]

Продовження таблиці

4	**Навчальна діяльність**	Аналіз та класифікація об'єктів культурної спадщини рідного краю. Дослідження виникнення терміна «жива спадщина». Дослідження історичного сліду у творах мистецтва (пропедевтично, оглядово). Виконання міні-проєкту «Митці України»
5	**Мета уроку**	Розвивати в учнів інтерес до історії і культури свого краю; формувати громадянські та соціальні компетентності; виховувати патріотичні почуття і відповідальність за культурну спадщину України.
6	**Завдання уроку**	Вчити учнів вести пошук у доступних джерелах інформації, критично оцінювати важливість згенерованих ідей; формувати мисленнєві операції високого рівня і відповідні ціннісні орієнтації; формувати ставлення учнів до певних проблем через дискусії, обговорення, вчити робити свідомий вибір, приймати рішення та обґрунтовувати його; розвивати в учнів готовність до інтерактивної взаємодії – роботи в команді, дотримання правил та ін.
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, природнича, історична та громадянська
8	**Ключові компетентності**	*Вільне володіння державною мовою, компетентності в галузі природничих наук, інформаційно-комунікаційна компетентність, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Культурна спадщина України URL: https://www.youtube.com/watch?v=CSwjFMhz-GA 2. Які об'єкти охороняє ЮНЕСКО в Україні? URL: https://www.youtube.com/watch?v=QVM1y0OAzEA 3. Мультфільм «Це наше і це твоє. Неймовірні археологічні знахідки – наші!» URL: https://www.youtube.com/watch?v=BZ8PJkFmUjA
		1. 2. 3.
10	**Матеріали та обладнання**	Карта скарбів, маршрутні листи із завданнями

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Мозковий штурм «Скарб – це...»	1. Озвучують якомога більше варіантів, зокрема і найбільш неймовірних, а потім з усіх обирають найкращі ідеї або рішення, які можна реалізувати на практиці
2	**Основна**	1. Ознайомлення з правилами проведення квесту «Шукачі скарбів»	1. Об'єднуються в групи, отримують карту, маршрутні листи.
		Зупинка 1. Завдання для команди І: – Які об'єкти культурної спадщини ви розташуєте в музеї? (Схема в підручнику.) – Створіть і запишіть правила поведінки в музеї. Завдання для команди ІІ: – Будь-який музей розпочинається зі створення невеличкої колекції предметів. Можна створити музей вдома, у місті, школі. Ми пропонуємо створити музей у класі. Зі знайдених предметів оберіть ті, які можуть стати експозицією музею вашого класу. Складіть невеличку розповідь про ваш музей. *Зупинка 2.* Кожна команда отримує таблицю, яку потрібно заповнити за визначений час. – Досліди, які об'єкти твого краю належать до культурної спадщини. Запиши кілька їхніх назв і місць, де вони розташовані. Назва об'єкта. Місце розташування (адреса).	

Продовження таблиці

		Зупинка 3. Завдання для команди І: – Назвіть пам'ятки історії, культури та природи України, відомі на весь світ. Завдання для команди ІІ: – Які пам'ятки культури України включено до переліку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО, тобто вони мають світове значення? (Підказки у відеоматеріалах.)	
3	**Підсумкова**	1. Підбиття підсумків квесту. 2. Рефлексія «Чи отримали ви сьогодні новий досвід? Який саме?»	1. За кожне виконане завдання команда отримує пазл. Склавши пазли, команди читають текст «Чому історичні пам'ятки охороняються нашою державою». 2. Озвучують власні думки щодо оцінки квесту
4	**Домашнє завдання**	Дізнатись у батьків, рідних, які реліквії та традиції передаються в родині з покоління в покоління	

УРОК 25 (ТОП «Савченко») – УРОК 43 (ТОП «Шиян»)
Аплікація «Соняшник»[1]

Тема 3. Багатства України

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **26** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **47** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	На які природні ресурси багата Україна
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– називає природні ресурси України (водні, ґрунтові, корисні копалини, рослинні і тваринні) і пояснює їх значення для громадян нашої держави [4 ПРО 1.3]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань; матеріалів і виробів з них; місцевих виробництв [4 ГІО 2.2]; – висловлює судження щодо різноманітності і цінності природи України [4 ПРО 4.1]
	ТОП «Шиян»	– ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – пояснює, чому обрав/-ла певну проблему природничого змісту як дослідницьку [4 ПРО 1-1.1-2]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1-3]; – пояснює, навіщо він/вона виконує спостереження або дослід природничого змісту [4 ПРО 1-1.2-1]; – прогнозує результат спостереження/досліду [4 ПРО 1-1. 2-2]; – порівнює здобутий результат із припущенням [4 ПРО 1-1.2-3]; – пояснює, навіщо необхідно визначати послідовність кроків у дослідженні [4 ПРО 1-1.3-3]; – добирає відповідні матеріали, засоби, обладнання, прилади [4 ПРО 1-1.3-4]; – описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – дотримується правил безпеки під час проведення спостережень та дослідів [4 ПРО 1-1.6-5]
4	**Навчальна діяльність**	Обговорення питань: Значення природи для людини. Що виробляють з корисних копалин? Робота з додатковими джерелами інформації. Дослідження властивостей чорних металів

[1] Там само, с. 66.

Продовження таблиці

5	**Мета уроку**	Спонукати учнів, працюючи в парах та групах, міркувати, планувати, фіксувати результати, презентувати їх; створити умови для проведення досліджень; допомогти класифікувати корисні копалини, удосконалювати навички роботи з картою, атласом; розвивати вміння аналітичного мислення та життєві компетентності; сформувати розуміння значення природних багатств для громадян нашої держави; сприяти бережливому ставленню до природних ресурсів
6	**Завдання уроку**	Навчити класифікувати корисні копалини; за допомогою карти, атласу, глобуса знаходити родовища корисних копалин; складати коротку характеристику корисних копалин; проводити досліди та дослідження; працювати з різними джерелами інформації
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, інформатична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Ощадливе використання природних ресурсів URL: https://www.youtube.com/watch?v=CAstTkNvOyY 2. Мультфільм «Це наше і це твоє. Цінні у всьому світі корисні копалини – наші!» URL: https://www.youtube.com/watch?v=_mAYiRITVTM
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, глобус, фізична карта, атлас, колекція корисних копалин, магніт

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Перегляд фрагмента відео «Це наше і це твоє. Цінні у всьому світі корисні копалини – наші!». 2. Прийом «Припущення»	1. Переглядають відеофрагмент. 2. Отримавши частину інформації з відеоматеріалів, учні висловлюють власні припущення: – Чи багата Україна природними ресурсами? Які корисні копалини є на території України? Вашої місцевості?
2	**Основна**	1. Прийом «Товсті, тонкі запитання». 2. Прийом «Проблемна ситуація». 3. Прийом «Шпаргалка». 4. Вправа «Гарячий стілець»	1. Пригадують, на які групи поділяють корисні копалини. 2. Розв'язують проблемну ситуацію: Сашко впустив у діжку з водою ніж, яким хотів зрізати капустину на присадибній ділянці. Допоможіть хлопчику дістати ніж, використавши властивості металів. Досліджують, які предмети притягує магніт. 3. Робота в парах. Використовуючи карту й текст підручника, складають коротку характеристику однієї з рудних корисних копалин. Записують отримані дані в таблицю. 4. Учитель демонструє зображення предметів, для виготовлення яких використали корисні копалини. Якщо учні погоджуються з відповіддю, то залишаються сидіти на стільцях, а якщо – ні, то підводяться.

Продовження таблиці

3	**Підсумкова**	1. Прийом «Дерево рішень», с. 43. Уроки з підприємницьким тлом : Навчальні матеріали / За заг. ред. Е. Бобінської. 2. Перегляд відео «Ощадливе використання природних ресурсів». 3. Прийом «Телеграма»	1. Об'єднуються в групи і заповнюють шаблон «Дерева рішень»: – Що буде, якщо людство використає всі природні ресурси? Як цьому запобігти? 2. Переглядають відео, порівнюють з власним «Деревом рішень». 3. Учні складають телеграму з 11 слів, яка б містила відповіді на такі запитання: – Що ви думаєте про проведений урок? – Що було для вас новим? – Чого ви навчилися? – Що не вдалося з'ясувати? Учитель збирає телеграми, прикріплює їх на плакат «Телеграма», зачитує. Учні обирають ту з них, яка їм найбільше сподобалась.
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання в робочому зошиті, с. 36–37	

УРОК 27 (ТОП «Савченко») – УРОК 48 (ТОП «Шиян»)
Проєкт «Виготовлення іграшки з дроту»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **28** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **49** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Які паливні корисні копалини є на території України
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Здоров'я. Безпека
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– характеризує значення 2–3 видів корисних копалин для економіки нашої країни і добробуту її громадян [4 ПРО 3.1]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі [4 СЗО 2.1] дотримується основних правил безпечного користування електроенергією, побутовими приладами (праска, електрична чи газова плита та ін.) [4 ПРО 3.4], [4 СЗО 4.5]
	ТОП «Шиян»	– готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – пояснює, чому обрав/-ла певну проблему природничого змісту як дослідницьку [4 ПРО 1-1.1-2]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1-3]; – прогнозує результат спостереження/досліду [4 ПРО 1-1. 2-2]; – правильно використовує пристрої для пошуку і здобуття інформації природознавчого змісту [4 ПРО 1-2.1-1]; – самостійно добирає та поширює необхідну інформацію природознавчого змісту [4 ПРО 1-2.1-2]; – порівнює інформацію природничого змісту з відомих їй/йому та запропонованих джерел [4 ПРО 1-2.1-3]; – перевіряє достовірність інформації природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-4]; – пояснює та зіставляє ознаки безпечної і небезпечної ситуації [4 СЗО 1-2.1-1]; – моделює ситуації безпечної поведінки з побутовими приладами, речовинами [4 СЗО 1-2.1-2];

[1] Там само, с. 73.

Продовження таблиці

		– моделює доцільну поведінку в небезпечних ситуаціях (вогонь, вода, газ, небезпечні об'єкти) [4 СЗО 1- 2.1-3]; – прогнозує наслідки власної необачної поведінки вдома [4 СЗО 1-2.2-1]; – прогнозує можливі небезпеки, які можуть спричинити його дії у довкіллі [4 СЗО 1-2.2-2]; – прогнозує можливі наслідки опосередкованої небезпеки (пожежа, витік газу в іншій квартирі, іншому будинку тощо) [4 СЗО 1-2.2-3]; – ухвалює рішення щодо власної безпечної поведінки з огляду на ситуації, пов'язані з чужими людьми [4 СЗО 1-2.3-1]; – дотримується правил безпечної поведінки вдома, у школі, у громадських місцях (вогонь, вода, газ, побутові хімічні сполуки тощо) [4 СЗО 1-2.4-1]; – моделює звернення по допомогу в різні служби в разі небезпечних ситуацій, описуючи ситуацію чітко і зрозуміло [4 СЗО 1-1.3-2]; – моделює надання допомоги собі та іншим у разі потреби [4 СЗО1-1.3-3]; – обирає дорослих, яким можна довіряти в разі небезпечних життєвих ситуацій [4 СЗО 1-1.3-4]; – розрізняє ресурси, які можна використати в разі небезпеки [4 СЗО 1-1.3-5]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з картою «Корисні копалини України». Правила користування газовою плитою. Робота з колекцією корисних копалин. Дослідження властивостей кам'яного вугілля. Робота з контурною картою
5	**Мета уроку**	Актуалізувати знання учнів про корисні копалини та їх класифікацію; удосконалювати практичні вміння та навички працювати з картами атласу; поглиблювати вміння самостійної роботи з підручником, відеоматеріалами; розвивати вміння аналізувати, класифікувати, порівнювати, робити висновки; виховувати почуття відповідальності за природні багатства надр України
6	**Завдання уроку**	Досліджувати та порівнювати властивості паливних корисних копалин; удосконалювати практичні навички роботи з фізичною та контурними картами; встановити практичне значення і використання паливних корисних копалин для економіки нашої країни і добробуту її громадян; сформувати в учнів загальні уявлення про приклади найбільших покладів нафти, природного газу, кам'яного вугілля; виховувати активність, уміння оцінювати свої знання та критично мислити
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Паливні корисні копалини URL: https://www.youtube.com/watch?v=qZdDlf-amr4 2. Мультфільм «Це наше і це твоє. Вугілля – наше природне багатство» URL: https://www.youtube.com/watch?v=Oo6HiOllWU0 3. Як утворився торф та кам'яне вугілля URL: https://www.youtube.com/watch?v=hdo_5-0fk6o 4. Мультфільм «Це наше і це твоє. Цінні у всьому світі корисні копалини – наші!» URL: https://www.youtube.com/watch?v=rQtL3aT18AU
		1. 2. 3. 4.
10	**Матеріали та обладнання**	Фізична карта України, колекція корисних копалин, контурні карти

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Мозаїка з картинок».	1. Розглядають розкладені по класу зображення паливних та інших корисних копалин. Розкривають свої припущення, чому саме ці зображення обрано, і що саме вивчатимуть сьогодні на уроці. «Мозаїку з картинок» перетворюють на «Мозаїку думок».
		2. Робота в зошиті	2. Самостійно заповнюють таблицю в зошиті (завдання 1)
2	**Основна**	1. Самостійна робота з підручником.	1. Самостійно читають у підручнику перший абзац параграфа, розглядають таблицю «Паливні корисні копалини» і порівнюють із самостійно виконаною роботою в зошиті.
		2. Робота з колекцією корисних копалин (дослідження властивостей кам'яного вугілля).	2. Працюють у групах (кожна група отримує корисні копалини, обирає серед них лише паливні й описує за схемою). Схема – завдання 3 у робочому зошиті. Після дослідження вугілля за схемою презентатори груп озвучують висновки досліджень.
		3. Прийом «Проблемне запитання».	3. Дають відповіді на запитання: – Чому вугілля називають «чорним золотом?» – Чи в усіх регіонах можна знайти поклади вугілля? – Як ви вважаєте, чому найбільші поклади вугілля зосереджені в Луганській, Донецькій і Дніпропетровській областях?
		4. Перегляд відео «Це наше і це твоє. Вугілля – наше природне багатство». 5. Робота з контурними картами	4. Обговорення інформації, отриманої з відео. 5. Позначають на контурній карті умовним знаком райони видобутку кам'яного вугілля, природного газу, нафти в Україні.
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Синтез думок». Складання Правил користування газовою плитою	1. Після об'єднання в групи і виконання завдання скласти Правила користування газовою плитою. Кожна група готує варіант відповіді на окремому аркуші паперу, який передає іншій групі для доповнення, підкреслення того, з чим не погоджуються.
		2. Рефлексія «Три-два-один»	2. Наводять три факти, які були новими, несподіваними; два факти, які здалися нецікавими або вже були відомі; один факт, який хотілося б вивчити детально
4	**Домашнє завдання**	Виконати практичну роботу в робочому зошиті	Озвучують власні роздуми: «Чи може те, про що дізналися впродовж вивчення теми, знадобитися в житті?»

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКІВ **29–30** (ТОП «Савченко») – УРОКІВ **50–51** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Де живе енергія
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина і природа. Природа
	ТОП «Шиян»	Я у природі

Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– розповідає про вплив Сонця на нашу планету [4 ПРО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань; матеріалів і виробів з них; місцевих виробництв [4 ГІО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – визначає важливість того, що вивчає про довкілля [4 ПРО 2-3.1-2]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – розрізняє джерела енергії (відновлювані й невідновлювані) [4 ПРО 2-3.2-1]; – пояснює корисність застосування відновлюваних джерел енергії [4 ПРО 2-3.2-2]; – складає правила поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-3]; – дотримується правил поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-4]; – встановлює за показаннями лічильників витрати води, газу, електроенергії родиною за місяць [4 ПРО 2-3.4-1]; – пропонує власні шляхи зменшення витрат природних ресурсів [4 ПРО 2-3.4-2]
4	**Навчальна діяльність**	Класифікація відновлювальних і невідновлювальних джерел енергії. Обговорення питання «Значення енергії для життя»
5	**Мета уроку**	Поглибити знання дітей про енергію; допомогти учням зрозуміти сутність поняття «енергія»; дати уявлення про відновлювані та невідновлювані джерела енергії; формувати науковий світогляд; розвивати пам'ять, мовлення учнів, уміння аналізувати й порівнювати; виховувати бережливе ставлення до невідновлюваних джерел енергії
6	**Завдання уроку**	Дослідити, як один вид енергії перетворюється в інший; активізувати пізнавальну діяльність дітей; вчити класифікувати відновлювані та невідновлювані джерела енергії; розвивати самостійне мислення, вміння досліджувати, уяву, пам'ять, увагу, дрібну моторику, критичне мислення, навички вільного спілкування
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична
8	**Ключові компетентності**	Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, технологічна, громадянські та соціальні компетентності
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Корисні підказки 2. Електрично-фантастично URL: https://www.youtube.com/watch?v=mGAcslmgyOo 2. Уроки обережності. Електрика URL: https://www.youtube.com/watch?v=kNMnyq2KpMs 3. Уроки обережності. Побутові прилади URL: https://www.youtube.com/watch?v=-emkWPKNxUk 4. Вплив вітряних електростанцій на навколишнє середовище URL: https://alternative-energy.com.ua
1. 2. 3. 4.		
10	**Матеріали та обладнання**	1. Фізична карта України, колекція корисних копалин, контурні карти. 2. І. М. Санковська. Курс за вибором «Я і енергія» в сучасній практиці роботи початкової школи. Методичні рекомендації https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31290/1/I_Sankovska_YE.pdf

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Розгадування ребуса. 2. Прийом «Асоціативний кущ». 3. Дослідження «Енергія вітру»	1. Розгадують ребус (зашифроване слово – «енергія»). 2. Складають асоціативний кущ до слова «енергія». 3. Досліджують, як за допомогою вітру (повітря з фену) можна привести в рух паперовий вітряк, виготовлений на уроках освітньої галузі «Технології»
2	**Основна**	1. Укажи зайве: «Що не живиться від електромережі?». 2. Вправа «Віднови текст». 3. Робота з підручником. Класифікація відновлюваних і невідновлюваних джерел енергії (завдання з підручника, робочого зошита)	1. Отримують картки із зображеннями і вилучають зайве. 2. Вставляють у текст пропущені слова з довідки. Людині для життя необхідна велика кількість _____. Для її отримання люди спалюють _____, _____, _____, _____. При цьому відбувається забруднення _____, яке шкодить _____, _____ _____. Люди шукають нові джерела енергії, які не завдають шкоди природі. Ними є _____ _____, _____. Слова для довідки: нафта, енергія, вода, люди, вугілля, рослини, газ, деревина, вітер, Сонце, тварини, повітря. 3. Читають текст підручника, перевіряють правильність відновлення тексту, виконують завдання в зошиті
3	**Підсумкова**	1. Розгадування «плутанки» (Енергія – джерело руху!); кросворда «Джерела енергії», с. 37–39 https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31290/1/I_Sankovska_YE.pdf 2. Ділова гра «Точка зору». 3. Складання пам'ятки «Правила користування електроприладом» (один на вибір). 4. Перегляд і обговорення відео «Уроки обережності. Побутові прилади».	1. Робота в парах. Розгадують «плутанку»: **неегряі – жедерлроуху!** Розв'язують кросворд. 2. Групи обговорюють свої аргументи з теми «Значення енергії для життя» й можливі контраргументи суперників, вступають у дискусію; група спостерігачів оцінює, хто більш переконливий. 3. Відгадують загадки про електроприлади, об'єднуються в групи, кожна група складає пам'ятку. 4. Обговорюють відео.
		5. Рефлексія.	5. Продовжують речення: «Під час вивчення цієї теми мені вдалося…»; «Отже, я роблю висновок…»
4	**Домашнє завдання**	Скласти таблицю (графік) використання енергії твоєю сім'єю	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **31** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **55** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Чим можна замінити корисні копалини
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина і природа. Природа. Людина в суспільстві
	ТОП «Шиян»	Я у природі
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – висловлює судження щодо різноманітності і цінності природи України [4 ПРО 4.1], [4 ГІО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – визначає важливість того, що вивчає про довкілля [4 ПРО 2-3.1-2]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – розрізняє джерела енергії (відновлювані й невідновлювані) [4 ПРО 2-3.2-1]; – пояснює корисність застосування відновлюваних джерел енергії [4 ПРО 2-3.2-2]; – складає правила поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-3]; – дотримується правил поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-4]; – встановлює за показаннями лічильників витрати води, газу, електроенергії родиною за місяць [4 ПРО 2-3.4-1]; – пропонує власні шляхи зменшення витрат природних ресурсів [4 ПРО 2-3.4-2]
4	**Навчальна діяльність**	Робота у парі/групі з різноманітними джерелами інформації. Ділова гра «Вибір місця для будівництва вітрової електростанції»
5	**Мета уроку**	Спонукати учнів до розв'язування проблем на основі здобутих знань; розвивати навички дослідницької роботи, логічне мислення, спостережливість; виховувати пізнавальний інтерес; формувати розуміння значення природних багатств для громадян нашої держави; сприяти бережливому ставленню до природних ресурсів
6	**Завдання уроку**	Навчити класифікувати джерела енергії; за допомогою карти, атласу знаходити гідроелектростанції та сонячні електростанції України; проводити досліди та дослідження; працювати з різними джерелами інформації; вчити логічно міркувати, виявляти ініціативність та підприємливість під час виконання творчих завдань
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, інформатична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. «Світ чекає на відкриття. Батарейка» https://www.youtube.com/watch?v=T22zuEFDnwk 2. Сонячна енергія та її перетворення в інші види енергії. https://www.youtube.com/watch?v=FhMlF9p0mfI
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, фізична карта, атлас

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Експрес-контроль» (письмово). 2. Прийом «Проблемне питання»	1. Письмово відповідають на запитання: «Що таке енергія? Що належить до енергетичних ресурсів? На які групи поділяють джерела енергії? Яке значення Сонця для життя на Землі? Для чого потрібна енергія?» 2. Складають власні пропозиції: «Як можна зберегти паливні ресурси?»
2	**Основна**	1. Прийом «Дивуй»: «7 світових чудес сонячної енергії». 2. Робота з підручником. 3. Робота в парах. 4. Робота з атласом, картою. 5. Робота в зошиті. 6. Ділова гра «Вибір місця для будівництва вітрової електростанції»	1. Слухають про світові чудеса сонячної енергії. 2. Читають текст у підручнику. 3. У парах, використовуючи різноманітні джерела інформації, готують розповідь про один з видів відновлюваних джерел енергії. 4. Показують на карті України найбільші гідроелектростанції та сонячні електростанції. 5. Виконують завдання 1, 2 в робочому зошиті. 6. Працюють у групах, обговорюють місце будівництва вітрової електростанції.
3	**Підсумкова**	Прийом «Роблю висновок»	Самостійно роблять висновки про найважливіше з розглянутого на уроці навчального матеріалу
4	**Домашнє завдання**	Скласти есе на тему: «Чому енергію з відновлюваних джерел ще називають “зеленою”?»	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **32** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **56** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Якими способами людина захищає себе від холоду
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина і природа. Природа
	ТОП «Шиян»	Я у природі. Я пізнаю природу. Здоров’я. Безпека
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– проводить спостереження за погодою, сезонними змінами у природі своєї місцевості [4 ПРО 1.2]; – пояснює сезонні зміни у природі; значення прогнозу погоди для людей і розповідає про його використання у власному житті; спостерігає і фіксує зміни елементів погоди (температуру повітря, вітру, хмарності, опадів) [4 ПРО 1.4]; – пояснює, від чого залежить безпека вдома, в школі, в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – дотримується основних правил безпечного користування електроенергією, побутовими приладами (праска, електрична чи газова плита та ін.) [4 ПРО 3.4], [4 СЗО 4.5]

	ТОП «Шиян»	– застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – визначає важливість того, що вивчає про довкілля [4 ПРО 2-3.1-2]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – розрізняє джерела енергії (відновлювані й невідновлювані) [4 ПРО 2-3.2-1]; – пояснює корисність застосування відновлюваних джерел енергії [4 ПРО 2-3.2-2];
		– ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – пояснює, чому обрав/-ла певну проблему природничого змісту як дослідницьку [4 ПРО 1-1.1-2]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1-3]; – пояснює, навіщо він/вона виконує спостереження або дослід природничого змісту [4 ПРО 1-1.2-1]; – прогнозує результат спостереження/досліду [4 ПРО 1-1. 2-2]; – порівнює здобутий результат із припущенням [4 ПРО 1-1.2-3]; – висуває власні гіпотези [4 ПРО 1-1.2-4]; – складає план дослідження [4 ПРО 1-1.3-1]; – планує самостійне спостереження/експеримент [4 ПРО 1-1.3-2]; – пояснює, навіщо необхідно визначати послідовність кроків у дослідженні [4 ПРО 1-1.3-3]; – добирає відповідні матеріали, засоби, обладнання, прилади [4 ПРО 1-1.3-4]; – пояснює та зіставляє ознаки безпечної і небезпечної ситуації [4 СЗО 1-2.1-1]; – розрізняє ресурси, які можна використати в разі небезпеки [4 СЗО 1-1.3-5]; – аналізує власну поведінку для запобігання або зменшення ризику для життя та здоров'я [4 СЗО 1-1.1-1]; – застосовує правила збереження здоров'я від можливих небезпек зовнішнього середовища (водойми, сонячні промені, погодні умови, стихійні лиха тощо) [4 СЗО 1-1.1-2]
4	**Навчальна діяльність**	Складання розповіді за малюнком. Розробка заходів для утеплення житлових приміщень. Розв'язування ситуативних завдань. Дослід «Витрата води у побуті»
5	**Мета уроку**	Спонукати учнів до розв'язування проблем на основі здобутих знань; розвивати навички дослідницької роботи, логічне мислення, спостережливість; виховувати пізнавальний інтерес; формувати розуміння значення глобальних проблем людства; сприяти бережливому ставленню до природних ресурсів; формувати правила правильної поведінки з електроприладами
6	**Завдання уроку**	Учити проводити досліди та дослідження; працювати з різними джерелами інформації, логічно міркувати, відстоювати власні позиції; виявляти ініціативність та підприємливість; планувати власні дії
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична.
8	**Змістові лінії, які будуть реалізовуватися**	Людина. Людина і природа. Природа
9	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
10	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Мультфільм «Склянка води» виробництва Дитячої анімаційної студії «Крок» https://www.youtube.com/watch?v=jUn9urCiGa0 2. «Збереження тепла та електроенергії у побуті» https://www.youtube.com/watch?v=ZgW92wrjf0k

Продовження таблиці

		1. 2.
11	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Розгадування кросворду.	1. Розгадують кросворд та називають ключове слово. *По горизонталі:* 1. Світло, тепло, електроенергія – джерела… 2. Взимку на ноги обов'язково взувають теплі… 3. Без чого не буде працювати телевізор? 4. Головне джерело енергії рослин? 5. Крім світла, Сонце дає… 6. Тварина, яка запасається енергією восени, щоб використати її під час сплячки. 7. Прилад для освітлення, який працює на батарейках. 8. Що допомагає людині зберегти тепло свого тіла? *По вертикалі* утворюється ключове слово **«економія»**.
		2. Прийом «Асоціація»	2. Називають усі асоціації, пов'язані з поняттям «економія»
2	**Основна**	1. Робота в групах.	1. Об'єднуються в групи. Перша група за малюнком складає план збереження тепла в домі. Друга група за малюнком складає розповідь про те, як не змерзнути взимку. Третя група складає план збереження тепла в класі.
		2. Розв'язування ситуативних завдань, запропонованих учителем.	2. Розв'язують ситуативні завдання.
		3. Дослід «Витрати води в побуті»	3. «Ланцюжком» називають, де в побуті використовують воду. Проводять дослід, скільки води витрачається з крану за 1 хвилину

3	**Підсумкова**	1. Перегляд відео «Склянка води». 2. Складання плану змін власної поведінки. 3. Прийом «ПОПН-формула». 4. Рефлексія. Прийом «Якби я був/була чарівником»	1. Переглядають і обговорюють відео. 2. Складають план змін власної поведінки задля збереження води. 3. За формулою озвучують власні позиції щодо збереження тепла, води, використання сонячної енергії. **П** – «Я вважаю, що…» **О** – «Тому що…» **П** – «Я можу довести це на прикладі…» **Н** – «Тому я роблю висновок, що…» 4. «Якби я був/була чарівником, то…» (виправив/виправила… зробив/зробила… додав/додала… похвалив/похвалила…)
4	**Домашнє завдання**	Міні-проєкт «Енергоефективність моєї оселі»	1. Скласти план заощадження тепла і поліпшення термоізоляції власної квартири або будинку. 2. Обговорити план із членами родини. 3. Найоригінальніші ідеї щодо енергозбереження опублікувати у шкільній стінгазеті

УРОК 33. Виготовлення іграшки «Снігова баба»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКІВ **34–35** (ТОП «Савченко») – УРОКІВ **61–62** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Як заощадити електроенергію. *Творчий проєкт «Як економити теплову і електричну енергію»*
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина і природа. Людина в суспільстві. Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– аналізує та оцінює свій внесок у збереження довкілля; ситуації повсякденного життя, пов'язані з використанням води, електроенергії, тепла [4 ПРО 4.4], [4 ГІО 8.2]; – пояснює, від чого залежить безпека вдома, в школі, в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – дотримується основних правил безпечного користування електроенергією, побутовими приладами (праска, електрична чи газова плита та ін.) [4 ПРО 3.4], [4 СЗО 4.5]; – здійснює пошук інформації про розвиток техніки і технологій, обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу, матеріали, технології [4 ПРО 2.1]; – пояснює сезонні зміни у природі; значення прогнозу погоди для людей і розповідає про його використання у власному житті; спостерігає і фіксує зміни елементів погоди (температура повітря, вітер, хмарність, опади) [4 ПРО 1.4]
	ТОП «Шиян»	– складає план дослідження [4 ПРО 1-1.3-1]; – планує самостійне спостереження/експеримент [4 ПРО 1-1.3-2]; – пояснює, навіщо необхідно визначати послідовність кроків у дослідженні [4 ПРО 1-1.3-3]; – добирає відповідні матеріали, засоби, обладнання, прилади [4 ПРО 1-1.3-4]; – проводить дослідження за природним об'єктом/явищем, описує його перебіг [4 ПРО 1-1.4-1]; – застосовує відповідні матеріали, засоби, обладнання, прилади [4 ПРО 1-1.4-2]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – правильно використовує пристрої для пошуку і здобуття інформації природознавчого змісту [4 ПРО 1-2.1-1]; – самостійно добирає та поширює необхідну інформацію природознавчого змісту [4 ПРО 1-2.1-2]; – порівнює інформацію природничого змісту з відомих їй/йому та запропонованих джерел [4 ПРО 1-2.1-3]; – перевіряє достовірність інформації природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-4]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – пояснює корисність застосування відновлюваних джерел енергії [4 ПРО 2-3.2-2]; – встановлює за показаннями лічильників витрати води, газу, електроенергії родиною за місяць [4 ПРО 2-3.4-1];

[1] Там само, с. 93.

Продовження таблиці

		– пропонує власні шляхи зменшення витрат природних ресурсів [4 ПРО 2-3.4-2]; – пояснює, що не всі матеріали, створені людиною, корисні для довкілля [4 ПРО 3-3.2-1]; – розповідає про винаходи та винахідників, пояснює вплив їхніх ідей на повсякденне життя та збереження довкілля [4 ПРО 3-3.3-1]; – формулює мету та цілі; планує дії, які приведуть до їх досягнення [4 ГІО 1-6.1-6]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]; – підтримує та заохочує інших, демонструє емпатію під час роботи в групі [4 ГІО 2-7.2-6]; – аргументує значущість сумлінної праці в групі [4 ГІО 2-7.2-7]
4	**Навчальна діяльність**	Вправа «Підрахунок витрати світла у будинку за тиждень». Робота зі схемою енергонезалежного будинку. Робота у парі «Який електроприлад використовується у побуті найчастіше?» Творчий проєкт «Як економити теплову і електричну енергію»
5	**Мета уроку**	Привернути увагу учнів до проблем використання енергії, заощадження енергії та енергоресурсів, охорони навколишнього середовища; створити мотивацію для зберігання ресурсів та енергії; розвивати пізнавальний інтерес, творчу активність, допитливість, логічне мислення; сприяти формуванню в учнів уявлення про енергозберігальні технології, розуміння ними потреби бережливо ставитися до використання енергоносіїв
6	**Завдання уроку**	Формувати навички отримувати інформацію наукового характеру; розвивати мислення та комунікативні навички, навички роботи з різними джерелами інформації; сприяти розвитку комунікативних навичок під час роботи в групі, уміння вислуховувати думку інших, формулювати власні переконання
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, інформатична, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Мультфільм «Енергозбереження – тема на часі» https://www.youtube.com/watch?v=p6jNorNQ83c 2. Енергозбереження https://www.youtube.com/watch?v=j4Xwnv7ic4A
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, фізична карта, атлас

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. «Мозковий штурм». 2. Прийом «Здивуй»	1. Висловлюють ідеї щодо використання енергії в побуті. 2. Слухають розповідь про альтернативні джерела електроенергії
2	**Основна**	1. Прийом «Асоціативний кущ». 2. Прийом «Прості лайфхаки». 3. Перегляд відео «Енергозбереження». 4. Робота з підручником. Метод «Прес». 5. Розв'язування математичних задач 6. Робота в парі. Прийом «Думай – пара – поділись» 7. Робота в зошиті	1. Складають асоціативний кущ до слова «енергозбереження». 2. Працюють у групах: пропонують прості лайфхаки щодо енергозбереження. 3. Переглянувши відео, учні порівнюють власні лайфхаки із запропонованими у відео. 4. Працюють за малюнком енергонезалежного будинку, висловлюють власні міркування за методом «Прес». **Позиція** «Я вважаю, що…» (Висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає ваш погляд). **Обґрунтування** «Тому що…» (Наведіть причину появи цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази на підтримку вашої позиції). **Приклад** «Наприклад…» (Наведіть факти, які демонструють ваші докази, вони підсилять вашу позицію). **Висновки** «Отже (тому), я вважаю…» (Узагальніть свою думку, зробіть висновок про те, що потрібно робити; це буде закликом прийняти вашу позицію). 5. Розв'язують задачі з підрахунку витрат електроенергії. (Завдання 2 у робочому зошиті). 6. Розповідають одне одному, який електроприлад використовують у родині найчастіше; як правильно ним користуватись. 7. Виконують завдання 4.
3	**Підсумкова**	1. Робота в групах. «Створення плаката»	1. У групах створюють плакати «Бережливість краща за багатство»
4	**Домашнє завдання**	Творчий проєкт «Як економити теплову і електричну енергію»	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **36** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **63** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	На які водні ресурси багата Україна
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина і природа.
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Здоров'я. Безпека
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань; матеріалів і виробів з них; місцевих виробництв [4 ГІО 2.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]

Продовження таблиці

	ТОП «Шиян»	– ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – спостерігає за об'єктами досліджень [4 ПРО 1-1.4-4]; – досліджує воду, її три стани, властивості: температуру танення льоду та кипіння води [4 ПРО 1-1.4-6]; – описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – пропонує власні шляхи зменшення витрат природних ресурсів [4 ПРО 2-3.4-2]; – складає правила поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-3]; – дотримується правил поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-4]; – відповідально діє в природі [4 ПРО 2-3.1-1]; – визначає важливість того, що вивчає про довкілля [4 ПРО 2-3.1-2]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – пояснює та зіставляє ознаки безпечної і небезпечної ситуації [4 СЗО 1-2.1-1]; – моделює доцільну поведінку в небезпечних ситуаціях [4 СЗО 1- 2.1-3]; – поводиться безпечно у природі [4 СЗО 1-2.4-3]; – моделює звернення по допомогу в різні служби в разі небезпечних ситуацій, описуючи ситуацію чітко і зрозуміло [4 СЗО 1-1.3-2]; – моделює надання допомоги собі та іншим у разі потреби [4 СЗО1-1.3-3]; – застосовує правила збереження здоров'я від можливих небезпек зовнішнього середовища (водойми, сонячні промені, погодні умови, стихійні лиха тощо) [4 СЗО 1-1.1-2]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про водойми рідного краю. *Практична робота:* Визначення правого і лівого берега річки
5	**Мета уроку відповідно до очікуваних результатів**	Спонукати учнів до розв'язування проблем на основі здобутих знань; розвивати навички дослідницької роботи, логічне мислення, спостережливість; виховувати пізнавальний інтерес; формувати розуміння значення глобальних проблем людства. Розширити, поглибити, узагальнити знання дітей про воду, її значення в житті людини; формувати елементи наукових знань про основні екологічні фактори розвитку живої і неживої природи та очевидні взаємозв'язки і залежності між ними; збагатити життєвий досвід дітей, сприяти розвитку критичного мислення, мовлення, сприяти вихованню бережливого ставлення до природи та її багатств. Виховувати в дітей бережливе ставлення до витрат води в побуті та природі
6	**Завдання уроку**	Сприяти засвоєнню знань про основні шляхи раціонального використання водних ресурсів, розвитку навичок роботи учнів з додатковими джерелами інформації; формувати вміння спілкуватися, розвивати усне мовлення, відстоювати власну точку зору, переконувати інших; розвивати та закріплювати вміння визначати гідрографічні об'єкти на карті; вчити робити висновки про значення водних ресурсів для людини і їхнє господарське використання; закріпити знання про правила правильної поведінки на воді
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, математична, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*

Продовження таблиці

9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Водні ресурси України https://www.youtube.com/watch?v=3FnQWOLZeXA 2. Річки України https://www.youtube.com/watch?v=_5JtcjMbW2I 3. Мультфільм «Склянка води» виробництва Дитячої анімаційної студії «Крок» https://www.youtube.com/watch?v=jUn9urCiGa0 4. Правила поведінки на воді https://www.youtube.com/watch?v=0Cq3lu_eELg
	1. 2. 3. 4.	
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки, карта, атлас

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Відгадування загадок про воду.	1. Відгадують загадки: То тверда, а то м'яка, Та здебільшого рідка. То нечутна, то шумить, Або навіть закипить. Як нема її – біда, Люди звуть її... (Вода) Що то за вода, що у воді плаває? (Лід) У морях і річках живе, але часто по небу літає. А як набридне їй літати, на землю знову осідає. (Вода) Я і хмара, і туман, І струмок, і океан, І літаю, і біжу, І замерзнуть можу! (Вода)
		2. Актуалізація суб'єктного досвіду	2. Відповідають на запитання «ланцюжком»: – Хто може жити без води? – Якої води у природі немає? – У яких водоймах вода солона? – Чи має вода колір? Запах? Смак? – Коли вода буває солоною? Кислою? Солодкою? – Чи має вода форму? – Назвіть стани води. – Що може бути місцем народження річки? – Чи доводилось вам бувати на річці, озері, ставку? – Що спільного і відмінного в них є? – Що ви знаєте про водні ресурси? – Уявіть, що ви гідролог. Які складові частини річки ви можете назвати? – Назвіть прислів'я і приказки про воду і водні об'єкти.

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Робота з фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про водойми рідного краю. 2. Робота з підручником та картою. Прийом «Картографічна лабораторія». 3. Гра «Ми їдемо відпочивати». 4. Робота в парах. Прийом «Роблю висновок». 5. Перегляд та обговорення відео «Правила поведінки на воді».	1. На карті знаходять водні об'єкти своєї місцевості, шукають інформацію про їхні назви. 2. Читають текст підручника і підписують на контурній карті найбільші річки України, обговорюють питання значення цих річок для держави та громадян України. 3. Працюють у групах (море, річка, озеро, ставок). Кожна група «збирає» речі, потрібні для відпочинку біля певної водойми. 4. Працюючи в парах, записують по 3 правила поведінки на водоймі (один/одна – взимку, а другий/друга – влітку). Обговорюють їх. 5. Переглянувши відео, дописують правила поведінки на водоймах
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Дерево передбачень». 2. Рефлексія. Вправа «Річка знань»	1. Діти малюють дерево, стовбур якого – головна проблема (водойми потребують захисту), гілки – аргументи, листя – передбачення. Записують свої припущення на стікерах-листочках і прикріплюють на дереві. 2. Записують на картках свої враження від уроку і приклеюють на малюнок «Річка знань»
4	**Домашнє завдання**	1. Провести дослід 2. Підготувати розповідь про річку свого населеного пункту. Виступити з повідомленням перед однокласниками	1. Виконати завдання 3 в зошиті. 2. Підготовка повідомлень

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **37** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **64** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	Озера і болота України
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань; матеріалів і виробів з них; місцевих виробництв [4 ГІО 2.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1];
	ТОП «Шиян»	– спостерігає за рослинами і тваринами [4 ПРО 1-1.4-12]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – спостерігає за об'єктами досліджень [4 ПРО 1-1.4-4]; – описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – самостійно добирає та поширює необхідну інформацію природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-2]; – порівнює інформацію природничого змісту з відомих їй/йому та запропонованих джерел [4 ПРО 1-2.1-3]; – перевіряє достовірність інформації природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-4]; – відповідально діє в природі [4 ПРО 2-3.1-1];

Продовження таблиці

		– висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з фізичною картою України (шкільним атласом)
5	**Мета уроку**	Формувати в учнів поняття про штучні та природні водні об'єкти: озера і болота; продовжувати формувати вміння працювати з фізичною картою; розвивати пізнавальний інтерес, уміння аналізувати, порівнювати, робити висновки; виховувати любов до природи та дбайливе ставлення до водойм
6	**Завдання уроку**	Сприяти засвоєнню знань з різних джерел інформації; розвивати та закріплювати вміння визначати об'єкти на карті; вчити доказово міркувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; класифікувати; передавати інформацію близько до тексту; пояснювати розуміння цитат; формувати відповідальність за наслідки власної діяльності в довкіллі; здатність до ситуативної діяльності
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, математична, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Легенди України. Мультфільм «Озеро Дідове» https://www.youtube.com/watch?v=qptxOgii_10 2. Озера і болота. Штучні водойми. Охорона водойм https://www.youtube.com/watch?v=he9WHS79kaA 3. Озеро Синевир з висоти https://www.youtube.com/watch?v=pT-euPvSkqs 4. Це наше і це твоє. Унікальні та знамениті на весь світ водойми – наші! https://www.youtube.com/watch?v=VXh5uuaRiqI 5. Презентація «Болота» https://docs.google.com/presentation/d/192R2NPFBtnp1BVMlHpQNNN5h29poERIbH1Ll3MBD3As/ edit#slide=id.p3
	1. 2. 3. 4. 5.	
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки, карта, атлас

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Актуалізація суб'єктного досвіду. 2. Прийом «Навчаючи – вчусь». Учитель готує картки з фактами, що стосуються теми уроку. Роздає по одній картці кожному	1. Називають водойми України. Класифікують їх на природні та штучні. 2. Ознайомлюються з інформацією самостійно, потім, переміщуючись по класу, почергово повідомляють її однокласникам
2	**Основна**	1. Робота з фізичною картою України (шкільним атласом).	1. На карті знаходять озера України та своєї місцевості й позначають на контурній карті.

Продовження таблиці

		2. Робота з фотографіями/слайдами. 3. Прийом «Фішбоун». 4. Написання правил поведінки	2. Переглядають фото/слайди і готують повідомлення про рослини та тварин водойм своєї місцевості. 3. Переглянувши відео «Охорона водойм», заповнюють схему «Фішбоун» з проблеми «Забруднення води». 4. Складають правила поведінки для відвідувачів водойм «Чистота водойм залежить від нас, нашої поведінки у природі»
3	**Підсумкова**	1. Французький письменник, автор повісті «Маленький принц» Антуан де Сент-Екзюпері сказав про цю речовину так: «У тебе немає ні смаку, ні кольору, ні запаху, тебе неможливо описати, тобою насолоджуються, не відаючи, що ти таке! Не можна сказати, що ти необхідна для життя: ти – саме життя! Ти наповнюєш нас радістю, яку не пояснити нашими відчуттями!» 2. Рефлексія. Прийом «Три М»	1. Пояснюють власне розуміння цитати. 2. Називають три моменти, які здивували в процесі уроку і про які хочеться дізнатися більше; три моменти, які міцно зв'язалися з вивченим раніше матеріалом; три моменти, які в роботі вчителя були найбільш вдалими
4	**Домашнє завдання**	Підготувати розповідь про відпочинок біля водойми	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **38** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **68** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Якою буває погода**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина у суспільстві. Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Здоров'я. Безпека
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– дізнається з різних джерел про методи передбачення погоди, народні прикмети про зміну погоди [4 ПРО 2.1]; – проводить спостереження за погодою, сезонними змінами у природі своєї місцевості [4 ПРО 1.2]; – застосовує знання для спостереження за погодою, спостерігає і фіксує зміни елементів погоди (температура повітря, вітер, хмарність, опади) [4 ПРО 1.4]; – розуміє значення прогнозу погоди для людей і розповідає про його використання у власному житті [4 ПРО 1.4]; – пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань; матеріалів і виробів з них; місцевих виробництв [4 ГІО 2.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]
	ТОП «Шиян»	– визначає загрози таких природних явищ, як гроза, ураган, паводок, пожежа [4 ПРО 1-4.1-6]; – пояснює, як діяти в разі загрози урагану, паводку, пожежі тощо [4 ПРО 1-4.1-7]; – пояснює, чому обрав/-ла певну проблему природничого змісту як дослідницьку [4 ПРО 1-1.1-2]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1-3]; – прогнозує результат спостереження/досліду [4 ПРО 1- 1. 2-2];

Продовження таблиці

		– порівнює здобутий результат із припущенням [4 ПРО 1- 1.2-3]; – висуває власні гіпотези [4 ПРО 1-1.2-4]; – спостерігає за об'єктами досліджень [4 ПРО 1-1.4-4]; – спостерігає за погодою [4 ПРО 1-1.4-5]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – аналізує умови та послідовність кроків, здійснюючи дослідження [4 ПРО 1-1.6-1]; – самостійно добирає та поширює необхідну інформацію природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-2]; – перевіряє достовірність інформації природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-4]; – застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1- 2.2-2]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – складає правила поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-3]; – дотримується правил поведінки в природі [4 ПРО 2-3.2-4]; – пояснює та зіставляє ознаки безпечної і небезпечної ситуації [4 СЗО 1-2.1-1]; – моделює доцільну поведінку в небезпечних ситуаціях [4 СЗО 1- 2.1-3]; – поводиться безпечно у природі [4 СЗО 1-2.4-3]; – моделює звернення по допомогу в різні служби в разі небезпечних ситуацій, описуючи ситуацію чітко і зрозуміло [4 СЗО 1-1.3-2]; – моделює надання допомоги собі та іншим у разі потреби [4 СЗО1-1.3-3]; – застосовує правила збереження здоров'я від можливих небезпек зовнішнього середовища (водойми, сонячні промені, погодні умови, стихійні лиха тощо) [4 СЗО 1-1.1-2]
4	**Навчальна діяльність**	Дослідження існування атмосферного тиску за допомогою досліду. Складання правил поведінки під час грози
5	**Мета уроку**	Актуалізувати знання учнів про клімат, погоду та її прогноз; сприяти формуванню наукового світогляду, розуміння важливості оволодіння системою знань, навичок і умінь, необхідних у повсякденному житті; розвивати уміння аналізувати, порівнювати, робити висновки; виховувати інтерес до метеорології, повагу до праці синоптиків
6	**Завдання уроку**	Розвивати навички спостереження за погодою, сезонними змінами у природі своєї місцевості; виконати типові завдання на новий спосіб дій з коментуванням учнів; організувати самооцінювання учнями своєї навчальної діяльності; повторити та закріпити правила безпечної поведінки у довкіллі
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, математична, здоров'язбережувальна, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Які рослини і тварини передбачають погоду https://www.youtube.com/watch?v=wrd6IHJMSRc 2. Метеорологічна станція як носій первинної інформації погоди та її завбачення https://www.youtube.com/watch?v=wrYXN-N5oaY 3. Люди непомітних професій: метеоролог https://www.youtube.com/watch?v=Ynk3z_Nnvl0
		1. 2. 3.

Продовження таблиці

10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки, кліматична і синоптична карта України, атлас.

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Хвилинка спостережень. 2. Заповнення календаря погоди. 3. Вправа «Словничок синоптика».	1. Відповідають на запитання: – Яка зараз пора року? – Який місяць? – Чи світить сьогодні сонечко? – Якого кольору небо? – Чи є сьогодні опади? – Чи мають явища природи вплив на ваш настрій? – Який у вас зараз настрій? Чому? – Діти, а в яку пору року сонечко найбільше зігріває нас, землю? – А в яку – найменше? 2.Черговий заповнює класний календар природи, учні слухають коментарі. 3. Заповнюють на аркушах «Словнички синоптика» (якими термінами озвучив би синоптик прогноз погоди влітку, взимку, восени, навесні?). Пригадують терміни і поняття, пов'язані з темою, яка вивчається, і відповідно до початкових літер називають їх... **П** – повітряні маси **О** – опади **Г** – гроза **О** – ожеледиця, осінь **Д** – дощ **А** – атмосфера.
2	**Основна**	1. Актуалізація досвіду. 2. Робота з підручником. 3. Робота з картою. 4. Перегляд відео «Які рослини і тварини передбачають погоду». 5. Робота в групах: гра «Гідрометцентр»	1. Розповідь учнів про те, яким приладом вимірюють температуру повітря. 2. Читають текст підручника, виконують завдання. 3. Ознайомлюються із синоптичною картою. 4. Дивляться відео, об'єднуються у 4 групи. 5. Працюють у групах. *1 група*. Геологи повідомляють: – Чистий і яскравий місяць. Кажани літають після заходу сонця. Ввечері і вночі по землі стелиться туман, а зранку – розсіюється. *2 група.* На зв'язку туристи із Волині: – Навколо Місяця бліді світлі кола. Ластівки літають високо. Від багаття тихо здіймається вгору дим. *3 група.* Хлібороби із Сумщини: – Зірки мерехтять уночі. Дим стелиться землею. Горобці «купаються» в піску.

Продовження таблиці

		6. Дослідження існування атмосферного тиску за допомогою досліду. 7. Бесіда: «Кому важливо знати прогноз погоди?»	*4 група.* Сигнал із Херсонщини: – Вітер різко змінює напрямок. Сильно розквакались жаби. Надокучливо каркають ворони. Кожна група отримує картку із завданням. Користуючись місцевими ознаками, потрібно зробити прогноз для відповідного пункту. Від кожної групи один учень/учениця повідомляє про результати роботи. 6. Проводять дослід «Як продемонструвати існування тиску повітря?» (підручник) 7. Називають працівників автомобільного, залізничного, авіаційного транспорту, моряків, працівників сільського господарства, медицини, комунальних служб. Обґрунтовують свою думку
3	**Підсумкова**	1. Складання правил поведінки під час грози. 2. Рефлексія. Прийом «Шкала думок»	1. Складають правила поведінки під час грози. 2. Відповідають на запитання: – Чи досягли ми очікуваних результатів? – Що було найцікавішим на уроці?
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання в робочому зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **39** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **69** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Які скарби приховує Чорне море**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина у суспільстві. Природа. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі. Добробут
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – визначає головне в інформації природничого змісту, висловлює враження щодо неї; презентує інформацію про природу у вигляді повідомлення, малюнку, схеми, презентації тощо [3 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– пояснює користь рослин, тварин для власного життя [4 ПРО 1- 4.1-4]; – порівнює природні об'єкти за розміром, масою, кількістю тощо [4 ПРО 1-4.3-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – пояснює, навіщо він/вона виконує спостереження або дослід природничого змісту [4 ПРО 1-1.2-1]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – відповідально діє в природі [4 ПРО 2-3.1-1]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – пояснює, що не всі матеріали, створені людиною, корисні для довкілля [4 ПРО 3-3.2-1]; – пропонує та обґрунтовує власну ідею розв'язання проблеми [4 ПРО 3-4.4-1];

Продовження таблиці

		– аналізує приклади поведінки, приязної/шкідливої до навколишнього середовища, та її наслідки [4 ГІО 3-2.2-3]; – виявляє інтерес до подорожей Україною і світом [4 ГІО 3-2.1-3]; – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаючись до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – спілкується, щоб висловити свої емоції та вдячність [4 СЗО 31.4-7]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом)
5	**Мета уроку**	Узагальнити знання учнів про природні комплекси Чорного моря; вдосконалити практичні навички роботи з картою; сприяти формуванню системного мислення учнів; розвивати пізнавальну картографічну, мовленнєву, соціальну, інформатичну, комунікативну, дослідницьку компетенції; виховувати екологічну свідомість
6	**Завдання уроку**	Вчити порівнювати здобутий результат із припущенням; зіставляти почуте з власним досвідом, висувати власні гіпотези; формувати стратегії розв'язування проблемних ситуацій; перевіряти достовірність інформації природничого змісту; закріплювати навички роботи з картою, атласом
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, технологічна, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Чорне море https://www.youtube.com/watch?v=UGskL5sUYWc 2. Цікаві факти про Чорне море https://www.youtube.com/watch?v=YVguZZGZm8g
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	1. Фізична карта України, контурні карти, атлас. 2. Українська легенда «Чому в морі вода солона»

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Урок-гра: подорож з екіпажем «Чорноморці». Гра «Обери транспорт для подорожі». 2. Гра «Збери валізу». 3. Щоб зайти на обраний транспорт, потрібно придбати квиток (виконати завдання)	1. Озвучують, який вид транспорту і чому вони обрали для подорожі Чорним морем. 2. Працюють у групах і обирають, що потрібно взяти в подорож моряку, рибалці, відпочивальнику. 3. Групи за визначений час пишуть, що вони знають про Чорне море, презентують написане
2	**Основна**	1. Щоб подорожувати морем, потрібно визначити шлях, яким слід пересуватись. Робота з картою. 2. Відгадування загадки.	1. Робота з фізичною картою України (шкільним атласом). 2. Відгадують загадку: Кругом вода, а з питвом біда. Хто знає, де це буває? (В океані, морі.)

Продовження таблиці

		3. Припущення: «Чому море солоне?» 4. Читання легенди «Чому в морі вода солона?» 5. Робота в групах. 6. Робота в групах. Складання ланцюгів живлення. 7. Перегляд відео «Чому Чорне море світиться в серпні»	3. Учні озвучують власні припущення щодо питання «Чому море солоне?» 4. Читають і обговорюють легенду. 5. Об'єднуються в групи. Самостійно в тексті підручника знаходять інформацію. Представники групи фіксують результати в загальній таблиці на фліпчарті (дошці). *1 група* – риби Чорного моря; *2 група* – рослини Чорного моря; *3 група* – птахи Чорного моря; *4 група* – природні заповідники узбережжя Чорного моря. 6. Працюють у групах. Складають ланцюги живлення, що сформувалися в Чорному морі. 7. Переглядають і обговорюють відео
3	**Підсумкова**	1. Вправа «Знайди пару». 2. Рефлексія. Учитель зачитує значення кольорів і просить обрати той, який найкраще описує їхній настрій під час подорожі. Для цієї вправи можна використати кольорові картки. Червоний колір – енергійність, піднесення. Оранжевий – радість, задоволення. Жовтий – прагнення щось робити, змінювати. Зелений – внутрішнє благополуччя, доброта. Синій – спокій, врівноваженість. Фіолетовий – наповненість ідеями, планами, віра в себе. Сірий – байдужість, втомленість. Чорний – невдоволення	1. За визначений час утворюють пари слів (слова на картках, слова на слайді, мультимедійна дошка). Море – Чорне. Півострів – Кримський. Острів – Джарилгач. Акула – катран. Риба – севрюга. Птах – крячок. Заповідник – Лебедині острови. 2. Обирають відповідні кольори
4	**Домашнє завдання**	Завдання на вибір з робочого зошита	

УРОК 40. Проєкт «Загадковий мешканець Чорного моря»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **41** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **71** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Які скарби приховує Азовське море.** ***Дослідницький проєкт «Водойми рідного краю»***
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина у суспільстві. Природа. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі. Добробут
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – визначає головне в інформації природничого змісту, висловлює враження щодо неї; – презентує інформацію про природу у вигляді повідомлення, малюнку, схеми, презентації тощо [3 ПРО 2.2]

[1] Там само, с. 116.

Продовження таблиці

	ТОП «Шиян»	– пояснює користь рослин, тварин для власного життя [4 ПРО 1- 4.1-4]; – порівнює природні об'єкти за розміром, масою, кількістю тощо [4 ПРО 1-4.3-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – пояснює, навіщо він/вона виконує спостереження або дослід природничого змісту [4 ПРО 1-1.2-1]; – ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – відповідально діє в природі [4 ПРО 2-3.1-1]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – пояснює, що не всі матеріали, створені людиною, корисні для довкілля [4 ПРО 3-3.2-1]; – пропонує та обґрунтовує власну ідею розв'язання проблеми [4 ПРО 3-4.4-1]; – аналізує приклади поведінки, приязної/шкідливої до навколишнього середовища, та її наслідки [4 ГІО 3-2.2-3]; – виявляє інтерес до подорожей Україною і світом [4 ГІО 3-2.1-3]; – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаюсь до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – спілкується, щоб висловити свої емоції та вдячність [4 СЗО 31.4-7]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Дослідницький проєкт «Водойми рідного краю»
5	**Мета уроку**	Стимулювати розвиток логічного мислення; створити умови для творчого вирішення завдань; формувати вміння різнобічно оцінювати ситуацію, аналізувати інформацію з точки зору значимості, важливості та потреби
6	**Завдання уроку**	Активізувати пізнавальну діяльність дітей; розвивати самостійне мислення, уяву, пам'ять, увагу, дрібну моторику, критичне мислення, вміння досліджувати, навички вільного спілкування; закріплювати навички роботи з картами, підручником, зошитом
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, екологічна компетентність, технологічна, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Відеоурок «Азовське море» https://www.youtube.com/watch?v=_ypRI4fWBZo
10	**Матеріали та обладнання**	Фізична карта України, підручник, атлас, маркери різних кольорів, фліпчартний папір, кубик Блума. 6 цікавих фактів про Азовське море до Всесвітнього дня океанів https://vidsebe.media/articles/34079/6-cikavih-faktiv-pro-azovske-more-do-vsesvitnogo-dnya-okeaniv

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	*Урок-квест*. 1. Учитель дає кожному капітанові маршрутний лист, де вказано час на виконання кожного завдання, зазначено місце, де працюватиме кожна команда. Продумує атрибути – відзнаки за правильність і швидкість виконання завдань командами	1. Об'єднуються в команди, обирають капітанів, укладають правила взаємодії під час квесту, розподіляють ролі

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Виконання завдань квесту *Перша зупинка* – острів Бирючий. Щоб потрапити на першу зупинку, потрібно знайти на карті острови Азовського моря. *Друга зупинка* – острів Черепаха. Обговорити в команді й пояснити власну точку зору, чому так кажуть: – І великі річки впадають у море. – Море – рибальське поле. – Хто по морю не плавав, той біди не бачив. *Третя зупинка* – Федотова коса. Потрібно подивитись відео і записати якомога більше представників рослинного і тваринного світу Азовського моря. *Четверта зупинка* – Обіточна коса. За текстом підручника скласти характеристику Азовського моря та заповнити таблицю (завдання 1 у робочому зошиті). *П'ята зупинка* – Бердянська коса. Виготовити інтелектуальну карту «Значення Азовського моря». *Шоста зупинка* – Білосарайська коса. Кожна команда отримує кубик Блума, на гранях якого є завдання (виконують лише те, яке випало певній команді). – Яка найбільша глибина Азовського моря? – Яких риб Азовського моря ви знаєте? Назвіть декілька річок, що впадають в Азовське море. – Чому Азовське море менш солоне, ніж Чорне? – Поясніть, що таке коса. Як вона утворюється? – Придумайте правила для відпочивальників на узбережжі Азовського моря	
3	**Підсумкова**	1. Міркування: «Як думаєте, чому?» 2. Рефлексія. Прийом «Наплічник»	1. Пригадують зупинки й озвучують власні думки, чому саме ці назви було обрано. 2. Передають одне одному умовний «наплічник». Той, хто тримає його в руках, має озвучити свої досягнення та навести конкретний приклад
4	**Домашнє завдання**	Знайти в джерелах, як називаються коси Азовського моря, про які не згадувалось під час квесту	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **42** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **75** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Чому ґрунти є важливим природним ресурсом країни**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина у суспільстві. Природа. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Добробут
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – виявляє патріотичні почуття і прагнення знати більше про досягнення українців у різних галузях [4 ГІО 4.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань; [4 ГІО 2.2]; – визначає головне в інформації природничого змісту, висловлює враження щодо неї; презентує інформацію про природу у вигляді повідомлення, малюнку, схеми, презентації тощо [3 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– ставить запитання [4 ПРО 1-1.1-1]; – пояснює, чому обрав/-ла певну проблему природничого змісту як дослідницьку [4 ПРО 1-1.1-2]; – окреслює проблему, перш ніж її вирішувати [4 ПРО 1-1.1- 3]; – прогнозує результат спостереження/досліду [4 ПРО 1- 1. 2-2]; – порівнює здобутий результат із припущенням [4 ПРО 1- 1.2-3]; – висуває власні гіпотези [4 ПРО 1-1.2-4];

		– планує самостійне спостереження/експеримент [4 ПРО 1-1.3-2]; – пояснює, навіщо необхідно визначати послідовність кроків у дослідженні [4 ПРО 1-1.3-3]; – добирає відповідні матеріали, засоби, обладнання, прилади [4 ПРО 1-1.3-4]; – досліджує ґрунт своєї місцевості, його склад (воду, пісок, глину тощо) [4 ПРО 1-1.4-9]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – дотримується правил безпеки під час проведення спостережень та дослідів [4 ПРО 1-1.6-5]; – аналізує приклади поведінки, приязної/шкідливої до навколишнього середовища, та її наслідки [4 ГІО 3-2.2-3]; – виявляє інтерес до подорожей Україною і світом [4 ГІО 3-2.1-3]; – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаюсь до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – спілкується, щоб висловити свої емоції та вдячність [4 СЗО 31.4-7]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про солончаки або торф'яно-болотні ґрунти
5	**Мета уроку**	Поглибити знання учнів про ґрунти території України; удосконалювати навички роботи з картографічними матеріалами; створити умови для проведення дослідів щодо складу ґрунту; виховувати в учнів почуття бережливого ставлення до ґрунтів
6	**Завдання уроку**	Активізувати пізнавальну діяльність дітей через досліди, заповнення схем; розвивати самостійне мислення, уміння досліджувати, доводити власну думку, розвивати уяву, зв'язне мовлення, пам'ять, увагу, критичне мислення; закріплювати практичні картографічні навички
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, математична, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Мультфільм «Це наше і це твоє. Чорнозем» https://www.youtube.com/watch?v=1vNXVKo5EDk 2. Мультфільм про збереження ґрунтів https://www.facebook.com/watch/?v=460178004968864 3. Відео для дітей «Ґрунт» https://www.youtube.com/watch?v=WFXchylxDBs 4. «Що трапляється з ґрунтом? І чому це важливо!» https://www.youtube.com/watch?v=sfYKdB_FZJ8 5. Урок природознавства «Ґрунти України, їх охорона» https://www.youtube.com/watch?v=Cr2TNCNmpYs
		1. 2. 3. 4. 5.
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки, карта, атлас, колекція «Види ґрунтів», матеріал для дослідів

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Розгадування ребусу, повідомлення теми уроку. 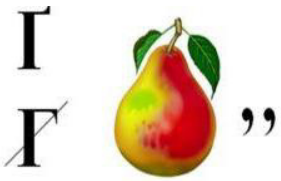 2. Прийом «Мікрофон»	1. Розгадують ребус і висувають припущення щодо теми уроку. 2. По черзі висловлюють свою думку щодо питання «Чому ґрунти є важливим природним ресурсом країни?»
2	**Основна**	1. Робота в групах. 2. Робота з джерелами інформації. 3. Практична робота «Із чого складається ґрунт?» 4. Стратегія «Джигсоу». Учитель добирає тексти з додаткових джерел про солончаки або торф'яно-болотні ґрунти, ділить його на частини	1. Користуючись текстом підручника, групи заповнюють схему: «Чинники, які впливають на різноманіття ґрунтів». 2. Користуючись картою, атласом, підручником учні записують у зошиті основні типи ґрунтів, які характерні для України, для місцевості, у якій вони проживають. 3. Проводять досліди, роблять висновок, із чого складається ґрунт. **Дослід 1.** Вкиньте грудочку ґрунту у воду. – Що виходить з неї? (Бульбашки.) Отже, у ґрунті є повітря. **Дослід 2.** Нагріємо ґрунт на вогні, тримаючи над ним холодне скло. – Що з'явиться на склі? (Краплі води.) Отже, у ґрунті є вода. **Дослід 3.** Продовжимо нагрівати ґрунт. – Що над ним з'явилося? (Димок.) Який запах ви відчуваєте? Отже у ґрунті є перегній, тому він надає ґрунтові темного кольору. **Дослід 4.** Розжарений ґрунт покладемо у склянку з водою і розмішаємо. Залишимо на деякий час цей розчин. – Що ви помітили? Отже, у ґрунті є пісок і глина. 4. Об'єднуються в групи. Кількість учнів у групі відповідає кількості частин, на які поділено фактичний матеріал. Ці групи називають «домашніми». Члени «домашніх» груп перерозподіляються (принцип довільний), об'єднуються у нові експертні групи. Кожна експертна група отримує для опрацювання одну частину тексту, який підготував учитель. За відведений час учні експертної групи ознайомлюються з текстом, опрацьовують його, готують по три контрольних запитання щодо його засвоєння. Учні експертних груп повертаються у свої первинні групи з підготовленим матеріалом. По черзі кожний член експертної групи навчає інших інформації, якої навчився у вторинній групі, перевіряючи рівень її засвоєння контрольними запитаннями

Продовження таблиці

3	**Підсумкова**	1. Перегляд відео. 2. Рефлексія. Прийом «Я не знав/не знала...», «Тепер я знаю...»	1. Обговорення: – Як у ґрунті поєднується жива й нежива природа? – Чому ґрунти потребують охорони? – Яким чином те, про що ви дізналися впродовж вивчення цієї теми, може знадобитися вам у житті? 2. По черзі за принципом прийому «Мікрофон» називають 2 факти, продовжуючи відповідні фрази: «Я не знав/не знала...», «Тепер я знаю...»
4	**Домашнє завдання**	Виконання завдань у робочому зошиті	

Тема 4. Природні зони України

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **43** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **76** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Де на Землі спекотно, а де – холодно**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина у суспільстві. Природа. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Добробут. Моя культурна спадщина
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– розпізнає і називає рослини, тварин, гриби своєї місцевості (по 3–4 представники), моделює зв'язки між ними [4 ПРО 4.3]; – складає ланцюги живлення [4 ПРО 2.2]; – характеризує природну зону України за планом [4 ПРО 3.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]
	ТОП «Шиян»	– формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [1 ПРО 1-4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1-4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3]; – застосовує предметні моделі, малюнки, схеми, графіки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – правильно використовує пристрої для пошуку і здобуття інформації природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-1]; – самостійно добирає та поширює необхідну інформацію природничого змісту [4 ПРО 1-2.1-2]; – описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – аналізує приклади поведінки, приязної/шкідливої до навколишнього середовища, та її наслідки [4 ГІО 3-2.2-3]; – виявляє інтерес до подорожей Україною і світом [4 ГІО 3-2.1-3]; – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаюсь до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – спілкується, щоб висловити свої емоції та вдячність [4 СЗО 31.4-7]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2];

Продовження таблиці

		– переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Дослідно-пошукова робота «Де на Землі отримують по декілька врожаїв культурних рослин на рік?»
5	**Мета уроку**	Спонукати учнів до використання додаткових джерел інформації, допомогти систематизувати та узагальнювати вивчений матеріал, створити умови для проведення дослідів, розв'язання проблемних ситуацій через прийоми розвитку критичного мислення, сприяти позитивній інтеракції на уроці
6	**Завдання уроку**	Відмічати характерні явища, зміни у природі; виконати досліди; скласти характеристику природних зон за планом; закріпити навички роботи з картою, атласом, глобусом; активізувати пізнавальну діяльність дітей; розвивати самостійне мислення, уяву, пам'ять, увагу, критичне мислення, вміння досліджувати, навички вільного спілкування
7	**Міжпредметні зв'язки**	Природнича, математична, соціальна та здоров'язбережувальна
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, екологічна компетентність, технологічна, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Теплові пояси Землі та їх вплив на природу https://tydyvy.com/video/DykyQlo 2. Як змінюється світ через глобальне потепління https://www.youtube.com/watch?v=PCE_PjaUZNc 3. Теплові пояси Землі https://www.youtube.com/watch?v=ppgsvbah91s
		1. 2. 3.
10	**Матеріали та обладнання**	Фізична карта України, підручник, атлас, маркери різних кольорів, фліпчартний папір, кубик Блума

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вправа «Пори року». 2. Прийом «Шкала думок». Дискусійна проблема: «Де людині краще жити: там, де тепло, чи там, де холодно?» Розмістити в протилежних кінцях класу плакати з альтернативними думками. Дати учням час обміркувати та аргументувати свою позицію.	1. На дошці назви пір року. Учні записують характерні явища, що відбуваються в ту чи ту пору року. 2. Визначаються з позицією. Пояснюють, чому обрали саме це місце. Обговорюють наслідки різних позицій.

		3. Географічний словничок	3. Озвучують власні думки щодо питання: «Погода і клімат – це одне і те саме?» (Погода – це те, що є тут і зараз за вікном: опади, температура, вітряність – стан нижнього шару атмосфери в певному місці в певний час. Клімат – це багаторічний режим погоди.)
2	**Основна**	1. Перегляд відео про теплові пояси. 2. Практична робота. 3. Робота в зошиті. 4. Робота з підручником. 5. Робота з фізичною картою України (шкільним атласом). 6. Складання характеристики природної зони за планом (с. 128 підручника) 7. Дослідно-пошукова робота «Де на Землі отримують по декілька врожаїв культурних рослин на рік?»	1. Переглядають і обговорюють відео. 2. Виконують досліди, роблять висновки: чому природні умови в різних місцях земної кулі неоднакові? *Мета:* показати залежність між висотою Сонця та отримуваним теплом. *Матеріал:* ліхтарик. *Умови:* затемнене приміщення. *Хід досліду:* Спрямувати світло ліхтарика на руку дитини під певним кутом, потримати 20–30 секунд, потім спрямувати світло вертикально до руки. Запитати дитину, коли було більш тепло. *Мета:* та сама. *Матеріал:* природні об'єкти; металеві предмети, розміщені на подвір'ї. *Умови:* весна, літо, рання осінь, сонячна днина. *Хід досліду:* Визначити висоту стояння Сонця (за певними орієнтирами) та відчути на дотик температуру води, піску, різних предметів уранці, опівдні та ввечері. З'ясувати залежність між висотою стояння Сонця (проміння падає збоку чи прямо – як у ліхтарика) та кількістю його тепла. 3. Виконують завдання 1, 2 в зошиті. Рефлексія: чи все я зміг/змогла виконати? 4. Перевіряють самостійно виконане завдання в зошиті за схемою в підручнику «Теплові пояси Землі» (коментують). 5. За допомогою карти теплових поясів з'ясовують, у якому тепловому поясі та в яких природних зонах розміщена Україна. Знаходять полярні кола, Північний і Південний тропіки, називають природні зони в порядку розміщення їх з півночі на південь. 6. Складають характеристику природних зон України за планом. 7. Працюють у групах над пошуком відповіді на питання «Де на Землі отримують по кілька врожаїв культурних рослин на рік?»
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Думай – пара – поділись» – Чому в Антарктиді завжди холодно? – Чому на південному березі Криму клімат більш теплий та м'який, ніж на іншій території України? – Чому природні умови в різних місцях земної кулі неоднакові? – Чому потрібно вивчати клімат? 2. Прийом «Три–два–один»	1. Відповідають на запитання, об'єднуються в пари й озвучують одне одному свої відповіді. Якщо відповіді відрізняються, аналізують, чия з них правильна. 2. Креслять піраміду, записують три факти, про які дізналися, два факти, які були цікавими, і одне питання, яке хотіли б опрацювати детальніше

Продовження таблиці

4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різні джерела інформації, підготувати розповідь про пристосування тварин до життя в зоні степів	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **44** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **77** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Подорожуємо зонами мішаних і широколистих лісів**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– наводить приклади і описує природні угруповання своєї місцевості за планом (назва угруповання, рослини і тварини угруповання, зв'язки між ними, значення угруповання для людини) [4 ПРО 1.5]; – характеризує мешканців природного угруповання, їхні зв'язки між собою і неживою природою [4 ПРО 3.1]; – пояснює залежність між умовами природної зони та її мешканцями, особливостями праці і побуту людей, які в ній проживають [4 ПРО 3.3]; – спостерігає сезонні явища у природі своєї місцевості, характеризує зміни в неживій і живій природі та в діяльності людей, які при цьому відбуваються [4 ПРО 2.2]; – аналізує зв'язки в природних угрупованнях (організмів між собою, організмів із неживою природою) [4 ПРО 3.1]; – складає ланцюги живлення [4 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – досліджує умови розвитку рослин [4 ПРО 1-1.4-10]; – застосовує предметні моделі, малюнки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 РО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – розрізняє трав'янисті рослини, кущі, дерева; культурні та дикорослі рослини [4 ПРО 1-4.3-3]; – розрізняє рослиноїдних, хижих, всеїдних тварин; свійських і диких тварин [4 ПРО 1-4.3-5]; – розпізнає отруйні та їстівні гриби своєї місцевості [4 ПРО 1-4.3-6]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про тварин мішаних або широколистих лісів

Продовження таблиці

5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з положенням, межами, розмірами та природними особливостями зони мішаних і широколистих лісів; продовжити формувати вміння складати характеристику природної зони; розвивати практичні навички школярів роботи з підручником, картою; сприяти вихованню бережливого ставлення до навколишнього середовища
6	**Завдання уроку**	Визначити географічне положення природної зони мішаних лісів, визначити особливості природних компонентів природної зони; розглянути закономірний процес посилення впливу людини на природу Полісся; порівняти у колах Венна, чим подібні та відмінні природні зони; активізувати пізнавальну діяльність дітей; розвивати самостійне мислення, уяву, пам'ять, увагу, дрібну моторику, критичне мислення, вміння досліджувати, навички вільного спілкування; закріплювати навички роботи з картами, підручником, зошитом
7	**Міжпредметні зв'язки**	Математична, соціальна та здоров'язбережувальна
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, екологічна компетентність, технологічна, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Мішані ліси. Полісся https://www.youtube.com/watch?v=ZhJNYsywnfo 2. Мішані ліси https://www.youtube.com/watch?v=OglTCtOkmkE 3. Зона мішаних лісів України. Рослинний і тваринний світ https://www.youtube.com/watch?v=WnJg76BspLU 4. Широколистяні ліси Євразії https://www.youtube.com/watch?v=k-i5SgOBUYc 5. Навчальний фільм «Таємниці лісу» https://www.youtube.com/watch?v=no_J3kGXRe0
	1. 2. 3. 4. 5.	
10	**Матеріали та обладнання**	Фізична карта України, підручник, атлас, маркери різних кольорів, фліпчартний папір, малюнки, стікери

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Для того щоб подорожувати, учні об'єднуються у дві групи. Перша група подорожує зоною мішаних лісів, друга – зоною широколистих лісів. 2. Конкурс «Чи вміємо ми орієнтуватись по карті?». Картка завдань для подорожі	1. Об'єднуються у 2 групи: зона мішаних лісів, зона широколистих лісів. 2. Кожна група працює з картами атласу (завдання, відповідно до природної зони, якою будуть подорожувати)
2	**Основна**	1. Користуючись підручником, заповнити таблицю. 2. Перегляд відео. 3. Кола Венна.	1. Читають матеріал підручника, заповнюють таблицю в зошиті (кожна група опрацьовує визначену природну зону). Презентують 2. Дивляться відео, попередньо отримавши завдання кола Венна. 3. Працюють у групах. Заповнюють кола Венна: чим подібні та відмінні природні зони.

Продовження таблиці

		4. Складання схем ланцюга живлення	4. Складають ланцюг живлення: одна група в зоні мішаних лісів, інша – у зоні широколистих лісів
3	**Підсумкова**	1. Робота в зошиті. 2. Експрес-тести. 3. Рефлексія «Світлофор»	1. У групах виконують завдання 4, 6 у зошитах. 2. Працюють індивідуально, виконуючи тести на картках. 3. Реагують на завдання і результат виконання: червоний стікер – багато незрозумілого, жовтий – є певні труднощі, зелений – усе зрозуміло
4	**Домашнє завдання**	Як зону мішаних лісів, зону широколистих лісів використовують у господарській діяльності?	Підготувати повідомлення

УРОК 45. Колективне виготовлення лепбука «Таємничий ліс»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **46** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **82** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Подорожуємо лісостепом**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– наводить приклади і описує природні угруповання своєї місцевості за планом (назва угруповання, рослини і тварини угруповання, зв'язки між ними, значення угруповання для людини) [4 ПРО 1.5]; – характеризує мешканців природного угруповання, їхні зв'язки між собою і неживою природою [4 ПРО 3.1]; – пояснює залежність між умовами природної зони та її мешканцями, особливостями праці і побуту людей, які в ній проживають [4 ПРО 3.3]; – спостерігає сезонні явища у природі своєї місцевості, характеризує зміни в неживій і живій природі та в діяльності людей, які при цьому відбуваються [4 ПРО 2.2]; – аналізує зв'язки в природних угрупованнях (організмів між собою, організмів із неживою природою) [4 ПРО 3.1]; – складає ланцюги живлення [4 ПРО 2.2]; – характеризує природну зону України за планом [4 ПРО 3.1]
	ТОП «Шиян»	– описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – досліджує умови розвитку рослин [4 ПРО 1-1.4-10]; – застосовує предметні моделі, малюнки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – розрізняє трав'янисті рослини, кущі, дерева; культурні та дикорослі рослини [4 ПРО 1-4.3-3]; – розрізняє рослиноїдних, хижих, всеїдних тварин; свійських і диких тварин [4 ПРО 1-4.3-5];

[1] Там само, с. 136.

		– розпізнає отруйні та їстівні гриби своєї місцевості [4 ПРО 1-4.3-6]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про річки, що перетинають лісостеп, про водоплавних птахів, що мешкають у зоні лісостепу. Складання ланцюгів живлення
5	**Мета уроку**	Сприяти розвиткові уяви і фантазії, мовлення і мислення, інтересу до вивчення природи; розвивати в учнів спостережливість, уміння робити висновки, шукати зв'язки між причинами і наслідками, по-своєму трактувати певне явище
6	**Завдання уроку**	Провести дослідницько-пошукову діяльність, скласти за планом характеристику зони лісостепу; працювати з фізичною картою України, описати природні угруповання, зв'язки між ними, скласти ланцюги живлення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, математична, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Лісостеп https://www.youtube.com/watch?v=mmDBChYpl5Q
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, карта, атлас, ілюстрації, таблиці, фотографії, малюнки, відеоматеріал

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Розгадування ребуса. Слово – лісостеп.	1. Об'єднуються у три групи: «мандрівники-дослідники», «першовідкривачі», «вчені-науковці». Щоб дізнатись, куди помандрують, розгадують ребус.
		2. Робота з фізичною картою України (шкільним атласом).	2. Щоб визначити, на якому транспорті подорожуватимуть, працюють з картою: знаходять на карті природних зон України лісостеп і роблять висновок, яким транспортом зручніше подорожувати.
		3. Користуючись текстом підручника, скласти за планом характеристику зони лісостепу	3. Заповнюють таблицю (завдання 1 у робочому зошиті)

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Дослідницько-пошукова діяльність (учитель готує додаткові матеріали, ілюстрації, таблиці, фотографії, малюнки, відеозаписи)	1. Група «вчені-науковці» складає кілька ланцюгів живлення, що сформувалися в лісостеповій зоні. Група «мандрівники-дослідники» готує повідомлення про будь-яку рослину чи тварину зони лісостепу. Група «першовідкривачі» готує повідомлення, як лісостеп використовують у господарській діяльності
3	**Підсумкова**	1. Перегляд відео «Лісостеп. Природознавство, четвертий клас». 2. Гра «Хто більше?» 3. Рефлексія. Підбиття підсумків	1. Переглядають той фрагмент відео, у якому йдеться про тваринний світ лісостепу. 2. Після завершення, за визначений вчителем час, записують назви тварин, які водяться в лісостепу. Озвучують і порівнюють, які тварини з названих є в їхній місцевості. 3. На уроці я: Дізнався/дізналася... Зрозумів/зрозуміла... Навчився/навчилася... Найбільший мій успіх – це... Найбільші труднощі я відчув/відчула... Я не вмів/уміла, а тепер умію... Я змінив/змінила своє ставлення до... На наступному уроці я хочу...
4	**Домашнє завдання**	Підготувати інформацію з додаткових джерел про річки, що перетинають лісостеп, про птахів, що мешкають у зоні лісостепу	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **47** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **83** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Подорожуємо просторами степу**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина і природа. Людина у суспільстві. Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі
	Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:	
3	**ТОП «Савченко»**	– наводить приклади і описує природні угруповання своєї місцевості за планом (назва угруповання, рослини і тварини угруповання, зв'язки між ними, значення угруповання для людини) [4 ПРО 1.5]; – характеризує мешканців природного угруповання, їхні зв'язки між собою і неживою природою [4 ПРО 3.1]; – пояснює залежність між умовами природної зони та її мешканцями, особливостями праці і побуту людей, які в ній проживають [4 ПРО 3.3]; – спостерігає сезонні явища у природі своєї місцевості, характеризує зміни в неживій і живій природі та в діяльності людей, які при цьому відбуваються [4 ПРО 2.2]; – аналізує зв'язки в природних угрупованнях (організмів між собою, організмів із неживою природою) [4 ПРО 3.1]; – складає ланцюги живлення [4 ПРО 2.2]; – характеризує природну зону України за планом; – пояснює, від чого залежить безпека в довкіллі [4 СЗО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]

Продовження таблиці

	ТОП «Шиян»	– описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – досліджує умови розвитку рослин [4 ПРО 1-1.4-10]; – застосовує предметні моделі, малюнки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – розрізняє трав'янисті рослини, кущі, дерева; культурні та дикорослі рослини [4 ПРО 1-4.3-3]; – розрізняє рослиноїдних, хижих, всеїдних тварин; свійських і диких тварин [4 ПРО 1-4.3-5]; – розпізнає отруйні та їстівні гриби своєї місцевості [4 ПРО 1-4.3-6]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]
4	**Навчальна діяльність**	Практичний блок (спостереження, дослідження, вправляння). Складання характеристики природного угруповання своєї місцевості. Вивчення умов існування рослин і тварин своєї місцевості. Моделювання зв'язків у природному угрупованні
5	**Мета уроку**	Сприяти візуальному сприйняттю учнями об'єктів природи, знайомству з їхніми особливостями, віртуальному відвідуванню тих місць, у яких не були, але про які важливо знати; формувати уявлення про досліджувані об'єкти шляхом візуального занурення в навколишній світ; прищеплювати моральні якості особистості, позитивні емоції шляхом візуального занурення в красу природи; отримувати нові знання про особливості природи представлених об'єктів
6	**Завдання уроку**	Орієнтуватися в навколишній дійсності; робити висновки, узагальнення; самостійно знаходити інформацію; користуватися нею в теоретичному і практичному пізнанні довкілля; спільно та індивідуально приймати рішення; підібрати «словникові павутинки» до слова «степ»
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, математична, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Український степ https://www.youtube.com/watch?v=Pv6SbEVJlXQ 2. Мультфільм «Це наше і це твоє. Асканія-Нова» https://www.youtube.com/watch?v=yD-Cbbs10cI 3. «Педан про таємне життя диких тварин. Асканія-Нова». 12 серія «Книга-мандрівка. Україна» https://www.youtube.com/watch?v=tADWbphxfrI

Продовження таблиці

	1. 2. 3.	
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки, карта, атлас, лепбук

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Гронування». 2. Характеристика зони степів України за планом. 3. Закінчіть речення	1. Підбирають «словникові павутинки» до слова «степ». 2. Готують віртуальну екскурсію: складають за планом характеристику зони степу. Заповнюють таблицю. 3. Щоб зацікавити всіх віртуальною екскурсією, учні закінчують речення «Мій степ – це...»
2	**Основна**	1. Робота в групах	1. Об'єднуються в групи. Кожна з них готує екскурсовода, який проведе віртуальну екскурсію. Перший екскурсовод демонструє на карті зону степів і розповідає про форми земної поверхні, які великі річки перетинають зону степу, про ґрунти та клімат. Другий екскурсовод демонструє малюнки рослин степу, які зробили учасники групи. Третій екскурсовод розповідає про тваринний світ степу, презентуючи лепбук, який виготовила група
3	**Підсумкова**	1. Перегляд відео «Педан про таємне життя диких тварин. Асканія-Нова». 12 серія «Книга-мандрівка. Україна»	1. Розповідають, що нового та корисного дізналися з теми «Подорожуємо просторами степу»
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання в робочому зошиті (с. 70–71)	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **48** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **84** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Сходження на Говерлу**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина у суспільстві. Природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– розповідає про найважливіші природні об'єкти України, своєї місцевості [4 ПРО 2.2]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]
	ТОП «Шиян»	– описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4];

		– робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – досліджує умови розвитку рослин [4 ПРО 1-1.4-10]; – застосовує предметні моделі, малюнки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – формулює проблему, визначає відоме і невідоме в ній [1 ПРО 1-4.2-1]; – знаходить шляхи вирішення проблеми й вирішує її [4 ПРО 1-4.2-2]; – добирає докази правильності суджень [4 ПРО 1-4.2-3]; – розрізняє трав'янисті рослини, кущі, дерева; культурні та дикорослі рослини [4 ПРО 1-4.3-3]; – розрізняє рослиноїдних, хижих, всеїдних тварин; свійських і диких тварин [4 ПРО 1-4.3-5]; – розпізнає отруйні та їстівні гриби своєї місцевості [4 ПРО 1-4.3-6]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]; – оцінює свій внесок та внесок інших у досягнення спільних цілей; визначає, у яких ролях він/вона працює найкраще [4 ГІО 2-7.2-5]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про річки, що беруть початок в Українських Карпатах. Створення гасла та умовних знаків, які б доречно встановити у передгір'ї Карпат
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з характерними особливостями Карпатських гір, географічним положенням, кліматом, рослинним і тваринним світом, працею людей
6	**Завдання уроку**	Учні аналізують власні знання з теми, що буде розглядатися на уроці; ставлять запитання з теми, які виявляють їх зацікавленість тією чи тією частиною питання; стисло записують інформацію з теми, яку вони отримали на уроці, а також планують власні кроки щодо можливих шляхів навчання; закріплюють уміння працювати з фото-, відео- та іншими джерелами інформації
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, математична, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Говерла – найвища вершина Українських Карпат https://www.youtube.com/watch?v=vYcxI47nkJo 2. Гора Говерла https://www.youtube.com/watch?v=BO2UmY4WtD8
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки, карта, атлас

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Чек-лист для відповідальних мандрівників. 2. Прийом ЗХД.	1. Називають речі, які вважають за потрібне взяти із собою (воду, снеки для легких перекусів або щось калорійне для поповнення запасів енергії; сонцезахисний крем, аптечку, трекінгові палки, одяг, взуття, головний убір). 2. Заповнюють таблицю «Знаю/Хочу дізнатись/Дізнався (дізналась)».
2	**Основна**	1. Вивчення маршруту. 2. Перегляд відео. «Говерла – найвища вершина Українських Карпат (краєвиди з квадрокоптера)»; «Гора Говерла». 3. «Знайомтесь – гірський інструктор». 4. Вивчення природних умов Карпатських гір	1. Учні, працюючи з картами, вивчають маршрути в Карпатські гори. 2. Переглядають відео, заповнюють таблицю ЗХД. 3. Кожен учень може випробувати себе в ролі гірського інструктора, а для цього потрібно скласти *Правила поведінки під час сходження на Говерлу*. 4. Учні об'єднуються в групи і, прочитавши матеріал підручника, заповнюють таблицю: *перша група* – річки; *друга група* – озера; *третя група* – полонини; *четверта група* – тварини; *п'ята група* – птахи Карпатських гір
3	**Підсумкова**	1. Створення гасла та умовних знаків, які б доречно встановити у передгір'ї Карпат. 2. Підсумкове обговорення таблиць ЗХД	1. Малюють умовні знаки та створюють гасло, яке доречно встановити у передгір'ї Карпат. 2. Зачитують записи в таблицях
4	**Домашнє завдання**	Підготувати і презентувати у класі повідомлення про цікавий природний об'єкт Карпат	

УРОК 49. Проєкт «Карпатська красуня»[1]

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **50** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **89** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Подорож Кримськими горами**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина у суспільстві. Природа. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– виявляє повагу до досвіду українського народу у збереженні природи [4 ГІО 5.1]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2];

[1] Там само, с. 148.

Продовження таблиці

		– визначає головне в інформації природничого змісту, висловлює враження щодо неї; презентує інформацію про природу у вигляді повідомлення, малюнку, схеми, презентації тощо [3 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– описує властивості об'єктів дослідження [4 ПРО 1-1.5-1]; – встановлює зв'язки між об'єктами і явищами природи [4 ПРО 1-1.5-2]; – з'ясовує, за яких умов відбуваються зміни [4 ПРО 1-1.5-3]; – узагальнює результати досліджень [4 ПРО 1-1.5-4]; – робить висновки із спостережень та досліджень разом з учителем або самостійно [4 ПРО 1-1.5-5]; – переконує у правильності здобутих результатів і зроблених висновків [4 ПРО 1-1.5-6]; – досліджує умови розвитку рослин [4 ПРО 1-1.4-10]; – застосовує предметні моделі, малюнки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1- 2.2-2]; – розрізняє трав'янисті рослини, кущі, дерева; культурні та дикорослі рослини [4 ПРО 1-4.3-3]; – розрізняє рослиноїдних, хижих, всеїдних тварин; свійських і диких тварин [4 ПРО 1-4.3-5]; – розпізнає отруйні та їстівні гриби своєї місцевості [4 ПРО 1-4.3-6]; – пропонує та обґрунтовує власну ідею розв'язання проблеми [4 ПРО 3-4.4-1]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про рослинний і тваринний світ Кримських гір. Дослідження червонокнижних рослин і тварин Кримських гір
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з характерними особливостями Кримських гір: географічним положенням, кліматом, рослинним і тваринним світом; розвивати спостережливість, уяву, пам'ять, мислення; виховувати любов до Батьківщини, бережливе ставлення до природи
6	**Завдання уроку**	Закріплювати уміння працювати з картою, порівняти висоту Українських Карпат і Кримських гір, зміну рослинності від підніжжя до вершин у Карпатських і Кримських горах, рослинний і тваринний світ гір Криму та Карпат, скласти *Пам'ятку поведінки в горах*
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, інформатична, економічна, математична
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, математична, здоров'язбережувальна, екологічна компетентність, громадянські та соціальні компетентності, ініціативність та підприємливість*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Кримські гори – природа, рослинний і тваринний світ https://www.youtube.com/watch?v=cWMG8Zj2aCA 2. Кримські гори https://www.youtube.com/watch?v=0d6GLa-BYQA
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Підручники, зошити, малюнки, кліматична і синоптична карти України, атлас, фото із зображенням гір, фото тварин і рослин Кримських гір

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Перегляд відео «Кримські гори»	1. Переглянувши фрагмент відео, учні висловлюють власні припущення щодо теми уроку. Продовжують переглядати відео, слухають історію утворення гір
2	**Основна**	1. Практична робота з картою. 2. Робота в зошиті. 3. Дослідницька діяльність. 4. Робота з Червоною книгою України. 5. Робота в групах	1. Знаходять на карті, де розташовані Кримські гори; найвищу точку Кримських гір, найвищу точку Карпат. Порівнюють висоту Карпат і Кримських гір. Дізнаються, із чим межують Кримські гори на півночі і півдні. Визначають за шкалою висот, до яких гір належать Кримські гори. 2. Виконують завдання 1 у зошиті. 3. Використовуючи різні джерела інформації, порівнюють, як змінюється рослинність від підніжжя до вершин у Карпатських і Кримських горах; чому рослинний і тваринний світ гір Криму та Карпат різний; як люди використовують природу Карпатських і Кримських гір у господарській діяльності. 4. Шукають інформацію, які рослини Кримських гір занесено до Червоної книги України. 5. Складають *Пам'ятку поведінки в горах*
3	**Підсумкова**	1. Гра «Знайди зайве слово». 2. Рефлексія «Гора успіху»	1. Отримують картки з написами груп тварин та рослин, з яких потрібно вилучити зайве слово. 2. На дошці – зображення гори, розподілене на три частини: підніжжя – завдання були складні; схил – усе зрозумів/зрозуміла, виконував/виконувала, але навчати інших не готовий; вершина – все зрозумів/зрозуміла, виконував/виконувала, навчати інших готовий/готова
4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різні джерела інформації, підготувати повідомлення про цікавий природний об'єкт Кримських гір. Записати назву об'єкта. Зазначити джерело інформації	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА УРОКУ **51** (ТОП «Савченко») – УРОКУ **90** (ТОП «Шиян»)

1	**Тема уроку**	**Заповідні території та охорона природи Карпат і Кримських гір**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**ТОП «Савченко»**	Людина. Людина у суспільстві. Природа. Людина і природа
	ТОП «Шиян»	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі. Добробут. Моя культурна спадщина
Очікувані результати та індекс очікуваного результату в:		
3	**ТОП «Савченко»**	– розповідає про найважливіші природні об'єкти України, своєї місцевості [4 ПРО 2.2]; – виявляє повагу до досвіду українського народу у збереженні природи [4 ГІО 5.1];

Продовження таблиці

		– робить висновок про різноманітність і цілісність природи Землі [4 ПРО 1.4]; – наводить приклади використання людиною природничо-наукових знань [4 ГІО 2.2]; – обговорює безпечне й доцільне використання знань про природу [4 ПРО 2.1]; – визначає головне в інформації природничого змісту, висловлює враження щодо неї; презентує інформацію про природу у вигляді повідомлення, малюнку, схеми, презентації тощо [3 ПРО 2.2]
	ТОП «Шиян»	– досліджує умови розвитку рослин [4 ПРО 1-1.4-10]; – застосовує предметні моделі, малюнки, тексти для пояснення явищ і об'єктів природи [4 ПРО 1-2.2-1]; – готує повідомлення/презентації і представляє їх [4 ПРО 1-2.2-2]; – розрізняє трав'янисті рослини, кущі, дерева; культурні та дикорослі рослини [4 ПРО 1-4.3-3]; – розрізняє рослиноїдних, хижих, всеїдних тварин; диких тварин [4 ПРО 1-4.3-5]; – розпізнає отруйні та їстівні гриби своєї місцевості [4 ПРО 1-4.3-6]; – пояснює користь рослин, тварин для власного життя [4 ПРО 1-4.1-4]; – пояснює можливі загрози з боку тварин (небезпечні і хворі тварини), рослин (отруйні рослини) та грибів (отруйні гриби) [4 ПРО 1-4.1-5]; – відповідально діє в природі [4 ПРО 2-3.1-1]; – визначає важливість того, що вивчає про довкілля [4 ПРО 2-3.1-2]; – висловлює свою думку стосовно того, що вивчає про довкілля, обґрунтовує її [4 ПРО 2-3.1-3]; – пояснює взаємозв'язки між об'єктами живої і неживої природи [4 ПРО 2-3.1-4]; – пропонує та обґрунтовує власну ідею розв'язання проблеми [4 ПРО 3-4.4-1]; – аналізує приклади поведінки, приязної/шкідливої до навколишнього середовища, та її наслідки [4 ГІО 3-2.2-3]; – виявляє інтерес до подорожей Україною і світом [4 ГІО 3-2.1-3]; – висловлює та аргументує власну думку, поважаючи позицію інших та дослухаюсь до спільних рішень [4 СЗО 3-1.4-1]; – спілкується, щоб висловити свої емоції та вдячність [4 СЗО 31.4-7]; – взаємодіє з іншими на основі спільних цілей, дотримується правил співпраці у парі, групі [4 ГІО 2-7.2-2]; – переконує друзів у важливості дотримання правил у процесі взаємодії, ілюструє цю думку прикладами (із власного досвіду, літератури) [4 ГІО 2-7.2-3]; – виконує різні ролі під час роботи у групі [4 ГІО 2-7.2-4]
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України (шкільним атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про природоохоронні території свого краю. Дослідження окремих гаїв, струмків та джерел рідного краю
5	**Мета уроку**	Прийомом кластера розвивати системне мислення, навички одночасного розгляду кількох позицій, здатності до творчої переробки інформації. Ознайомити учнів із заповідними територіями та охороною природи Карпат і Кримських гір; розвивати пізнавальний інтерес; виховувати екологічну свідомість, дбайливе ставлення до природи, бажання брати участь у посильній природоохоронній роботі
6	**Завдання уроку**	Систематизувати навчальний матеріал і свої оціночні судження; виробляти і висловлювати власну думку; розглянути закономірний процес посилення впливу людини на природу; структурувати навчальний матеріал; закріплювати навички роботи з картами, підручником, зошитом; установлювати причинно-наслідкові зв'язки, виділяти головне; порівнювати і аналізувати; проводити аналогії
7	**Міжпредметні зв'язки**	Математична, соціальна та здоров'язбережувальна

Продовження таблиці

8	**Ключові компетентності**	*Компетентності у галузі природничих наук, екологічна компетентність, технологічна, громадянські та соціальні компетентності*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1. Карпатський національний природний парк https://www.youtube.com/watch?v=bO1szmPGlho 2. Заповідні території та охорона природи України https://www.youtube.com/watch?v=nkXrFCOke38 3. Топ-5 заповідників України https://www.youtube.com/watch?v=_YQz2cMs3p4 4. Асканія-Нова: відеоекскурсія https://www.youtube.com/watch?v=chdt8RyyBP4 5. Заповідник Асканія. Офіційний трейлер https://www.youtube.com/watch?v=af29YJanfds
	1. 2. 3. 4. 5.	
10	**Матеріали та обладнання**	Фізична карта України, підручники, атлас, маркери, фліпчартний папір, малюнки, стикери

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	*Застосування кластера протягом усього уроку як загальної стратегії заняття, на всіх його етапах.* 1. Мотивування до роздумів до початку вивчення теми. Прийом «Кластер»	1. Фіксують усю відому їм інформацію про Карпати і Кримські гори. Формують асоціативний ряд та ставлять запитання, на які хочуть знайти відповіді
2	**Основна**	1. Структурування навчального матеріалу.	1. Опрацьовують інформацію: читають текст, переглядають відео, працюють з картою; обдумують і аналізують отримані факти. У схему додають нові дані
3	**Підсумкова**	1. Систематизування отриманих знань. 2. Прийом «Займи позицію»	1. Аналізують кластер «Заповідні території України» з обговоренням правильності або неправильності первинних суджень і узагальненням отриманої інформації. 2. Обирають позицію: «за», «проти», «не знаю» щодо проблемного питання «Як вирубка лісів вплине на зміну середовища та чисельність тварин у Карпатських горах?»
4	**Домашнє завдання**	Знайти і підготувати інформацію з додаткових джерел про природоохоронні території свого краю. Дослідити окремі гаї, струмки та джерела рідного краю	

II семестр

РОЗДІЛ 2. ОКЕАНИ ТА МАТЕРИКИ

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Материки, океани та частини світу на географічних картах**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина і світ. Природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота з різними видами карт
5	**Мета уроку**	Закріпити знання про карту півкуль, учити учнів користуватися картою; формувати вміння позначати материки й океани на контурній карті; розвивати вміння порівнювати, аналізувати й узагальнювати отриману інформацію, просторові уявлення, кругозір, уміння працювати в групах; розвивати мовлення, мислення; виховувати взаємоповагу, інтерес до географії, бажання охороняти нашу планету
6	**Завдання уроку**	Ознайомити з поняттями «материки» й «океани», з їхнім розміщенням на глобусі й карті світу, вчити визначати частини світу, материки, океани; вчити підбирати стійкі асоціації до нових понять; досліджувати відмінності, створити мейкер-модель карти світу
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Материки, океани і частини світу на географічних картах. Навчальне відео https://www.youtube.com/watch?v=dQtOr3kHf-Y 2) Материки та океани. Відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=XZbveaGUKsM 3) Найцікавіші факти про океани https://www.youtube.com/watch?v=dIsXx87JZ_I
1. 2. 3.		
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, атласи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. «Асоціативний кущ» (учні працюють у трьох групах. Учитель фіксує відповіді).	1. Дібрати асоціації до понять *материк, частина світу, океан.*
		2. Перегляд відео	2. Робота в групах (після перегляду відеоматеріалу): досліджують відмінності між термінами *частина світу* і материк.
2	**Основна**	1. Практична робота з контурною картою. 2. Робота в зошиті (с. 1, завдання 3). 3. Створити мейкер-модель карти світу. 4. Синквейн «Карта». 5. Гра «Збираємось у подорож». 6. Робота з підручником	1. На контурній карті світу підписують назви материків, океанів. 2. Заповнюють таблицю в зошиті. 3. Створюють мейкер-модель карти світу. 4. Складають синквейн «Карта» *Карта* *Пласка, географічна* *Зображує, масштабує, орієнтує* *Дає уявлення про розміщення географічних об'єктів на площині* *Картографія* 5. Робота в групах. Обирають зображення речей, які потрібно узяти в подорож на один з материків (кожна група обирає материк і речі, аргументуючи свій вибір). 6. Опрацювання тексту підручника «Материки, океани та частини світу на географічних картах» (с. 3)
3	**Підсумкова**	1. Гра «Третій зайвий» 2. Рефлексія «Аргументація власної відповіді»	1. Вилучають зайве слово: Тихий, Азія, Індійський. (*Океани*) Європа, Азія, Південна Америка. (*Частини світу*) Євразія, Північна Америка, Америка. (*Материки*) 2. Закінчують речення: *На уроці я працював... бо...* *Протягом уроку я...* *Своєю роботою на уроці я...* *Мій настрій...* *Урок здався мені...* *Матеріал уроку був для мене...*
4	**Домашнє завдання**	Скласти розповідь на тему: «На якому материку ви хотіли б побувати»	

ПРИРОДА ГОЛУБОЇ ПЛАНЕТИ

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Підводний світ Тихого океану**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*

Продовження таблиці

	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Проведення словникової роботи; складання повідомлення про Тихий океан з використанням різних джерел інформації
5	**Мета уроку**	Продовжувати формувати уявлення про світовий океан, ознайомити з особливостями природи Тихого океану, висвітлити значення океану, використання його багатств людиною; формувати вміння логічно міркувати, чітко висловлювати свою думку, узгоджено працювати в групах; виховувати спостережливість, захоплення неповторністю і величчю природи; формувати в учнів емоційно-ціннісне ставлення до природи, сприяти позитивному ставленню до навчання через створення комфортної психологічної атмосфери та ситуації успіху
6	**Завдання уроку**	Дослідити походження назви *Тихий океан*; словникова робота; залучити учнів до виконання різноманітних завдань дослідницького характеру
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Підводний світ Тихого океану https://www.youtube.com/watch?v=5R1ufJGYNU0 2)Природа океанів. Тихий океан. Навчальне відео. https://www.youtube.com/watch?v=2VIWhChO64E 3)«Географія-малятко» тітоньки Сови – Тихий океан youtube.com/watch?v=F6wiokevuoU
	1. 2. 3.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, атласи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Відтермінована відгадка» Вчитель розповідає про першу навколосвітню подорож Фернана Магеллана у 1519–1522 роках, яка тривала 1081 день. Саме він першим з європейців перетнув Тихий океан від Вогняної Землі до Філіппінських островів, жодного разу не зустрівши на своєму шляху шторму	1. Висувають припущення, чому океан має таку назву. Досліджують походження назви Тихого океану
2	**Основна**	1. «Калейдоскоп думок». 2. Словничок.	1. Висловлюють власні міркування щодо поняття *підводний світ*. 2. Пояснюють значення слів *дайвінг, аквалангт, батискаф, океанаріум*.

Продовження таблиці

		3–4. Робота в групах. Практична робота з картою. 5. Робота з підручником	3–4. Використовуючи карту, підручник, інші джерела інформації, готують повідомлення у групах (рослинний світ Тихого океану, тваринний світ Тихого океану, господарське значення природи Тихого океану). 5. Складають ланцюг живлення, який можна спостерігати в Тихому океані
3	**Підсумкова**	1. Складання пам'ятки щодо збереження природи океанів. 2. Рефлексія «Продовжте речення»	1. Колективно складають пам'ятку щодо збереження природи океанів. Висловлені пропозиції вчитель записує. 2. Продовжують речення (за вибором): *– Сьогодні я дізнався/ дізналася* *– Я вважаю, що…*
4	**Домашнє завдання**	Робота в зошиті. Завдання 5	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Чим цікавий Атлантичний океан**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручник*а
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою півкуль (шкільним атласом); пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про версії походження назви Атлантичного океану; пошук інформації про Всесвітній день океанів
5	**Мета уроку**	Сформувати в учнів уявлення про особливості Атлантичного океану; продовжити навчати читати карту та працювати з нею; учити створювати презентації, розповідати про природу океанів, виступати перед класом з підготовленою інформацією; виховувати бережливе ставлення до природи та екології
6	**Завдання уроку**	Формувати уявлення про Атлантичний океан, удосконалювати навички роботи з фізичною картою півкуль (шкільним атласом), додатковими джерелами інформації
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*

Продовження таблиці

9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Атлантичний океан. Навчальне відео https://www.youtube.com/watch?v=OzFO76MAdxE 2) Атлантичний океан https://www.youtube.com/watch?v=NqT6fWztYno
	1. 2.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль (шкільні атласи), контурні карти, картки для вправи «Установіть відповідність»

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Гра «Гарячий стілець» 2. Перегляд відео. 3. Вправа «Установіть відповідність» (робота в парах). Рефлексія	1. Учитель зачитує твердження: *Чи вірите ви в те, що...* *– океани – це величезні ділянки води, що оточують материки й острови?* *– вода в океані не солона?* *– на Землі існує чотири океани?* *– Тихий океан — найменший?* Якщо учні вважають їх правильними, то залишаються сидіти на своїх місцях, якщо ні, то підводяться. 2. Переглянувши відео, розповідають про походження назви *Атлантичний океан*. 3. Працюють у парах: добирають картки з назвами рослинного і тваринного світу Тихого та Атлантичного океанів. Порівнюють, яку відповідність було встановити легше, що відчували, коли виконували завдання без попередньо отриманої інформації; як домовлялись у парі
2	**Основна**	1. Практична робота з картою півкуль. 2. Робота з підручником 3. Робота в зошиті (с. 7, завдання 3) 4. Метод «Обери позицію»	1. За картою півкуль установлюють, де знаходиться Атлантичний океан, визначають материки, які він омиває, знаходять Гренландію, Північне море, Мексиканську та Гвінейську затоки. 2. Читають параграф підручника і перевіряють завдання «Установіть відповідність» 3. Виконують завдання в зошиті. 4. Дискусія на тему: «Чи становлять загрозу для тваринного світу Атлантичного океану вилов риби та промисел інших морських тварин?»
3	**Підсумкова**	1. Метод «Прес» 2. Рефлексія	1. За допомогою методу «Прес» висловлюють власну позицію щодо охорони Атлантичного океану. 2. Продовжують речення (за вибором): *– Для мене стало новим...* *– Тепер я зможу...*
4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різні джерела інформації, дізнатися, коли відзначають Всесвітній день океанів. Підготувати коротке повідомлення або презентацію про нього	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Які таємниці приховує Північний Льодовитий океан**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота в групах, командах, спрямована на опанування нового матеріалу, заповнення таблиць, складання програми «Як допомогти океану позбутися небезпечного для його мешканців сміття?»
5	**Мета уроку**	Сформувати уявлення про особливості географічного положення Північного Льодовитого океану, про історію дослідження, особливості клімату та органічного світу, а також екологічні проблеми океану; сприяти виявленню учнями відмінностей у природі океанів; удосконалити навички роботи з картами; розвивати уміння працювати в малих групах; виховувати бережливе ставлення до природи
6	**Завдання уроку**	Підготувати повідомлення про тварин, що пристосувалися до умов життя в Арктиці; досліджувати ланцюги живлення, які можна спостерігати в Північному Льодовитому океані, складати екологічні програми; працювати з картами, таблицями
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Північний Льодовитий океан. Навчальне відео https://www.youtube.com/watch?v=sIPdMrkGBOw 2) Північний Льодовитий океан https://www.youtube.com/watch?v=QGmanX55Alk
1. 2.		
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, атласи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. «Асоціативний кущ»: учитель фіксує відповіді дітей 2. Бесіда на тему: «Чи існує життя в Північному Льодовитому океані?» 3. Перегляд відео	1. Перелічують асоціації до назви *Північний Льодовитий океан*. 2. Висловлюють власні думки з приводу того, чи існує життя в Північному Льодовитому океані. 3. Після перегляду відео працюють з таблицею (індивідуально), у якій про Північний Льодовитий океан зазначають таке: географічне положення; клімат; тваринний світ; корисні копалини; господарська діяльність
2	**Основна**	1. Робота з підручником. 2. Практична робота з контурною картою.	1. Прочитавши параграф підручника, об'єднуються у групи, заповнюють таблицю (де розміщений, які материки омиває, погодні умови, тваринний світ), презентують. 2. На контурній карті підписують материки, які омивають води Північного Льодовитого океану, та острів Гренландія.
		3. Робота в зошиті (с. 9, завдання 4). 4. Змагання команд: у формі естафети (завдання 2)	3. Складають ланцюг живлення, який можна спостерігати в Північному Льодовитому океані. 4. Об'єднуються у дві команди. Завдання: на дошці швидко написати якомога більше слів з префіксом *най-*, які характеризують Північний Льодовитий океан
3	**Підсумкова**	1. Робота в групах 2. Рефлексія: метод «ДРІД»	1. Кожна група складає програму «Як допомогти океану позбутися небезпечного для його мешканців сміття?» 2. За схемою висловлюють власні думки, відчуття. Д – досвід *(що робили, що запам'ятали)* Р – рефлексія (*які відчуття, реакція*) І – інформація (*яку інформацію отримали, які висновки зробили*) Д – дія (*як будете діяти в майбутньому*)
4	**Домашнє завдання**	Ознайомившись з природними умовами Арктики, скласти поради полярникам, які вперше збираються в експедицію на Північний полюс	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Що приховують глибини Індійського океану**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина у суспільстві. Людина і світ. Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі. Я у рукотворному світі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*

Продовження таблиці

4	**Навчальна діяльність**	Практична робота з картою, заповнення «Концептуальної таблиці»
5	**Мета уроку**	Визначити географічне положення та кордони Індійського океану, порівняти географічне положення Індійського з іншими океанами; розвивати уміння збирати й узагальнювати інформацію, робити висновки
6	**Завдання уроку**	Досліджувати ланцюги живлення, які можна спостерігати в Індійському океані. Підготувати інформацію про один з видів риб Індійського океану. Удосконалювати роботу з контурними картами, атласом, підручником та додатковою літературою. Здійснити віртуальну мандрівку до країн на узбережжі Індійського океану
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі.
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Що приховують глибини Індійського океану? https://www.bbc.com/ukrainian/multimedia/2011/12/111125_ocean_creatures_video_ag 2) Індійський океан. Навчальне відео https://www.youtube.com/watch?v=9xv-ts4gczY
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, атласи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Незакінчені речення» 2. Прийом «Здивуй»	1. Закінчити речення: *Найбільший океан...* *Найменший океан...* *Океан, названий на честь міфічного героя...* *Найхолодніший океан...* *Найглибший океан...* *Океан, який не підтверджує своєї назви...* *Океан, що розділяє Африку та Австралію...* 2. Слухають повідомлення про гігантську сейшельську черепаху Сім фактів про ската манта
2	**Основна**	1. Прийом «Мозковий штурм». 2. Практична робота з картою.	1. Висловлюють власні припущення щодо походження назви океану; чому вода в Індійському океані тепла; чому найхолоднішими є води на півдні Індійського океану? 2. Визначають за картою півкуль, які материки й частини світу омиває Індійський океан, острови Індійського океану; на контурній карті півкуль підписують назви материків, які він омиває.

Продовження таблиці

		3. Робота з підручником. 4. Робота в зошиті (с. 10, завдання 2)	3. Опрацювавши параграф підручника, працюють у групах: 1 група складає схему «Господарська діяльність в Індійському океані». 2 група складає перелік корисних копалин Індійського океану. 3 група працює над питанням: «Уявіть, що вашому класу запропонували відпочинок на узбережжі Індійського океану». За допомогою політичної карти група вибирає країну для мандрівки. Обґрунтовує свій вибір. 4. У робочому зошиті складають ланцюг живлення, який можна спостерігати в Індійському океані
3	**Підсумкова**	1. Метод «Концептуальна таблиця»	1. Заповнюють «Концептуальну таблицю» (схарактеризувати Індійський океан за такими ознаками: площа; береги яких материків омиває; клімат; тваринний світ; рослинний світ; корисні копалини; господарська діяльність)
4	**Домашнє завдання**	Підготувати повідомлення про один з видів риб Індійського океану	

ПРИРОДА МАТЕРИКІВ

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Євразія – найбільший материк**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Відпрацювання навичок роботи з різними видами карт
5	**Мета уроку**	Розширити та збагатити знання учнів про найбільший материк планети і найвищу точку Землі; розвивати просторову уяву, мовлення учнів, пам'ять, уміння працювати з картою; виховувати пізнавальний інтерес. Розвивати навички групової роботи; формувати стратегії розвитку критичного мислення; продовжити виховувати любов до природи
6	**Завдання уроку**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою півкуль (атласом). Пошук та підготовка інформації з додаткових джерел про кількість населення європейських країн
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*

Продовження таблиці

9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Євразія – найбільший материк. Навчальне відео https://www.youtube.com/watch?v=e3SDpz4SlXU 2) Євразія – найбільший материк https://www.youtube.com/watch?v=T8twj3uN4QQ
	1. 2.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, атласи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Оголошення теми уроку: «Євразія – найбільший материк». 2. Таблиця «Знаю/Хочу дізнатися/Дізналася/-вся»	1. Аналізують, від яких слів утворилося слово «Євразія». 2. Заповнюють таблицю «Знаю/Хочу дізнатися/Дізналася/-вся»
2	**Основна**	1. Робота за підручником: ознайомлення з материком Євразія 2. Робота з картою 3. Перегляд відео та підготовка інформації з додаткових джерел про кількість населення європейських країн	1. Читають текст підручника. 2. Використовуючи текст підручника та атлас, позначають на контурній карті Євразії межу між Європою і Азією, Уральські гори, Каспійське море, озеро Байкал, Україну та Китай. 3. Переглядають відео, обговорюють
3	**Підсумкова**	1. Рефлексія «Зелений, жовтий, червоний»	1. На аркуші паперу поставити позначку відповідного кольору: – зеленого: *Я розумію. Можу це зробити самостійно і пояснити іншим.* – жовтого: *Мені потрібно трохи більше пояснень.* – червоного: *Не розумію*
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання 3 в робочому зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Які рослини та тварини мешкають на материку Євразія**
	Змістові лінії, які будуть реалізовуватися	
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі

Продовження таблиці

Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Дослідження рослинного і тваринного світу природних зон Євразії; опис лісів своєї місцевості; виконання завдань з розвитку критичного мислення; робота з текстами
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з рослинним і тваринним світом Євразії; розвивати зв'язне мовлення, мислення, вчити складати розповіді про природу материків і океанів; вчити виступати перед класом з підготовленою інформацією; виховувати пізнавальний інтерес, любов до рідного краю та бережне ставлення до рослинного і тваринного світу
6	**Завдання уроку**	Схарактеризувати природні зони Євразії, ознайомити з їх тваринним і рослинним світом
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Рослинний і тваринний світ Євразії. Ч. 1 Арктичні пустелі та тундра https://www.youtube.com/watch?v=ysFXTXaU5zY 2) Рослинний і тваринний світ Євразії. Ч. 2 Тайга, мішані та листяні ліси, тропічні ліси, степи, пустелі https://www.youtube.com/watch?v=g76mvHYrwuw 3) Тварини Євразії https://www.youtube.com/watch?v=OtYa1HBGKK4
1. 2. 3.		
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, атласи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Повторення вивченого матеріалу. Гра «Ерудит» 2. Робота в зошиті (с. 14, завдання 1, 2, 3). 3. Робота в групах	1. Повторюють вивчений матеріал, відповідаючи на запитання: – Який материк не має річок? (*Антарктида*). – Назвіть найменший материк. (*Австралія*). – Який материк називають «Полюсом спеки»? (*Африка*). – Назвіть найбільший материк. (*Євразія*). – Які гори поділяють Європу і Азію? (*Уральські*). – Який острів найбільший? (*Гренландія*). – Який материк називають «Полюсом холоду»? *(Антарктида*). – У якій частині Євразії знаходиться Україна? (*У Європі*). 2. Виконують завдання в зошиті. 3. Працюють у групах. Кожна група характеризує природну зону, заповнюючи таблицю: *«Розташування, рослинний і тваринний світ»*

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Прийом «Плакат думок». Робота в групах. 2. Робота в зошиті	1. У кожної групи – плакат, фломастери, кольорові ручки. Групи читають текст, запропонований учителем (чи розглядають зображення), потім записують питання, коментарі, зауваження до матеріалу. Школярі ознайомлюються з плакатами інших груп, роблять свої замітки, коментують написане. Плакат має наповнитися різними думками. 2. Описують ліс, який росте поблизу місця їхнього проживання, заповнюють таблицю в зошиті (с. 17, завдання 13)
3	**Підсумкова**	1. Вправа «Добери назву» 2. Рефлексія «Три-два-один»	1. Працюють у парах. Отримавши світлини рослин, тварин, пригадують або з'ясовують їхні назви, записують на аркушах. 2. У кінці уроку висловлюються з трьох позицій: три факти, які були новими, цікавими, несподіваними; два факти, які здалися нецікавими або вже відомі; один факт, який хотілося б вивчити детально
4	**Домашнє завдання**	Підготувати повідомлення про рослину або тварину, яка росте/мешкає тільки у Євразії	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА 8

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Чому Африка – найспекотніший материк Землі**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою України. Колективне складання плану уроку, виготовлення лепбуків
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з особливостями природи Африки; розвивати просторову уяву, вміння працювати з картою півкуль; формувати навички роботи в парі, вміння критично мислити, порівнювати, аналізувати; виховувати пізнавальний інтерес, спостережливість
6	**Завдання уроку**	Закріплювати вміння працювати з картами, удосконалювати практичні навички щодо виготовлення лепбуку
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі

Продовження таблиці

8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Африка – найспекотніший материк Землі https://www.youtube.com/watch?v=gLntdnMZRxI 2) Дослідження та освоєння Африки https://www.youtube.com/watch?v=bzbQAYpvWhg
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, карта півкуль, виставка енциклопедій, картки з географічними назвами, мультимедійна презентація

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Повідомлення теми уроку. 2. Колективне складання плану уроку. 3. Прийом «Інтрига»: чи можна в Африці побачити сніг?	1. Слухають повідомлення вчителя: *«Це другий за величиною материк Землі. Майже посередині його перетинає екватор, тому це найспекотніший континент. Материк омивають води Атлантичного й Індійського океанів та Середземного моря»*. Учні повідомляють тему уроку. 2. Учні колективно складають план уроку, вчитель записує на дошці. 3. Відповідають на запитання в заключній частині уроку
2	**Основна**	1. Практична робота з картою.	1. На фізичній карті півкуль знаходять материк Африка, порівнюють висоту найвищих точок Євразії та Африки. На контурній карті позначають океани та моря, які омивають материк, виконують завдання 2, 4 в зошиті.
		2. Робота з підручником. 3. Робота в групах «Виготовлення лепбуку»	2. Читають текст підручника і готують короткі відповіді до кожного пункту плану. 3. У групах виготовляють лепбуки: острів Мадагаскар, пустеля Сахара; гора Кіліманджаро
3	**Підсумкова**	1. Віртуальна мандрівка до Африки (аналіз клімату Африки). 2. Повернення до прийому «Інтрига»: чи можна в Африці побачити сніг?	1. Ознайомившись з інформацією про клімат Африки, обирають місце подорожі та «збирають» потрібні речі, предмети (можна запропонувати роздруковані картки із зображеннями). Об'єднуються у групи і домовляються, чиї речі/ предмети важливіші для подорожі. 2. Висловлюють припущення, чи можна в Африці побачити сніг. Пояснюють, чому ні.
4	**Домашнє завдання**	Підготувати розповідь про заняття населення Африки сільським господарством	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Які рослини та тварини мешкають в Африці**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота з ілюстраціями, фізичною картою світу (шкільним атласом), робота в групах, підготовка повідомлення про тваринний світ Африки
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з особливостями природи Африки; рослинним і тваринним світом; розвивати просторову уяву, вміння працювати із фізичною картою півкуль; формувати навички роботи в парі, вміння критично мислити, порівнювати, аналізувати; виховувати пізнавальний інтерес, спостережливість
6	**Завдання уроку**	Удосконалювати навички роботи з додатковими джерелами інформації, уміння працювати самостійно
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Рослинний і тваринний світ Африки https://www.youtube.com/watch?v=N0VufgiOJ4E 2) Тварини Африки, їх голоси та звуки https://www.youtube.com/watch?v=FmfntL29iCM 3) Рослини та тварини Африки https://www.youtube.com/watch?v=GL0yX1EyoyQ
1. 2. 3.		
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, картки із зображенням тварин Африки

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Повідомлення вчителя про урок-екскурсію в дику природу. 2. Очікування від уроку	1. З'ясовують, що означає слово *сафарі*. 2. Обирають зображення тварини, яку вони будуть «фотографувати» під час екскурсії в дику природу, на наліпках пишуть очікувані результати, розміщують їх на дошці.

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Робота в групах. 2. Використовуючи інформацію з підручника та інші джерела інформації, підготувати розповідь про тварину, яку обрали для «сафарі». 3. Робота в зошиті (завдання 5). 4. Закріплення вивченого матеріалу	1. Розглядають зображення тварин, розміщених на дошці, знаходять на карті територію, де вони водяться. 2. Розповідь про тварин Африки. 3. Самостійно виконують завдання в зошиті. 4. Використовуючи матеріал підручника, відео, заповнюють у зошиті таблицю «Рослинний і тваринний світ Африки»
3	**Підсумкова**	1. Обрати правильне твердження. 2. Рефлексія	Обирають правильну відповідь: 1) Сахара – найменша пустеля планети. 2) Сахара – найпосушливіша пустеля планети. 3) Сахара – найбільша пустеля планети. 1) Ніл – найповноводніша річка Африки. 2) Конґо – найповноводніша річка планети. 3) Ніл – найдовша річка світу. 1) Африка – найспекотніший континент. 2) Африка – найбільший континент. 3) Африка – найсухіший материк. 2. Продовжують речення (за вибором): – *Мене здивувало...* – *Я відчув/відчула...* – *Мені захотілося...* – *Я спробую...*
4	**Домашнє завдання**	Підготувати розповідь про екологічні проблеми Африки	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Природні умови Північної Америки**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Ознайомлення з материком Північна Америка, дослідження походження назви, підготовка в групах повідомлень за опрацьованим матеріалом

Продовження таблиці

5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів із загальними відомостями про материк; формувати знання про географічне положення Північної Америки; поглибити та систематизувати знання про дослідження та освоєння материка; вдосконалювати вміння та навички характеризувати географічне положення, природні умови, клімат, корисні копалини, водні ресурси, корінне населення Північної Америки; розвивати вміння виконувати способи раціональної навчальної діяльності: складати опис об'єкта за типовим планом; виховувати пізнавальну активність, інтерес до вивчення теми, самостійність
6	**Завдання уроку**	Дослідження назв країн Північної Америки на карті світу. Порівняння природних умов та клімату, удосконалення навичок роботи з географічними картами. Розвиток умінь застосовувати здобуті знання на практиці, шукати інформацію. Формування інтересу до географії як науки
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Північна Америка. Електронний посібник https://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=419f0a4bad3a4cd5bec4bc8145e2847d 2) Північна Америка. Відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=N815Sm277Pk 3) Цікаві факти про Північну Америку. Відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=DdXH9ozMCBY 4) Історія дослідження Північної Америки https://www.youtube.com/watch?v=f5Tq1SUVtsw
	1. 2. 3. 4.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, виставка енциклопедій, картки з географічними назвами

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вступна бесіда: – Що вперше спадає на думку, коли йдеться про Америку? 2. Розповідь про «7 вражаючих національних парків США, які варто відвідати»	1. Називають власні асоціації: Сполучені Штати Америки, Бразилія, Аргентина, Америго Веспуччі, Христофор Колумб. 2. Переглядають світлини, слухають розповідь учителя

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Проблемне питання: «Чому природа материка така різноманітна?» 2. Практична робота з картою. 3. Дослідження в групах	1. Висловлюють власні припущення. 2. Знаходять Північну Америку на карті світу; досліджують походження назви; визначають материки – найближчі сусіди; у якій півкулі розташована? Знаходять і називають річки й озера, визначають найвищі точки Кордильєр і Аппалачів. 3. У групах готують інформацію: 1 група – клімат, 2 група – гори, 3 група – річки й озера, 4 група – рослинний світ, 5 група – тваринний світ, 6 група – корінне населення, 7 група – господарська діяльність
3	**Підсумкова**	1. Метод «Карусель». 2. Рефлексія	1. Кожна група почергово розповідає підготовлену інформацію. 2. Діти малюють смайлики, у яких показують власні емоції від уроку.
4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різні джерела, підготувати інформацію про один з водоспадів України	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Рослинний і тваринний світ Північної Америки**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Підготовка повідомлень, робота зі словниками, географічними картами, картою природних зон
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з рослинним і тваринним світом Північної Америки; розвивати мовлення, мислення; вчити створювати презентації, розповідати про природу материків і океанів, виступати перед класом з підготовленою інформацією; виховувати пізнавальний інтерес
6	**Завдання уроку**	Підготувати повідомлення про тварин, які живуть лише в Північній Америці; удосконалювати навички роботи з географічними картами, словниками; розвивати уміння аналізувати, порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, формувати потребу в пізнанні нового матеріалу, розвивати кмітливість, спостережливість, мислення; застосовувати здобуті знання на практиці; викликати інтерес до географії як науки

Продовження таблиці

7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Північна Америка. Електронний посібник https://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=419f0a4bad3a4cd5bec4bc8145e2847d 2) Рослинний і тваринний світ Північної Америки https://www.youtube.com/watch?v=2-KcG7MjnB0 3) Тварини Північної Америки. Частина перша https://www.youtube.com/watch?v=tIpzRLoSJ8M 4) Рослини Північної Америки https://www.youtube.com/watch?v=RnRqhaAcWSU 5) Рослинний і тваринний світ Північної Америки. Презентація https://www.youtube.com/watch?v=qIMX_bTO2ns 6) Виверження гейзера в національному парку США «Єллоустон» https://www.youtube.com/watch?v=aKInTzgvYDw
1. 2. 3. 4. 5. 6.		
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, енциклопедії, словники, картки із зображенням тварин та рослин Північної Америки

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Здивуй». 2. Вступна бесіда вчителя (загальна кількість видів рослин Північної Америки становить приблизно 30 тис. Рослини континенту часто вражають розмірами і швидкістю свого росту). Інтерес до ендеміків Північної Америки величезний. Втім, як і до флори і фауни інших континентів. Учені і дослідники надають тваринам, що живуть тільки в Північній Америці, великого значення. Тому що збереження рідкісних представників тваринного і рослинного світу є актуальною проблемою. Для цього створюються національні парки і спеціальні заповідники. 3. Словникова робота	1. Переглядають відео про гейзери в Єллоустонському національному парку. 2. Учні (2–3) презентують підготовлене за бажанням повідомлення про рідкісну рослину або тварину Північної Америки. 3. У словниках знаходять значення слів: *ендемік*, *ареал*
2	**Основна**	1. Робота з картою природних зон. 2. Робота в групах.	1. Досліджують, у яких природних зонах розміщена Північна Америка. 2. Об'єднуються в групи, представники кожної отримують зображення рослини/тварини, опрацьовують відповідну інформацію, готують розповідь.

Продовження таблиці

		3. Робота в парах	3. Порівнюють рослинний і тваринний світ саван Північної Америки і Африки. Заповнюють у зошиті таблицю
3	**Підсумкова**	1. Гра «Відгадай рослину/тварину» (за зразком завдання 6 у робочому зошиті). 2. Робота в зошиті	1. Працюють у групах. Представник групи зачитує опис рослини/тварини. Продовжує та група, учні якої відгадали першими. 2. Виконують завдання 1, 2, 3, 5 (на вибір)
4	**Домашнє завдання**	За завданням підручника скласти коротке повідомлення про рослину або тварину, яка може бути символом Північної Америки. Записати план повідомлення	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Природа Південної Америки**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота зі шкільним атласом, картами, словникова робота, складання есе, закріплення умінь порівнювати природу вивчених материків, розвиток стратегій критичного мислення
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів із загальними відомостями про материк; сформувати знання про географічне положення Південної Америки; поглибити та систематизувати знання про дослідження та освоєння материка; вдосконалювати практичні уміння та навички характеризувати географічне положення материка, його історію відкриття та дослідження через роботу з географічними картами; виховувати інтерес до вивчення теми та предмета в цілому
6	**Завдання уроку**	Удосконалювати навички роботи з атласами, картами
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*

Продовження таблиці

9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Південна Америка. Відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=UaPDZG__JYo 2) Цікаві факти про Південну Америку. Відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=8mLisXCBjJs
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, контурні карти, словники, картки з колами Венна

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вступна бесіда з елементами розповіді на тему: «Рекордсмен серед материків». Розповідь учителя про світові рекорди Південної Америки	1. Озвучують власні припущення щодо теми уроку, пояснюють значення слова «рекордсмен»
2	**Основна**	1. Картографічний практикум. 2. Метод «Коло ідей». 3. Перегляд відео, робота з підручником. 4. Завдання на вибір (написати есе «Амазонські ліси Південної Америки – легені планети»; заповнити таблицю «Корисні копалини Південної Америки»	1. На контурних картах визначають півкулю, у якій розташована Південна Америка, позначають екватор, океани, що омивають береги Південної Америки, гори Анди та найвищу їхню вершину, річку Амазонку і водоспад Анхель, озера Маракайбо і Тітікака. 2. Висловлюють власні припущення, чому Південну Америку називають дощовим материком. 3. Перевіряють власні припущення на зазначену тему. 4. Виконують завдання на вибір.
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Кола Венна». 2. Рефлексія «Слово дня»	1. Порівнюють природу Південної і Північної Америки: чим вони подібні й чим відрізняються? 2. Одним словом висловлюють оцінку уроку або емоції від уроку
4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різноманітні джерела інформації, підготувати коротке повідомлення про одне з озер або один з водоспадів Південної Америки	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Рослинний і тваринний світ Південної Америки**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота з таблицями, складання і презентація плану охорони природи Південної Америки
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з рослинним і тваринним світом Південної Америки; розвивати мовлення, мислення; вчити складати розповіді про природу материків, порівнювати та аналізувати вивчений матеріал, виховувати пізнавальний інтерес
6	**Завдання уроку**	Заповнення порівняльних таблиць, складання природоохоронних планів, порівняння природи вивчених материків, розвиток стратегій критичного мислення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Рослинний і тваринний світ Південної Америки https://www.youtube.com/watch?v=ZSHtRce5BfI 2) Тварини Південної Америки. Частина перша https://www.youtube.com/watch?v=LJHJ_Yk2lmY 3) Рослини Південної Америки. Відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=q1lupR7JoyI
	1. 2. 3.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, картки/слайди із зображенням тварин/рослин

Продовження таблиці

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Доведи свою думку»	1. Утворюють дві групи, представники кожної з них доводять, де природа більш різноманітна – у Південній чи Північній Америці
2	**Основна**	1. Складання таблиці. 2. Робота в зошиті. Заповнення таблиці (завдання 4) 3. Гра «Впізнай рослину/тварину» 4. Колективне обговорення	1. Заповнюють таблицю: рослини і тварини вологих тропічних лісів, саван, степу, пустелі. 2. Заповнюють таблицю: порівнюють савани Південної Америки і Африки. 3. Називають рослини/тварин, зображених на картках/слайдах. 4. Називають, яку тварину/рослину вони побачили на уроці вперше, чому ці тварини/рослини не живуть/ростуть в Україні?
3	**Підсумкова**	Розповідь учителя про те, що природа Південної Америки перебуває під загрозою знищення та потребує охорони	У групах складають план охорони природи Південної Америки, презентують його
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання 7 у зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Австралія – найсухіший материк**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Практична робота з картами, розв'язання практико-орієнтованих завдань
5	**Мета уроку**	Розповісти учням про історію відкриття Австралії; сформувати уявлення про особливості природи материка Австралія, населення Австралійського Союзу; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки; формувати потребу в пізнанні нового матеріалу; розвивати кмітливість, спостережливість, мислення
6	**Завдання уроку**	Робота з фізичною картою, шкільним атласом, контурною картою, розв'язання практико-орієнтованих завдань, формування навичок тимбілдингу, рефлексії та самооцінювання, аналізу
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі

Продовження таблиці

8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Австралія – найсухіший материк https://www.youtube.com/watch?v=_beaw95_nZk 2) Населення Австралійського Союзу https://www.youtube.com/watch?v=kLFdTkmvZAM 3) Австралія тваринний та рослинний світ https://www.youtube.com/watch?v=YBdYQZjwuOM
	1. 2. 3.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, карта півкуль, контурні карти

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Здогадайтесь»: за опорними словами *кенгуру*, *бумеранг*, *абориген*, *спека* – визначити тему уроку. 2. Перегляд відео про тваринний світ Австралії. 3. Розповідь учителя про історію відкриття Австралії https://webmandry.com.ua/istoriya-vidkryttya-avstraliyi/	1. Висловлюють власні припущення щодо теми уроку. 2. Називають, кого з перелічених тварин вони побачили, і продовжують логічний ряд слів, з якими можна асоціювати Австралію (*крокодил, коала, страус* тощо)
2	**Основна**	1. Практична робота з картами. 2. Робота в зошиті. 3. Розв'язання практико-орієнтованих завдань. 4. Гра «Ми – швидше»	1. Знаходять на фізичній карті півкуль та позначають на контурній карті: океани, які омивають материк, острови та річки Австралії. 2. Використавши інформацію підручника, відео, виконують завдання 3, 4, 5 у робочому зошиті. 3. Учні виконують завдання: – Порівняти площі найбільшого та найменшого материків. – Чому Австралію іноді називають «Великим островом»? – Чому значні території Австралії малозаселені? – Чому австралійці бережливо ставляться до води? 4. Клас об'єднується в три команди, кожна з них по черзі називає об'єкти Австралії (*річки, озера, гори, рівнини, міста*). За кожну правильну відповідь команда отримує бал. Виграє команда, яка назве більше об'єктів Австралії.

Продовження таблиці

3	**Підсумкова**	1. Цікаві факти про Австралію 2. Рефлексія «Шкала успіху»	1. Слухають розповідь учителя «Цікаві факти про Австралію». 2. Оцінити за «шкалою успіху» та за бажання прокоментувати кожне виконане завдання
4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різноманітні джерела інформації, підготувати цікаве повідомлення про Великий Бар'єрний риф. Придумати назву для повідомлення	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Рослинний і тваринний світ Австралії**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Застосування прийому скрайбінг, самостійна робота з додатковими джерелами інформації
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з рослинним і тваринним світом Австралії; розвивати мовлення, мислення; вчити складати розповіді, застосовуючи прийом скрайбінгу; порівнювати та аналізувати рослинний і тваринний світ у природних зонах Австралії; розвивати пам'ять, спостережливість, пізнавальну та творчу активність учнів; виховувати бережливе ставлення до природи
6	**Завдання уроку**	Учити складати короткі розповіді, які супроводжуватимуться графічною ілюстрацією (прийом скрайбінгу); заповнювати таблиці; аналізувати та в ігровій формі закріплювати вивчений матеріал

Продовження таблиці

7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Рослинний і тваринний світ Австралії. https://www.youtube.com/watch?v=emFewuDSFc0 2) Тварини Австралії для дітей. Розвиваючі мультики українською мовою https://www.youtube.com/watch?v=bfDT0zQESnw
	1. 2.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, карта півкуль, фізичні карти, енциклопедії, матеріали для скрайбінгу

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Скрайбінг». Пояснення терміна. 2. Перегляд відео «Тварини Австралії». 3. Прийом «Мікрофон». 4. Робота в зошиті	1. Називають тварин Австралії, готують коротку розповідь, яка супроводжуватиметься графічною ілюстрацією. 2. Переглядають відео, називають тварин Австралії. 3. Висловлюють власні припущення, чому Австралію вважають країною дивовижних тварин. 4. Виконують у зошиті завдання 5
2	**Основна**	1. Самостійна робота з джерелами інформації. 2. Робота в групах. 3. Робота в зошиті	1. Переглядають відео, читають текст підручника, енциклопедії, самостійно заповнюють таблицю: *«Тропічні ліси, савани, пустелі – рослинний і тваринний світ»*. 2. Об'єднуються у три групи: тропічні ліси, пустелі, савани – і за допомогою скрайбінгу готують коротку розповідь, яка супроводжуватиметься графічною ілюстрацією. 3. Виконують завдання 3, 4
3	**Підсумкова**	1. Гра «Гаряча капустина»: на аркушах, зібраних у формі капустини, написано запитання: – Яку площу займають пустелі Австралії? (*Близько її половини*). – Який найбільший птах Австралії? (*Страус ему*). – Яка держава займає весь материк Австралія? (*Австралійський Союз*). – Яке корінне населення материка Австралія? (*Аборигени*). 2. Рефлексія	1. Стають у коло і швидко передають «гарячу капустину». Коли вчитель дає сигнал, той, у кого в руках «капустина», зачитує запитання і відповідає на нього. Гра продовжується доти, доки всі учні розгорнуть аркуші «капустини». Якщо на певне питання учень/учениця не змогли відповісти, колективно знаходять на них відповіді. 2. Учні одним реченням оцінюють урок
4	**Домашнє завдання**	Підготувати розповідь-міркування «Як господарська діяльність людини впливає на природу материка?»	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Антарктида – найхолодніший материк**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Ознайомлення з материком Антарктида, удосконалення навичок роботи з географічними картами
5	**Мета уроку**	Виявити унікальність і своєрідність географічного положення, природи Антарктиди; дати уявлення про відкриття, подорожі та сучасні дослідження на материку; розвивати пізнавальний інтерес до географії, уміння працювати з картою, атласом, контурною картою; формулювати питання, самостійно мислити, робити висновки; виховувати естетичні почуття
6	**Завдання уроку**	Ознайомити з природними особливостями Антарктиди, удосконалювати навички роботи за методом «Кубик Блума»; розвивати уміння аналізувати, порівнювати, робити висновки; формувати потребу в пізнанні нового матеріалу; застосовувати здобуті знання на практиці
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Антарктида – найхолодніший материк на Землі. Калейдоскоп цікавих фактів https://www.youtube.com/watch?v=byBiz2yyris 2) Антарктида – найхолодніший материк Землі. https://www.youtube.com/watch?v=LibmYO9HN-M
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, кубик Блума

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вправа «Закінчіть речення» 2. Повідомлення теми, мети та завдань уроку. 3. Відповіді на запитання	1. Учні закінчують речення: *Найхолодніший, найвітряніший, найпівденніший материк на планеті – це...* 2. Дізнаються тему уроку, колективно визначають мету та завдання. 3. Відповідають на запитання: – Чи існує життя в Антарктиді? – На материку заборонено господарську діяльність? – Чому Антарктида не належить жодній державі світу?
2	**Основна**	1. Робота з підручником, зошитом. 2. Практична робота з картами. 3. Перегляд відео. 4. Метод «Кубик Блума»: використання кубика, на гранях якого написано вказівки	1. Читають текст підручника, відповідають на запитання: – Яку область земної кулі називають Антарктикою? – Що більше за площею – Антарктика чи Антарктида? Чому? Виконання завдання 3 в робочому зошиті. 2. Знаходять на карті материк Антарктида. Визначають, у якій півкулі він знаходиться. Які океани омивають Антарктиду. Виконують завдання 1 у зошиті. 3. Переглядають відео «Антарктида – найхолодніший материк Землі». 4. Передають кубик одне одному, виконують завдання, яке зазначено: «Опишіть» *(погоду в Антарктиді)*; «Порівняйте» *(Арктику і Антарктику)*; «Назвіть асоціації» (*«Полюс холоду Землі»*); «Проаналізуйте» *(в Антарктиді проводять наукові дослідження майже 40 міжнародних станцій)*; «Поясніть» (*Чому Антарктиду називають «крижаною пустелею»?*); «Запропонуйте аргументи “за” або “проти”» (Чи хотілося б вам побувати в Антарктиді?)
3	**Підсумкова**	1. Повторення та закріплення вивченого матеріалу. Робота в зошиті 2. Рефлексія.	1. Виконують завдання 8 у робочому зошиті. 2. Відзначають три моменти за певним критерієм, які найбільш сподобалися впродовж уроку. Наприклад, які здивували і про які захотілося дізнатися більше
4	**Домашнє завдання**	Скласти поради для тих мандрівників, які хотіли б відвідати Антарктиду	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Рослинний і тваринний світ Антарктиди**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Розширення знань про Антарктиду, опрацювання тексту з маркуванням, складання листа
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з рослинним і тваринним світом Антарктиди; закріпити та поглибити знання учнів про материк, учити складати розповіді про природу материків і океанів, виступати перед класом з підготовленою інформацією; розвивати мовлення, мислення, вміння працювати в групах; удосконалювати вміння доводити й робити висновки, встановлювати причино-наслідкові зв'язки; виховувати пізнавальний інтерес
6	**Завдання уроку**	Закріпити вміння добирати асоціації і припущення відповідно до теми уроку, читати тексти з маркуванням; складати листи із запитаннями; удосконалювати вміння доводити й робити висновки, встановлювати причино-наслідкові зв'язки
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Тваринний світ Антарктиди https://www.youtube.com/watch?v=Rq-sMK2U7c4 2) Антарктида — найхолодніший материк https://www.youtube.com/watch?v=u0dOcIasHco 3) Антарктида. Навчальний фільм. https://www.youtube.com/watch?v=VGTmZFkkqWQ 4) Антарктичний урок 1: Чому Антарктида – крижана й холодна? Чим відрізняється від Арктики? https://www.youtube.com/watch?v=zyF-rr_OvzE 5) Антарктичний урок 2: Які тварини живуть в Антарктиді? https://www.youtube.com/watch?v=MxOJTtTzQpc
	1. 2. 3. 4. 5.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, фізична карта півкуль, енциклопедії, роздруковані тексти, схеми «Фішбоун»

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Кластер» 2. Вступна бесіда з елементами розповіді: *Антарктида здається нам льодовою пустелею. Даремно! Тут є і постійні, і сезонні мешканці, які викликають захоплення і здивування.... Антарктида відома насамперед як домівка пінгвінів, хоч зустрічаються вони і в інших місцях Південної півкулі. Лише пінгвіни Аделі та імператорські гніздяться безпосередньо на льодовому материку.*	1. Наводять припущення щодо теми уроку, розповідають усе, що знають про Антарктиду. 2. Слухають розповідь учителя
2	**Основна**	1. Метод «Читання тексту з маркуванням». Обговорення результатів маркування. 3. Робота в зошиті	1. Читають тексти, підготовлені вчителем (працюють у групах), і позначками маркують: «+» – знайома інформація; «–» – нова інформація; «!» – інформація, що здивувала і викликає інтерес; «?» – незрозуміло, хочу дізнатися про це більше. 3. Виконують самостійно завдання 1–4 в зошиті
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Фішбоун» 2. Перегляд відео «Антарктичний урок 2: які тварини живуть в Антарктиді?»	1. Працюють зі схемою «Фішбоун», розмірковуючи над питанням: «Природа Антарктиди потребує охорони» 2. Переглянувши відео, пишуть листа/друкують електронного листа українським науковцям, які працюють на станції «Академік Вернадський», ставлять запитання про Антарктиду
4	**Домашнє завдання**	Завдання 7 у зошиті. Використовуючи різні джерела інформації, підготувати повідомлення про пінгвінів Аделі та імператорських (на вибір)	

РОЗДІЛ 3. ВСЕСВІТ І СОНЯЧНА СИСТЕМА

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Як влаштована Сонячна система**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Створення моделі Сонячної системи, написання пояснювального диктанту, робота з колами Венна
5	**Мета уроку**	Формувати уявлення про Сонячну систему, Сонце як її центр і про місце планет у ній, навчити учнів розрізняти планети; розвивати творчу активність, допитливість, пам'ять, логічне мислення та фантазію, уміння спостерігати, робити висновки; виховувати інтерес до наукових знань, бажання дізнаватися більше, читати додаткову літературу
6	**Завдання уроку**	Моделювання Сонячної системи; знаходження спільних та відмінних ознак; закріплення нових назв, понять; робота з різними джерелами інформації; формування стратегій критичного мислення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Сонячна система, її склад. Навчальне відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=A4OLi0YX-tM 2) Планети Сонячної системи. Цікаві факти про планети. Дітям про планети https://www.youtube.com/watch?v=ITub7NYgY2Y 3) Планети Сонячної системи. Космос навколо нас. https://www.youtube.com/watch?v=zNdjRKuhYbQ 4) Подорож Сонячною системою https://www.youtube.com/watch?v=4rqrCASs9cA
	1. 2. 3. 4.	
10	**Матеріали та обладнання**	Модель Сонячної системи, схеми Сонячної системи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Перегляд відео «Подорож Сонячною системою». 2. Прийом «Мене найбільше здивувало/вразило»	1. Переглядають відео, діляться враженнями. Визначають тему уроку. 2. На аркуші паперу записують три позиції: *що найбільше здивувало/вразило під час віртуальної подорожі*
2	**Основна**	1. Робота в зошиті. 2. Моделювання Сонячної системи. 3. Робота з підручником. 4. Пояснювальний диктант. 5. Робота в зошиті (у парах)	1. Виконують завдання 1 у зошиті. 2. Моделюють Сонячну систему (*працюють у групах*). 3. Читають текст підручника, виписують нові слова, назви, поняття. 4. Записують значення слів: *планета, орбіта, метеорит, комета, астероїд*. 5. Виконують завдання в парах (завдання 2, 3 в зошиті)
3	**Підсумкова**	1. Метод «Кола Венна». 2. Робота в зошиті. 3. Гра «Назви планети правильно»	1. Зазначають у «Колах Венна», чим метеор відрізняється від метеорита. 2. Виконують завдання 6 у зошиті. 3. На роздрукованих схемах підписують планети Сонячної системи
4	**Домашнє завдання**	Використовуючи різні джерела інформації, дізнатися, чому комета Галлея отримала таку назву. Чим вона цікава для вчених?	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Сонце – центральне тіло Сонячної системи**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Ознайомлення з новими термінами, пов'язаними з темою уроку, виконання завдань у групах, проведення дослідження

Продовження таблиці

5	**Мета уроку**	Розширити уявлення про Сонце як зорю та центральне тіло Сонячної системи; розвивати вміння порівнювати, аналізувати, обирати головне, робити висновки; виховувати прагнення досліджувати навколишній світ; формувати природознавчу компетентність; навчити давати визначення новим термінам; розвивати увагу, мислення, мовлення; виховувати прагнення досліджувати навколишній світ
6	**Завдання уроку**	Формувати в учнів загальні уявлення про Сонячну систему; вчити давати наукові визначення; використовуючи різні джерела інформації, провести дослідження щодо співвідношення розмірів Сонця та Землі; складати розповіді, есе; продовжувати формувати вміння та навички працювати з підручником та додатковою літературою, порівнювати, аналізувати, вибирати головне, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Сонячна система, її склад. Навчальне відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=A4OLi0YX-tM 2) Планети земної групи, будова Сонячної системи https://www.youtube.com/watch?v=9XGlttBxUow
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Аркуші, маркери (фломастери, олівці), роздруковані малюнки для роботи в групах

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Гра «Визначення». Пояснюючи новий матеріал, учитель вводить нові терміни, розтлумачує їхнє значення. Наприкінці уроку визначення мають дати учні (наприклад: Сонце – джерело світла, сонячна корона – умовний «головний убір» Сонця; сонячна енергія – тепло від Сонця). 2. Робота з підручником. 3. Завдання: зобразити на аркуші паперу будову Сонця	1. Наукові визначення: Сонце – найближча до нас зоря (розпечена газова куля), центр Сонячної системи. Сонячна корона – зовнішня оболонка Сонця. Сонячна енергія – енергія, отримана від Сонця у вигляді тепла та світла. Ця енергія значною мірою впливає на клімат і погоду та є основою життя. 2. Розглядають і вивчають будову Сонця, читають на сторінці 77 підручника текст 3. Зображують будову Сонця

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Робота в зошиті. 2. Практикум: робота в групах	1. Виконують завдання 4 в зошиті. 2. Працюють у групах: *1 група* досліджує співвідношення розмірів Сонця та Землі. (Зобразити Землю у вигляді крапки – 1 мм. Сонце потрібно зобразити у вигляді круга діаметром 110 мм. Порівняти малюнки). *2 група* – за малюнками готує розповідь про роль Сонця у природі. *3 група* за малюнками готує розповідь, як людина використовує сонячну енергію. *4 груп*а складає есе на тему «Чому Сонце вважають основою життя на Землі?»
3	**Підсумкова**	1. Робота в зошиті (завдання 1). 2. Рефлексія	1. Виконують завдання за зразком. 2. Учні відповідають на запитання: *– Сьогодні я дізнався/дізналася...* *– Я зрозумів/ зрозуміла...* *– Я спробую...* *– Які найбільші труднощі я відчував/ відчула під час вивчення цієї теми? Як планую їх подолати?*
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання 6, 7 у зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Які бувають планети**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Практична робота: виготовлення моделі Сонячної системи; робота в групах; розробка «реклами» однієї з планет; робота з текстом підручника, науково-популярною літературою, енциклопедіями; класифікація планет

Продовження таблиці

5	**Мета уроку**	Пояснити значення слова *планета*; сформувати знання про Сонце як найближчу до нас зірку, розкрити значення Сонця для життя на Землі; ознайомити з планетами Сонячної системи; пояснити будову Сонячної системи, процеси, що відбуваються в ній; навчити розрізняти планети; сформувати уявлення про планети земної групи і планети-гіганти; про відмінності між планетами (розміри, обертання); формувати вміння порівнювати та створювати просторові уявлення про розміри небесних тіл, відстані між ними, взаємне розміщення
6	**Завдання уроку**	Виготовити модель – шкалу Сонячної системи, удосконалювати навички роботи в групі, проявляти креативність
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Планети Сонячної системи. Цікаві факти про планети. Дітям про планети https://www.youtube.com/watch?v=ITub7NYgY2Y 2) Планети земної групи https://www.youtube.com/watch?v=Z9_sJdJC6Cw 3) Планети – гіганти Сонячної системи https://www.youtube.com/watch?v=NV5wmznUJU8
		1. 2. 3.
10	**Матеріали та обладнання**	Науково-популярна література, картки із зашифрованими назвами планет; сигнальні картки «Світлофор», матеріали для виготовлення моделі – шкали Сонячної системи

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Складові уроку: • «подорож кмітливих»; • логічна розминка; • вивчення нового матеріалу; • практична робота. 2. Словникова робота Що означає слово *планета? (Походить з грецької мови й означає «мандрівник»)*	1. Ознайомлюються з темою та змістом уроку. 2. Словникова робота. Дізнаються значення слова *планета*
2	**Основна**	1. «Подорож кмітливих». Гра «Граматична арифметика», гра «Четвертий зайвий». 2. «Логічна розминка»: гра «Світлофор» (Сонце – зоря; маса Сонця менша за масу всіх, разом узятих планет, які рухаються навколо нього; Сонячна (промениста) корона – внутрішня оболонка Сонця; Сонце, як і Земля, обертається навколо своєї осі; Сонце – найдальша до нас зоря; на сонячному диску може з'являтися багато сонячних плям, а може й зовсім не бути; Сонце складається з кількох шарів. 3. Вивчення нового матеріалу 4. Практична робота	1. Гра «Граматична арифметика». Учні за інструкцією вчителя розв'язують зашифровані назви планет: Юра – ра + пік – к + тер = Юпітер. Сад – д + тур + н = Сатурн. Урал – л + н = Уран. Неля – ля + пра – ра + ту + н = Нептун. Гра «Четвертий зайвий». Учні викреслюють зайве слово в кожному рядку, пояснюють свій вибір. – Меркурій, Земля, Плутон, Сонце. *(Сонце – зірка)*. – Планети, комети, ґрунт, зорі. *(Ґрунт не пов'язаний з космосом)*. – Юпітер, Венера, Уран, Нептун. (*Венера – не планета-гігант*). – Комети, астероїди, Місяць, метеорити. *(Місяць – супутник Землі, решта не пов'язані з планетами)*. 2. Слухають твердження, які читає вчитель, та сигналізують картками: зелена – так, погоджуюсь, червона – не погоджуюсь, жовта – сумніваюсь. 3. Працюють у групах. Використовуючи текст підручника, додаткову літературу, підготувати у групах рекламу про одну з планет-гігантів таким чином, щоб викликати бажання здійснити віртуальну подорож до неї. 4. Виготовляють у групах модель – шкалу Сонячної системи, згідно з інструкцією в підручнику (с. 82–83)
3	**Підсумкова**	Робота в зошиті	Виконують у зошиті завдання 3, 4
4	**Домашнє завдання**	Читати параграф підручника, с. 81–83	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Таємниці планет земної групи**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Ознайомлення з планетами земної групи, робота з діаграмою Венна, додатковими джерелами інформації
5	**Мета уроку**	Сформувати в школярів уявлення про планети земної групи; з'ясувати місце Землі серед інших планет; учити називати планети Сонячної системи та вказувати їхнє місце розташування; формувати знання про відмінності між планетами; уміння порівнювати та створювати просторові уявлення про розміри небесних тіл, відстані між ними. Розвивати вміння спостерігати, порівнювати, аналізувати, робити висновки; виховувати пізнавальний інтерес
6	**Завдання уроку**	Читання та письмо з пропусками на повторення вивченого матеріалу; порівняння планет за допомогою діаграми Венна; робота з текстом підручника, науково-популярною літературою, енциклопедіями; робота в групах: прийняття та презентація колективних рішень; розвиток стратегій критичного мислення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Планети земної групи, будова Сонячної системи https://www.youtube.com/watch?v=9XGlttBxUow 2) Планети земної групи https://www.youtube.com/watch?v=Z9_sJdJC6Cw
		1. 2.
10	**Матеріали та обладнання**	Науково-популярна література, пазли, роздруковані тексти з пропусками, діаграми Венна

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Повторення вивченого матеріалу	1. Отримують роздруковані тексти з пропусками, заповнюють їх: «Я не знав/-ла , що Сонце – це велика ... (*зірка*). І здаля нам сяє Вона так ... (*привітно*). І навколо неї Крутяться постійно, Марс, ... (*Земля*), Венера І швидкий ... (*Меркурій*).
		2. Відгадування загадки. 3. Повідомлення теми уроку	Не забудь Юпітер, І Сатурн з ... (*Ураном*), А Нептун з ... (*Плутоном*) Теж їм друзі славні. Сонце – зірку нашу – І планет цих ... (*дев'ять*) Разом називають ... (*Сонячна*) система. 2. Відгадування загадки: «Що існує вік на волі, а кружляє вічно в колі?» (*Планета*).
2	**Основна**	1. Перегляд відео про планети земної групи. 2. Вправа «Відгадай за описом назву планети».	1. Переглядають відео. 2. За описом відгадують назви планет: 1) Я розташований за Сатурном. Обертаюсь, «лежачи на боці». Мій розмір значно більший за Землю. Я складаюся з газів. Віддаленість від Сонця не дозволяє мені нагріватися. Супутників – одинадцять. (*Уран*) 2) Я – величезна шоста планета. Розташована далеко від Сонця, тому температура моя низька. Я – газова планета жовтуватого кольору. Мене оточують дивні кільця, що складаються з крижаних брил і каменів. Супутників – вісімнадцять. (*Сатурн*) 3) Я – п'ята від Сонця планета. Я – велетенська газова куля, що складається з рідкого водню, найлегшого газу на світі, але його так багато, що я – найважча планета з усіх. Супутників – шістнадцять. Від Сонця я далеко, тому на мені панує вічна зима. (*Юпітер*) 4) Я – восьма від Сонця планета. Здаюся темно-блакитною, тому що теж складаюсь із газу. Супутників – вісім. (*Нептун*)
		3. Робота з підручником.	3. Розглядають ілюстрацію в підручнику, читають текст, перевіряють правильність виконання завдання «Відгадай за описом назву планети».
		4. Робота в зошиті.	4. Виконання завдання 1 у зошиті.
		5. Робота в групах	5. Працюють у групах: *1 група* – використовуючи різні джерела інформації, готує розповідь «Місяць – природний супутник Землі». *2 група* – готує відповідь на запитання: «Завдяки чому на планеті Земля існує життя?». *3 група* – заповнює таблицю (завдання 4 у зошиті)

Продовження таблиці

3	**Підсумкова**	1. Діаграма Венна. 2. Гра «Склади пазли». 3. Рефлексія	1. Порівнюють планети-гіганти з планетами земної групи. 2. Складають пазли із зображенням планети. Називають планету й озвучують ту інформацію, яка найбільше запам'яталась. 3. Продовжують речення: – *Для мене стало новим...* – *Мені захотілося...* – *Мене надихнуло...*
4	**Домашнє завдання**	Прочитати текст підручника, виконати завдання в зошиті 2, 3	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Як відбувається добовий і річний рух Землі**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Проведення дослідів: моделювання зміни дня і ночі, зміна пір року; обговорення і розв'язання в групах проблемних питань, робота з таблицями, малюнками; висунення припущень
5	**Мета уроку**	Формувати природознавчу компетентність: поглибити знання про особливості планет земної групи; з'ясувати місце Землі серед інших планет; ознайомити з її розмірами, формою, особливостями руху планети, пояснити процеси, що відбуваються в Сонячній системі та на Землі; вчити розрізняти півкулі, пояснювати зміну пір року, дня і ночі
6	**Завдання уроку**	Систематизувати знання про Сонячну систему, пояснити, як відбувається добовий і річний рух Землі, удосконалювати вміння шукати відповіді на проблемні питання
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Добовий і річний рух Землі. Навчальне відео. https://www.youtube.com/watch?v=qWjmDrm2fmo 2) Рухи Землі в космосі – річний та добовий. com/watch?v=41_RU8xlMgU 3) Обертання Землі навколо Сонця https://www.youtube.com/watch?v=6YjF926NcdE

Продовження таблиці

	1. 2. 3.	
10	**Матеріали та обладнання**	Глобус, лампа або телурій, картки із завданням «Доповни речення»

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Гра «Так чи ні?»	1. *Відповідають на запитання «так» чи «ні»:* • Сонце – не єдине джерело світла у Сонячній системі. • Усі планети лише відбивають сонячне світло. • Зорі не різняться між собою за розмірами. • Сонце – зоря середньої величини. • Найвіддаленіша від Сонця планета Сонячної системи – Плутон. • Не мають супутників планети... (*Меркурій*, *Венера*). Відповідають на запитання: З яких частин складається комета? *(Ядро*, *хвіст*). Які планети мають кільця? (*Юпітер*, *Сатурн, Уран, Нептун*).
		2. Проблемне питання: «Припустіть, що буде, якщо Земля не буде обертатися навколо своєї осі. Чи відбуватиметься зміна дня і ночі?»	Якою зіркою за кольором є Сонце? (*Жовтою*) У якому сузір'ї знаходиться Полярна зірка? (*Мала Ведмедиця*). Які планети належать до земної групи? (*Меркурій*, *Венера*, *Земля*, *Марс*) Яка планета обертається навколо Сонця «лежачи на боці»? (*Уран*). На якій планеті хмари створюють парниковий ефект? (*Венера*). 2. Учні висловлюють думки, вчитель записує на дошці.
2	**Основна**	1. Дослід 1. Моделювання зміни дня і ночі за допмогою глобуса і джерела світла. 2. Прийом «Мікрофон». Дослід 2. Як відбувається зміна пір року? 3. Робота в зошиті. 4. Робота в групах	1. За допомогою лампи і глобуса учні демонструють, як відбувається зміна дня і ночі. *(Показують по черзі*). Висловлюють думки, що обертання Землі схоже на обертання дзиґи – навколо палички-осі. Тільки у Землі це уявна вісь, яка проходить через Північний і Південний полюси. Коли Земля обертається навколо своєї осі, відбувається зміна дня і ночі. 2. Відповідають на питання: «Від чого залежить зміна пір року?». (*Якщо в Північній Америці літо, то в Південній Америці... Якщо в Південній Америці зима, то яка пора року в Австралії?*) 3. Учні виконують завдання 5 у зошиті. 4. Переглянувши відео, об'єднуються в групи (за порами року) і виконують завдання: *1 група* – робота з таблицею (с. 88 у підручнику); *2 група* – завдання 3 у зошиті; *3 група* – завдання 6 у зошиті

Продовження таблиці

3	**Підсумкова**	1. Розповідь вчителя. Повний оберт навколо Сонця Земля робить за один рік. Він триває 365 діб 5 год 48 хв і 46 с. Це число округляють, і протягом трьох років у календарі налічують 365 днів. За 4 роки ці 5 годин з хвилинами і секундами додають – і виходить ще одна доба. Тому кожного четвертого року в календарі з'являється 29 лютого. Рік тривалістю 366 діб називають високосним. 2. Вправа «Закінчіть речення»	1. Чому зміна дня і ночі на Землі відбувається швидше, ніж зміна пір року? 2. Отримують картки, доповнюють речення: Доба – це... Рік – це... День весняного рівнодення... День зимового сонцестояння... День осіннього рівнодення... День літнього сонцестояння... Вісь Землі – це... Земна орбіта – це...
4	**Домашнє завдання**	Прочитати параграф підручника, відповісти на запитання	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Що можна побачити на зоряному небі**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота з картою зоряного неба шкільного атласу; практична робота: визначення сторін горизонту за допомогою зірок; визначення напрямку на північ за допомогою Полярної зорі

Продовження таблиці

5	**Мета уроку**	Сприяти формуванню знань учнів про зірки, сузір'я зоряного неба; вчити називати і показувати 2–3 сузір'я зоряного неба, визначати напрямок на північ за допомогою Полярної зорі; розвивати мовлення, мислення; виховувати пізнавальний інтерес
6	**Завдання уроку**	Учити користуватися картою зоряного неба, виконувати практичні завдання; опрацьовувати інформацію; розвивати критичне мислення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Зорі та сузір'я. Навчальне відео https://www.youtube.com/watch?v=n8nHMa57Czo 2) Сузір'я зоряного неба. Школярка Валерія. Про зірки дітям. Зйомка Lumia 525 https://www.youtube.com/watch?v=9hNzW3yX42s 3) Цікаві факти про сузір'я https://tsikavi-fakty.com.ua/tsikavi-fakty-pro-suzir-ya/
	1. 2. 3.	
10	**Матеріали та обладнання**	Карта зоряного неба, аркуші, фломастери, наочний матеріал – зірки різних кольорів

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Відгадування загадок: За лісом, за пралісом золотії клубки висять. Ввечері цвітуть, вранці в'януть. Вдень сплять, вночі пробуджуються. * * * Небесні ліхтарики Із заходом сонця запалюються, Світять всю ніч, А зранку – вимикаються. 2. Робота з підручником, таблицею, презентованою вчителем (кольори зір)	1. Відгадують загадки. 2. Читають текст підручника, створюють малюнок зоряного неба.

Продовження таблиці

		3. Легенда про Велику та Малу Ведмедицю. У царя Лікаона, що правив країною Аркадією, була донька-красуня Каллісто. Вона покохала Зевса і народила від нього сина Аркада. За це ревнива Гера перетворила молоду Каллісто у Ведмедицю. Юний Аркад, повернувшись із полювання, побачив біля власного будинку дикого звіра і ледь не вбив свою матір-Ведмедицю. Але Зевс завадив цьому, забравши їх обох на небо. Каллісто стала сузір'ям – Великою Ведмедицею, а Аркад – Волопасом, який приречений довіку стерегти свою матір. Найяскравішою зорею Волопаса, та й усієї північної півкулі неба, є Арктур.	3. Слухають легенду, виконують завдання 2 у робочому зошиті; називають сузір'я, які знають.
2	**Основна**	1. Робота з картою Зоряного неба. 2. Практична робота: визначення сторін горизонту. 3. Робота в групах	1. Користуючись картою зоряного неба, виконують завдання 5 у робочому зошиті. Знаходять сузір'я Велика Ведмедиця. Лічать, скільки зір воно об'єднує. Називають інші сузір'я. 2. Виконують практичну роботу за вказівкою вчителя. – З якої сторони горизонту сходить Сонце? А заходить? – Як за Сонцем визначити сторони горизонту? – Як за Полярною зорею визначити сторони горизонту? 3. У кожної групи на столах – конверти із зірками, аркуш паперу, клей. Діти об'єднують зірки в сузір'я і називають його.
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Бліцопитування» 2. Рефлексія: використовуючи зірку червоного, жовтого, білого, блакитного кольорів, висловити своє ставлення до уроку.	1. Відповідають на питання: – Зорі – це... (розпечені космічні тіла). – Сузір'я – це ... (скупчення зірок об'єднаних у групи). – Сонце – це... (зірка, найближча до Землі, розпечена газова куля). – Планети – це... (холодні космічні тіла). – Сонячна система – це... (Сонце та космічні тіла – планети, їх природні супутники, астероїди, метеорити, які рухаються навколо Сонця). – Чи рухаються зорі? – Чому сузір'я назвали Велика та Мала Ведмедиця? – Як за Полярною зорею визначити сторони горизонту? – Які ще сузір'я запам'ятали? 2. Рефлексія: урок був цікавий – зірка жовтого кольору; сподобалась робота в групах – зірка червоного кольору; найбільше сподобалась практична робота – зірка блакитного кольору.
4	**Домашнє завдання**	Виконання завдання 4 у робочому зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Молочний Шлях – наша галактика**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Практична робота з картою зоряного неба; перевірка та узагальнення знань за допомогою тестових завдань
	Мета уроку	Розширити уявлення учнів про будову Всесвіту; розповісти про сучасні уявлення про Всесвіт; учити характеризувати Молочний Шлях як нашу Галактику; учити аналізувати, порівнювати, узагальнювати і систематизувати інформацію; розвивати творчу ініціативу; виховувати інтерес до навчання
	Завдання уроку	Практична робота з картою зоряного неба; опановування нових понять; розвиток умінь ставити запитання, спираючись на ключові слова під час опрацювання нової інформації; досліджувати додаткові джерела щодо використання людьми результатів дослідження Всесвіту
	Міжпредметні зв'язки	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
	Ключові компетентності	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
	Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)	1) Молочний Шлях – наша Галактика. Навчальне відео. https://www.youtube.com/watch?v=Ol63xrxKCsI 2) Молочний Шлях – наша Галактика. Сучасні уявлення людей про Всесвіт. https://www.youtube.com/watch?v=JSvdptxUeC0 3) Чумацький Шлях VS Андромеда. Вид з Землі. https://www.youtube.com/watch?v=HsdwsdyLEbU 4) Цікаві факти про Чумацький Шлях. https://tsikavi-fakty.com.ua/tsikavi-fakty-pro-chumatskyj-shlyah/ 5) Чому галактики мають таку форму? https://www.youtube.com/watch?v=u_MCkardW4o
	1. 2. 3. 4. 5.	
	Матеріали та обладнання	Глобус, карта півкуль, фізичні карти, карта зоряного неба, таблиця «Питальні слова»

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вступна розповідь учителя, повідомлення теми уроку	1. Слухають розповідь учителя. Відповідають на запитання: у якій галактиці ми живемо? Читають абзац на сторінках 95–96 підручника, відповідають на запитання: – Які назви нашої галактики побутують в Україні? – Що означають слова *галактика*, *Всесвіт*, *космос*?
2	**Основна**	1. Практична робота з картою зоряного неба. 2. Метод «Питальні слова» 3. Робота в зошитах. (Учитель забезпечує учнів додатковою інформацією для виконання завдань)	1. На карті зоряного неба знаходять Чумацький Шлях. З'ясовують, якої він форми, із чого складається. 2. Складають таблицю з двох колонок. Під час читання тексту підручника та перегляду відео у ліву колонку виписують нові поняття, терміни, пов'язані з темою. Після завершення первинного сприйняття інформації учні в парах уточнюють перелік записаних слів і заповнюють праву колонку питальними словами: *що; де; чому; як; коли; хто; чим тощо*. Протягом 5–7 хв формулюють якомога більше запитань, складаючи за змістом слова з двох колонок. Робота може бути як індивідуальною, так і в парах. 3. Працюють по варіантах: перший варіант – завдання 3, другий варіант – завдання 4
3	**Підсумкова**	1. Тестова перевірка 2. Рефлексія	1. Галактика — це... а) Сонце і планети, що обертаються навколо нього; б) декілька зірок; в) гігантське скупчення зірок 2. Сонячна система знаходиться в Галактиці... а) Велика Хмара Магеллана; б) Туманність Андромеди; в) Мала Хмара Магеллана; г) Чумацький Шлях. 3. Скупчення зірок, до якого належить Сонячна система – це... а) Зоряний шлях; б) Молочний Шлях. 4. Земля — це... а) планета; б) зоря; в) супутник. 5. Планети – це небесні тіла, які світяться... а) власним світлом; б) світлом, відбитим від Сонця. 6. До Сонячної системи входять... а) 8 планет; б) 10 планет; в) 3 планети. 7. Найдалі від Сонця знаходиться планета... а) Меркурій; б) Нептун; в) Земля; г) Плутон. 2. По черзі висловлюються про значущі для них питання теми (завдання 5, с. 96 підручника)
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання 5, 6 у робочому зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Давні та сучасні уявлення людей про Всесвіт**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа. Людина у суспільстві
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у рукотворному світі. Добробут. Моя культурна спадщина
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Робота з картками, таблицями, розшифровування слів, застосування прийому «Читання із зупинками»
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з історією вивчення Всесвіту; сформувати знання про дослідження Всесвіту людиною; сформувати знання про науки, які вивчають космос, узагальнити знання про історію та досягнення людини у вивченні Всесвіту, про небесні тіла, які утворюють Всесвіт, значення знань про них у житті людей; довести до розуміння учнів думку про те, що уявлення про Всесвіт розвивалися протягом усієї історії людства; формувати науковий світогляд
6	**Завдання уроку**	Аналіз та узагальнення інформації, розвиток абстрактного мислення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Уявлення про Всесвіт https://www.youtube.com/watch?v=QhtKlnAKUNM 2) Уявлення про Землю у давнину https://www.youtube.com/watch?v=CL5XoF7gTjA 3) Від Землі до Всесвіту. Трейлер https://www.youtube.com/watch?v=hepn0N385Ss 4) Відеоекскурсія Національним музеєм космонавтики ім. С. П. Корольова https://www.youtube.com/watch?v=s1_6oqzRAEk 5) Музей космонавтики ім. С. П. Корольова «Космос удома» https://cosmosmuseum.info/kosmos-vdoma/
	1. 2. 3. 4. 5.	
10	**Матеріали та обладнання**	Картки до гри «Знайди пару», «закодовані» слова, текст «Уявлення давніх людей про космос і свою планету», картки зеленого, червоного, жовтого кольорів

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Повторення вивченого матеріалу: гра «Знайди пару»	1. Отримують картки: одні з назвами планет, інші – з характерною ознакою тієї чи іншої планети. За визначений час попарно складають картки, читають складені твердження: Земля – жива планета; Венера – найближча до Землі; Меркурій – найближчий до Сонця; Марс – червона планета; Юпітер – найбільша планета; Сатурн – окільцьована планета; Уран – «лінива» планета; Нептун – газовий гігант; Плутон – тверда планета
2	**Основна**	1. Випереджувальне завдання «Найпростіший телескоп». 2. Прийом «Мікрофон». 3. Гра «космічний код». 4. Робота з підручником. 5. Робота в зошиті. 6. Перегляд відео. 7. Прийом «Читання із зупинками»	1. Дізнаються, у який спосіб були влаштовані перші телескопи. 2. Висловлюють власні міркування: «Як давні люди уявляли Землю та Всесвіт?», «Якими приладами користувались?» 3. Розшифровують слова: с і т е в с в («Всесвіт») т р с а о м о н я і («астрономія») п е с е т о л к («телескоп»). 4. Читають текст підручника, заповнюють таблицю: «Досягнення астрономії/використання їх у повсякденному житті». 5. Виконують завдання 6 у зошиті. 6. Переглядають відео. 7. Отримують текст «Уявлення давніх людей про космос і свою планету», попередньо поділений на частини для «зупинок»; після кожної «зупинки» ставляться запитання; після закінчення читання підбивають підсумок
3	**Підсумкова**	1. Прийом «Світлофор» 2. Рефлексія методом «Гронування»	1. Сигналізують картками: зелена – так, червона – ні, жовта – не можу дати відповідь. 1) За Полярною зорею можна визначити сторони горизонту. (Так) 2) Наша Галактика має назву Молочний Шлях, або Чумацький Шлях (Так) 3) Кулясті розпечені тіла, що випромінюють світло, – це планети (Ні) 4) На Венері існує життя (Ні) 5) Напрям на північ указує Полярна зірка (Так) 6) Зорі – небесні тіла, які не випромінюють світла (Ні) 7) До малих небесних тіл належать комети, астероїди, метеори (Так) 8) Сонце і небесні тіла, що обертаються навколо нього, утворюють Сонячну систему (Так) 9) Сонце – одна з мільярдів зірок нашої Галактики (Так) 10) Червоні зорі мають температуру 3000 градусів. (Так) 2. Заповнюють гроно «Ми навчилися»
4	**Домашнє завдання**	Підготувати розповідь про сучасні дослідження Всесвіту	

РОЗДІЛ 4. МАЙБУТНЄ – ЦЕ МИ

ЛЮДИНА І ПРИРОДА

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Які взаємозв'язки існують у природі**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина і природа. Природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я пізнаю природу. Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Класифікація об'єктів природи, встановлення взаємозв'язків між ними, робота зі схемами, малюнками, таблицею, проведення дослідження
5	**Мета уроку**	Поглибити знання учнів про взаємозв'язки між неживою природою, рослинами і тваринами; розвивати уміння аналізувати і порівнювати об'єкти природи, встановлювати взаємозв'язки у природі; формувати потребу в пізнанні природи; розвивати кмітливість, спостережливість, мислення; виховувати бережливе ставлення до природи
6	**Завдання уроку**	Пояснити, що все в природі взаємопов'язано, учити наводити приклади таких взаємозв'язків; проводити дослідження; працювати в групах, взаємодіяти, висловлювати свою точку зору
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Взаємозв'язки в природі https://www.youtube.com/watch?v=kKHdkWw-AtM 2) Жива і нежива природа https://www.youtube.com/watch?v=8OaduPX6BwI 3) У природі все взаємопов'язано. Зв'язок живої та неживої природи https://www.youtube.com/watch?v=czQC7o8nI1k
		1. 2. 3.
10	**Матеріали та обладнання**	Аркуші, маркери, картки із зображеннями тіл живої та неживої природи, роздруковані діаграми Венна, схеми Фішбоун

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Асоціативний кущ» 2. Робота в групах, заповнення таблиці (на дошці), проведення обговорення	1. Складають асоціативний кущ до слова «природа». 2. Об'єднуються у три групи: *1 група* записує тіла живої природи; *2 група* – тіла неживої природи; *3 група* – об'єкти, створені людиною
2	**Основна**	1. Словникова робота. 2. Робота з підручником. 3. Гра «Жива-нежива природа». 4. Прийом «Діаграма Венна». 5. Робота в зошиті. 6. Проведення обговорення «Яка роль дощових черв'яків у природі»	1. Пояснюють значення слова «взаємозв'язок». 2. Працюють у парах (за схемою підручника на с. 101), наводять приклади взаємозв'язків у природі. 3. Прикріплюють зображення біля відповідних частин таблиці, яку склали у вступній частині уроку. 4. Пригадують, за якими ознаками живі об'єкти відрізняють від неживих, заповнюють діаграму. 5. Виконують завдання 1, 2, 3, 4 в зошиті. 6. Висловлюють власні припущення
3	**Підсумкова**	1. Гра «Продовж ланцюг живлення» 2. Метод «Фішбоун» 3. Рефлексія: продовжити речення (завдання 6 на с. 105 підручника (за вибором))	1. Продовжують ланцюги живлення: Морква, заєць… (лисиця або вовк). Трава, козуля… (вовк). Зерно, миша… (кіт). Дерево, комахи… (дятел). 2. Працюють за схемою «Фішбоун»: «Вплив тварин на родючість ґрунту» 3. Продовжують речення (за вибором).
4	**Домашнє завдання**	Завдання 5 у зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Як людина змінює природу**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина і природа. Природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я у природі. Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*

Продовження таблиці

4	**Навчальна діяльність**	Робота зі схемами (складання розповіді, з'ясування чинників впливу на природу), малюнками; встановлення взаємозв'язків між об'єктами природи; робота у групах, парах (розв'язання екологічних проблем, спричинених діяльністю людини); творче завдання: створення лепбука «Планета майбутнього»
5	**Мета уроку**	Узагальнити та розширити знання дітей про використання людиною природних багатств Землі; про причини забруднення природи, способи охорони природи на нашій планеті; виховувати любов до природи, бережливе ставлення до неї, бажання самим щось зробити для збереження природи
6	**Завдання уроку**	Удосконалювати навички роботи в групах, парах; учити обирати певну позицію і обґрунтовувати її; презентувати результати своєї роботи; під час виконання творчого завдання проявляти ініціативність, креативність
7	**Міжпредметні зв'язки**	Соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Людина і природа https://www.youtube.com/watch?v=S9caPlf5ioU 2) Людина і природа. Розвиваюче відео для дітей https://www.youtube.com/watch?v=eoS3hAReWhU 3) Вплив людини на навколишнє середовище (учнівський проєкт з екології, 11 клас) https://www.youtube.com/watch?v=SMEf9ksdjnc
	1. 2. 3.	
10	**Матеріали та обладнання**	Запиши, картки (для роботи в парах)

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Займи позицію», повідомлення теми уроку	1. На дошці написи: «Згоден», «Не згоден», «Не визначився». Після оголошення теми: «Людина змінює природу» – учні обирають позицію, обґрунтовують її
2	**Основна**	1. Доведіть або спростуйте твердження: «Людина – частина живої природи». 2. Перегляд відео. Застосування методу «Коло ідей». Під час обговорення теми вчитель на дошці фіксує список озвучених ідей. 3. Робота в групах. 4. Робота в зошиті. Математичні обчислення. 5. Робота в парах	1. Доводять твердження. 2. Переглянувши відео, обговорюють у групах питання: «До чого призводить негативний вплив людини на природу?». Після обговорення кожна група озвучує один спосіб вирішення проблеми. Групи висловлюються по черзі, доки не буде озвучено всі відповіді. 3. Зображують, як буде виглядати наша планета, якщо зникнуть рослини та тварини. 4. Розв'язують задачу в робочому зошиті (завдання 3). 5. Працюють у парах: на картках написані твердження. Потрібно обрати лише ті дії людей, які не шкодять природі: – Вирубування лісів. – Виливання стічних вод фабрик, заводів у річки. – Забруднення повітря викидами з труб заводів. – Користування електромобілем. – Ощадливе споживання води. – Очищення джерел і річок. – Насаджування дерев. – Знищення бур'янів хімічними речовинами. – Використання сонячних батарей замість спалювання нафти чи газу. – Зупинка всіх електростанцій. – Купівля хутряних виробів. – Вимикання електроприладів, якими не користуються. – Спалювання сміття. – Вторинне використання паперу. – Використання сучасної зброї.
3	**Підсумкова**	1. Робота в зошиті. 2. Творче завдання. 3. Рефлексія	1. Виконують завдання 4 в зошиті. 2. У групах складають план дій з охорони природи від негативного впливу людей. 3. Розмірковують: – Я хочу, щоб планета Земля була... – Я можу...
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання 1, 2 в зошиті. За бажання виготовити лепбук «Планета майбутнього»	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Чому матеріали використовують повторно**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина в суспільстві. Природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я у природі
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Класифікація речовин на групи; розгляд колекції штучних матеріалів; дослідження природних і штучних матеріалів; робота зі схемами, малюнками
5	**Мета уроку**	Розповісти учням про екологічні проблеми, забруднення сміттям нашої планети; мотивувати до скорочення відходів; учити досліджувати; розвивати мислення, мовлення; виховувати любов до своєї країни. Навчити перетворювати вже використані речі, заощаджуючи власні кошти, зберігати природні багатства та запобігати забрудненню довкілля
6	**Завдання уроку**	Учити класифікувати матеріали на природні й штучні; усвідомлено ставитися до екологічних проблем, пропонувати шляхи їх вирішення
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі, соціальна та здоров'язбережувальна
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Як правильно сортувати сміття? https://www.youtube.com/watch?v=OmoULWmUGuo
10	**Матеріали та обладнання**	Картки із зображенням природних речовин і штучних матеріалів, аркуші, маркери

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Гра «Ланцюжок ідей»	1. На аркушах записують ідеї, як продовжити службу старих речей, для чого їх можна використати. Переможе той, у кого знайдеться більше пропозицій

Продовження таблиці

2	**Основна**	1. Робота з підручником. 2. Робота в групах «Хто швидше?». 3. Робота з картками. 4. Перегляд відео про сортування сміття. 5. Робота з підручником	1. Виконують завдання на с. 111. Розглянувши схему, розказують, які бувають речовини. Після розгляду малюнків (с. 112) аналізують, які предмети виготовлено з природних матеріалів, а які – зі штучних. Розповідають, чим вони різняться. 2. У групах записують, з яких штучних матеріалів виготовлено предмети у класній кімнаті. 3. Обирають картки, на яких зображено штучні матеріали, підписують назви. 4. Переглядають відео. 5. Розглядають фото на с. 114 підручника, виконують завдання.
3	**Підсумкова**	1. Дослідження 2. Рефлексія	1. Розподіляють назви речовин на дві групи: природні та штучні (золото, бетон, картон, вода, папір, мідь, пісок, гума, скло, цегла, нафта, деревина, мармур). Які із цих речей не шкодитимуть природі? 2. Продовжують речення (за вибором, завдання 5 на с. 115 підручника)
4	**Домашнє завдання**	Порадитися з батьками (дорослими), як можна повторно використати в побуті щітки для одягу, парасольки, паперові лотки для яєць, автомобільні шини	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Що таке екологічні проблеми**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Природа. Людина і природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я у природі. Я пізнаю природу. Я серед людей
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Розв'язування екологічних задач; складання розповіді за схемою, робота зі світлинами; встановлення причинно-наслідкових зв'язків; словникова робота; ведення дискусій, відстоювання власних позицій з проблемних питань
5	**Мета уроку**	Сформувати поняття та уявлення про «екологічні проблеми», визначити шляхи їх подолання, взаємозв'язки між природою, господарською діяльністю людини та її здоров'ям; розвивати природоохоронні знання, спостережливість та дослідництво; сприяти формуванню екологічної культури, виховувати почуття власної відповідальності за збереження різноманіття на Землі; взаємодопомогу і толерантність

Продовження таблиці

6	**Завдання уроку**	Учити розв'язувати екологічні задачі, висловлювати власну точку зору з дискусійного питання, працювати в групах, взаємодіяти
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Екологічні проблеми України https://www.youtube.com/watch?v=STTLrmA8wqo Мультики на екологічну тематику https://www.youtube.com/playlist?list=PLshJpmmXcDiSkxYm9rHOF3f4992FvVRwW
10	**Матеріали та обладнання**	Словники, аркуші, схеми «Фішбоун», світлини.

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Словникова робота». 2. Робота в групах	1. Дізнаються, що означають слова «еко», «логос», формулюють визначення поняття «екологічні проблеми». (Екологічні проблеми – це негативні зміни, що відбуваються в природі під впливом різних чинників). 2. Працюють у групах над питанням: «Екологічні проблеми, спричинені діяльністю людини». Кожна група на аркуші записує екологічні проблеми, після чого представник кожної групи зачитує
2	**Основна**	1. Пояснити вислів «Сміття – хвороба планети». 2. Розв'язування екологічних задач. 3. Робота в групах, метод «Фішбоун».	1. Пояснюють значення вислову. 2. Розв'язують задачі: «За даними екологів, один мешканець України викидає за день пів кілограма сміття. Скільки кілограмів сміття викидають за два дні, за 10 днів, за 30 днів?» «Одна людина потребує 50 л води на день. Скільки літрів води одна людина витрачає протягом тижня, місяця?» «До повного розпаду металевої банки має пройти 10 років, а пластикової – у 10 разів більше. За скільки років розкладеться пластикова пляшка?». 3. Працюють у групах. Кожна група отримує і заповнює схеми «Фішбоун». *1 група* – екологічна проблема: забруднення морів (записати причини та наслідки, зробити висновки); *2 група* – опустелювання; *3 група* – висихання річок і озер; *4 група* – забруднення ґрунту.

Продовження таблиці

		4. Стратегія «Лінія цінностей». 5. Робота в парах (зі світлинами)	4. Обговорюють питання: «Що більш важливо: збереження навколишнього середовища чи задоволення сьогоднішніх потреб людей?» Учитель ставить запитання, діти відповідають «так» або «ні», обґрунтовують відповідь. Учитель і один або двоє учнів стають у протилежних кінцях класу. Кожний висловлює позицію з проблемного питання. Інші учні класу підходять до того, чию позицію підтримують, або вздовж умовної лінії, якщо погоджуються не повністю. Залежно від обраної позиції, дітям треба пересунутись у тому чи іншому напрямку вздовж лінії. Представник від кожної групи учнів висловлює позицію своєї групи. 5. Із запропонованих світлин вибрати ті, на яких зображено екологічні проблеми, характерні для свого населеного пункту
3	**Підсумкова**	1. Робота в зошиті. 2. Обговорення дискусійного питання	1. Виконують завдання 3, 4, 5. 2. Висловлюють думки з дискусійних питань: «Розвиток техніки: користь чи шкода для людей та довкілля?». Використовують вислови: *«Я вважаю, що …», «Тому що…», «Наприклад, …», «Таким чином, …»*.
4	**Домашнє завдання**	Написати есе на тему: «Технології, які не забруднюють навколишнє середовище»	

ЛЮДИ – БАГАТСТВО КРАЇНИ

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Людина – найбільша цінність**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина. Людина в суспільстві
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Здоров'я. Добробут. Я серед людей
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Визначення найголовніших життєвих цінностей, опрацювання текстів Конституції України, робота в групах, складання розповідей
5	**Мета уроку**	Формувати усвідомлене розуміння учнями поняття «життя», його унікальності, цінності, значущості для кожної особистості; визначити своє місце в ньому; спонукати їх до роздумів над важливими життєвими проблемами; ставлення до власного життя та життя інших людей як до найвищої цінності; формувати ціннісні судження про гармонійне життя; виховувати наполегливість у досягненні поставленої мети; сприяти вихованню в них людяності, чесності, працьовитості, відповідальності, любові до людей, рідної землі

Продовження таблиці

6	**Завдання уроку**	Розв'язання практико-орієнтованих завдань «Мої найбільші цінності», «Чи можуть цінності змінюватися?». Дослідження особистих якостей; визначення, що потрібно зробити, щоб виявити свої особисті основні цінності; складання розповідей, які пов'язані з емоціями
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	Життя людини – найвища цінність. https://www.youtube.com/watch?v=WomO2mKLyqg
10	**Матеріали та обладнання**	Конституція України, розділ ІІ «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii набори карток (зображення дітей, казкових героїв з різними емоціями), «Гра сенсів».

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. «Гра сенсів». 2. Повідомлення теми уроку. Учитель записує на фліпчарті (дошці) людські цінності, які назвали учні. 3. Прийом «Асоціативна павутинка»	1. Об'єднуються в групи, кожен називає три найголовніші цінності людини, аргументує та переконує інших, що цінність, вибрана ним/нею, важлива. 2. Висловлюють власні думки щодо людських цінностей. 3. Добирають слова-ознаки до слова «життя»
2	**Основна**	1. Робота в парах. 2. Робота з текстом Конституції України. 3. Розв'язання практико-орієнтованого завдання. 4. Робота в групі. Вправа «7 кроків, щоб виявити свої особисті основні цінності». 5. Робота в зошиті	1. Заповнюють таблицю: «Що людині дано природою від народження; що отримує людина від суспільства» 2. Обговорюють статті розділу ІІ Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина». 3. Розв'язують практико-орієнтовані завдання: «Мої найбільші цінності» 4. Працюють у групах. Кожна група записує, які кроки потрібно зробити, щоб виявити свої основні особисті цінності. Цінності учні обирають на с. 122–123 підручника 5. Виконують завдання 2 в зошиті
3	**Підсумкова**	1. Робота в зошиті (завдання 5). 2. Робота з підручником. 3. Гра «Емоції»	1. Виконують завдання 5 у зошиті: записують якості, притаманні кожному з героїв казки «Лисичка та Журавель». 2. Читають текст підручника про емоції на с. 124. 3. Працюють у групах. Кожна група отримує набір карток (зображення дітей, казкових героїв з різними емоціями, називає їх)
4	**Домашнє завдання**	Дати відповіді на запитання (с. 125 підручника)	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Моя дорога до успіху**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина. Людина серед людей. Людина і світ
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Добробут. Я серед людей. Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Виконання вправи на встановлення відповідності, застосування прийому «Незакінчене речення», формування таблиці складових успіху
5	**Мета уроку**	Сформувати поняття про успіх і звички, які допомагають у його досягненні; ознайомити учнів зі складовими успіху, навчати, як його досягти, щоб бути корисним для інших людей, для країни; удосконалювати навички роботи в групі, уміння слухати інших, щоб висловити і довести свою точку зору, розвивати спостережливість, працьовитість, наполегливість, бажання доводити задумане до кінця
6	**Завдання уроку**	Складання плану (алгоритму) досягнення успіху; аналіз та оцінка ситуацій морального вибору; моделювання ситуацій успіху; доведення (спростування) тверджень; гра «Відгадай професію»; інтерв'ювання про вибір професії
7	**Міжпредметні зв'язки**	Мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі, соціальна та здоров'язбережувальна, громадянська
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Вибір і досягнення мети https://www.youtube.com/watch?v=1wFeFvEjXu8 2) Як стати успішною людиною https://www.youtube.com/watch?v=QlvTGwxQK6Q 3) Корисні підказки 2. Як стати відповідальним https://www.youtube.com/watch?v=LDBE9GsqHB8
		1. 2. 3.
10	**Матеріали та обладнання**	Світлини відомих успішних людей України, зображення сходинок, аркуші, на яких написані риси характеру, аркуші з переліком назв професій та набір карток із зображеннями знарядь праці відповідно до професії

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Вправа «Установи відповідність». 2. Прийом «Незакінчене речення»	1. Отримують світлини відомих успішних людей України і встановлюють відповідність. Ліна Костенко, Андрій Шевченко, Джамала, Олександр Усик, Леонід Каденюк (*співачка, переможниця пісенного конкурсу «Євробачення», боксер, чемпіон України, Європи та світу, відома письменниця, український космонавт, футболіст, тренер*). 2. Доповнюють незакінчене речення, підкріпивши прикладом з життя: «Для мене бути успішним означає...»
2	**Основна**	1. Вправа «Сходинки успіху» (сходинки зображені дошці). 2. Перегляд відео «Як стати успішною людиною?» 3. Формування таблиці складових успіху.	1. Записують на кожній «сходинці», яких правил потрібно дотримуватись, щоб стати успішним. 2. Переглянувши відео, порівнюють свої правила з правилами авторів відео. 3. Створюють таблицю: «Складові успіху: що заважає його досягненню?» (Талант, лінь, натхнення, поспіх, байдужість, працьовитість, інтуїція, досвід, знання, зібраність, систематичність, зосередженість, неуважність, безвідповідальність, заздрість).
		4. Гра «Згоден/-на, не згоден/-на» 5. Робота в зошиті	4. Читають про мрії дітей на с. 128–129. Сигналізують, погоджуються чи ні з міркуваннями дітей, аргументують відповіді. 5. Виконують завдання 1 у зошиті
3	**Підсумкова**	1. Метод «Прес». 2. Гра «Відгадай професію». 3. Прийом «Інтерв'ю»	1. За схемою висловлюють думки про те, як стати успішною людиною: – *Я вважаю, що...* – *На мою думку, ...* – *Тому що...* – *Наприклад, ...* 2.За знаряддями праці, зображеними на карточках, діти називають професії. Обирають професію, яка їм подобається найбільше. 3. Беруть одне в одного інтерв'ю щодо вибору професії
4	**Домашнє завдання**	Виконати завдання 6 у зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Як жити серед людей**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина. Людина серед людей. Людина в суспільстві
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я людина. Добробут. Здоров'я. Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		

Продовження таблиці

3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Формулювання запитань, пошук відповідей на них (застосування прийому «Ромашка запитань»), розв'язування прогностичних задач, робота з таблицею
5	**Мета уроку**	Формувати в дітей почуття толерантності, гуманності, етичної поведінки; потреби дотримуватися правил культурної поведінки; виховувати бажання жити в культурному середовищі, діяти згідно з прийнятими правилами у суспільстві; бути культурним/-ою у спілкуванні, поводженні з однокласниками, вчителями та іншими людьми
6	**Завдання уроку**	Розв'язання прогностичних задач, доведення істинних (правильних) тверджень, вирішення нестандартних ситуацій, моделювання різних соціальних ролей, розвиток критичного мислення: формулювання знаннєвих, уточнювальних, практичних, інтерпретаційних, оціночних, творчих запитань
7	**Міжпредметні зв'язки**	Громадянська, соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Корисні підказки. Як зрозуміти іншого https://www.youtube.com/watch?v=iovMqYW4iIU 2) Корисні підказки. Якщо ти скоїв поганий вчинок https://www.youtube.com/watch?v=213jhdgAF1s 3) Корисні підказки. Дружба https://www.youtube.com/watch?v=au6zMAyHHmc 4) Корисні підказки. Один день дорослого життя https://www.youtube.com/watch?v=lqOGRtpq3ow 5) Дітям про толерантність. Мультурок. https://www.youtube.com/watch?v=muwJx76xhMg 6) Міжнародний День Толерантності https://www.youtube.com/watch?v=DKWHP_41uRY
	1. 2. 3. 4. 5. 6.	
10	**Матеріали та обладнання**	«Ромашка запитань», фліпчартний папір, 4–5 ілюстрацій/фотокарток з ознаками етикету, толерантності, гуманності, правильної/неправильної поведінки, аркуші із шаблоном «Дерева рішень», стікери-зірочки.

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Прийом «Ромашка запитань»	1. Формулюють запитання до нової теми, шукають на них відповіді, використовуючи матеріал підручника або інші джерела інформації. Питання: знаннєві (прості) «Як потрібно поводитись в класі?». Уточнювальні (на розуміння) «Тобто ти кажеш, що... ?». Практичні «Що можна зробити з... ?». Інтерпретаційні (синтезуючі) «Чому?». Оціночні «Чому щось добре, а щось – погано?». Творчі «Що б змінилося... ?»
2	**Основна**	1. Робота з таблицею. 2. Перегляд відео «Корисні підказки». 3. Розв'язання прогностичних задач. 4. Метод «Картинна галерея». На дошці 4–5 ілюстрацій/фотокарток з ознаками етикету, толерантності, гуманності, правильної/неправильної поведінки. Назвати поняття, схарактеризувати його. 5. Гра «Хочу, можу».	1. Заповнюють таблицю на дошці: риси, що допомагають дружити/риси, які заважають дружити. 2. Переглядають відео про дружбу, пригадують прислів'я, пісні про дружбу. 3. Розв'язують прогностичні задачі. *«Щоб знайти друзів, треба ... », «Щоб розв'язати конфлікт між друзями мирним шляхом, потрібно...», «Що може зруйнувати довіру між друзями?», «Чи є друзі в тих, хто ображає інших?»*. 4. Об'єднавшись у групи, учні через визначений час називають ознаки цих понять, характеризують їх. 5. По черзі продовжують речення: «Хочу, можу».
3	**Підсумкова**	1. Притча про цвяхи	1. Слухають притчу. Обговорюють.
		2. Метод «Дерево рішень». 3. Рефлексія «Святковий салют»	2. Працюють у групах. Кожна група отримує аркуш із шаблоном «Дерева рішень» (с. 43) та описом ситуації, яку потрібно вирішити. 3. На наліпках пишуть, чи здійснилися очікування від уроку
4	**Домашнє завдання**	Виконання завдань 6, 7 у зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Як запобігти небезпечним ситуаціям**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина. Людина серед людей. Людина в суспільстві
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Безпека. Здоров'я. Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Формування правил поведінки під час самостійного перебування вдома; пам'ятки, як діяти в різних проблемних ситуаціях; обговорення дискусійного питання
5	**Мета уроку**	Сформувати в учнів поняття про безпеку та різні види небезпек; дати уявлення про принципи безпечної життєдіяльності. Розвивати логічне мислення учнів. Виховувати відповідальність, зосередженість, обачливість та поміркованість дій
6	**Завдання уроку**	Моделювання різних соціальних ролей. Розв'язання прогностичних задач. Складання пам'ятки «Кроки прийняття рішень». Моделювання способів уникнення нещасного випадку у школі, вдома. Рольова гра «Сам удома». Кооперативна робота для вирішення практико-орієнтованих завдань
7	**Міжпредметні зв'язки**	Соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Корисні підказки. Безпечний двір https://www.youtube.com/watch?v=Dh_8PNxAjuo 2) Безпека дитини у побуті https://www.youtube.com/watch?v=IBfoPFV2yL0 3) Безпечна поведінка в побутових умовах https://www.youtube.com/watch?v=hsn5c-JlCqY 4) 9 відео для дітей про безпеку https://ns-plus.com.ua/2018/08/10/9-video-dlya-ditej-pro-bezpeku/ 5) Вчимо служби допомоги. Мультики для дітей українською мовою. «Швидка допомога» та пожежна машина https://www.youtube.com/watch?v=jgcV1M07WdE
	1. 2. 3. 4. 5.	
10	**Матеріали та обладнання**	Таблиця з номерами екстрених служб, зображення захисного спорядження та відповідних ситуацій, де його використовують, відеоряд або презентація з небезпечними ситуаціями, вчинками

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Інтерв'ю». 2. Рольова гра «Сам удома»	1. Висловлюються щодо питань: «Я думаю, що безпека – це ...», «Я вважаю, що небезпека – це ...». 2. Пригадують сюжет фільму «Сам удома», аналізують поведінку персонажів фільму. Розігрують сценки можливих варіантів перебування вдома без дорослих. Складають правила поведінки
2	**Основна**	1. Метод «Коло ідей» Обговорення питання «Як уберегтися від нещасних випадків під час катання на велосипеді, роликах або скейтборді». 2. Бесіда про екстрені служби. 3. Робота в зошиті. 4. Гра «Знайди відповідність». 5. Розв'язання прогностичних задач «До яких наслідків можуть призвести небезпечні ситуації (вчинки)»	1. Працюють у групах. Після того як вичерпався час на обговорення, кожна група представляє один аспект з обговорюваного питання. Самостійне виконання завдання 5 у зошиті. 2. Повторюють номери телефонів екстрених служб, аналізують ситуації, зображені на малюнках в підручнику на с. 135–136. До яких наслідків можуть призвести ці ситуації? До яких служб звертатись по допомогу? 3. Виконують завдання 2 у зошиті. 4. Знаходять відповідність між зображеннями захисного спорядження та відповідних ситуацій його використання. 5. Переглядають відеоряд або презентацію з небезпечними ситуаціями. Називають наслідки, до яких вони можуть призвести, і пропонують свої моделі поведінки.
3	**Підсумкова**	1. Складання пам'ятки «Кроки прийняття рішень». 2. Рефлексія	1. Працюють у групах. Кожна група складає пам'ятку (кроки прийняття рішень у разі виникнення пожежі в будинку/школі; якщо ви загубилися; якщо до вас у двері постукає незнайомець/незнайомка). 2. Розмірковують, яких умінь вони набули під час ознайомлення з темою. Чого навчилися? На які ще запитання з безпеки хотіли б знати відповіді?
4	**Домашнє завдання**	Робота в зошиті (завдання 1, 3).	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Безпека на дорозі**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина. Людина серед людей. Людина в суспільстві
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Безпека. Я людина. Я пізнаю природу
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*

Продовження таблиці

4	**Навчальна діяльність**	Застосування методів «Асоціативний кущ», «Фішбоун», повторення правил дорожнього руху
5	**Мета уроку**	Розглянути правила дорожнього руху для пішоходів у місці проживання, у районі школи, наслідки їх порушення, знаки дорожнього руху для пішоходів; розвивати знання учнів про правила поведінки у разі ДТП як свідка або учасника; правила надання першої допомоги у разі ДТП
6	**Завдання уроку**	Використання власного досвіду учнів щодо асоціацій, пов'язаних з поняттям «безпека на дорозі», встановлення причинно-наслідкових зв'язків, спостереження, дослідження, вправляння, моделювання та аналіз ситуацій, що можуть статися на дорозі
7	**Міжпредметні зв'язки**	Соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Онлайн-урок з безпеки дорожнього руху. Частина I https://www.youtube.com/watch?v=U2BKjzjmSg8 2) Соціальний ролик про правила дорожнього руху https://www.youtube.com/watch?v=obslxohZnaM 3) Безпека на дорозі – безпека життя https://www.youtube.com/watch?v=_Q3cDz-0yAA 4) Правила поведінки на дорозі https://www.youtube.com/watch?v=_8oEHhru5FY
	1. 2. 3. 4.	
10	**Матеріали та обладнання**	Зображення схеми «Фішбоун», набір карток із дорожніми знаками, сигнальні картки кольорів світлофора

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Метод «Асоціативний кущ». 2. Метод «Фішбоун»	1. Записують асоціації, пов'язані з поняттям «безпека на дорозі». 2. Отримують зображення схеми «Фішбоун». Проблема: аварія на дорозі (записують причини, наслідки, висновок)
2	**Основна**	1. Перегляд відеоролика. 2. Рольова гра «Я пасажир». 3. Практична робота (спостереження, дослідження). 4. Моделювання та аналіз ситуацій, що можуть статися на дорозі.	1. Відповідають на питання: «Чому потрібно дотримуватися правил дорожнього руху?», «Які правила дорожнього руху ви знаєте?», «Для чого призначено тротуар і проїзну частину дороги?» 2. Грають у гру «Я пасажир», обговорюють різні ситуації. 3. Працюють у групах. Кожна група отримує набір карток із дорожніми знаками. Завдання: розділити їх на дві групи: знаки для пішоходів, для водіїв. 4. Розглядають малюнки на с. 143 підручника. Обговорюють

Продовження таблиці

		5. Робота в зошиті (завдання 1, 3, 4, 5)	5. Виконують завдання 1, 3, 4, 5 у зошиті
3	**Підсумкова**	1. Гра «Світлофор». 2. Рефлексія «Метод «ПМЦ»». Записати свої враження від уроку в таблицю.	1. В учнів – сигнальні картки кольорів світлофора. Учитель зачитує підготовлені твердження. Учні, залежно від того, погоджуються, не погоджуються чи сумніваються у відповіді, піднімають картку відповідного кольору. 2. Заповнюють таблицю: «плюс» – записують усе, що сподобалося на уроці: інформація і форми роботи, які викликали позитивні емоції, усе, що було корисним; «мінус» – записують усе, що не сподобалося, наприклад, здалося нудним, викликало неприйняття, залишилося незрозумілим; «цікаво» – записують усе, що зацікавило, наприклад, факти, про які дізналися, запитання, що з'явилися, роздуми тощо.
4	**Домашнє завдання**	Виконання завдання 2 в робочому зошиті	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Що таке правопорушення**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина в суспільстві
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Здоров'я. Добробут. Я – людина. Моя шкільна та місцева громади
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Ознайомлення з правовими ситуаціями, визначення правильних шляхів їх розв'язку, аналіз художнього твору
5	**Мета уроку**	Ознайомити учнів з поняттями «право», «правопорушення», «провина». Розкрити поняття відповідальності. Вчити свідомо оцінювати людські вчинки. Розвивати мислення, вміння аналізувати, порівнювати, розрізняти погані вчинки та їх наслідки. Виховувати правдивість, взаємодопомогу, бажання дотримуватися норм моральної поведінки, повагу до конституційних прав і обов'язків кожного громадянина
6	**Завдання уроку**	Дослідження значень слів «протиправний», «правопорушення», «злочин», «відповідальність». Виконання групової роботи «Вибір можливих наслідків дій. Розв'язання прогностичних задач «Що буде, якщо...», розвиток стратегій критичного мислення: «Знаю/Хочу дізнатись/Дізнався», «Мереживо думок», «Фішбоун», «Дерево рішень»
7	**Міжпредметні зв'язки**	Соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі

Продовження таблиці

8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Корисні підказки. Якщо ти скоїв поганий вчинок https://www.youtube.com/watch?v=213jhdgAF1s&t=9s 2) Правопорушення https://www.youtube.com/watch?v=8YKQpJx6fMo 3) Кримінальна відповідальність неповнолітніх. Про суд https://www.youtube.com/watch?v=50Mjx1g0uhk 4) Я у світі 4 клас. Відповідальність неповнолітніх за скоєння правопорушень https://www.youtube.com/watch?v=rdJ5czXu-YQ
	1. 2. 3. 4.	
10	**Матеріали та обладнання**	Конституція України, схеми «Фішбоун», «Дерево рішень», картки із зображеннями ситуацій та можливих їх наслідків, кубики LEGO.

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Заповнення таблиці «Знаю/Хочу дізнатись/ Дізнався». 2. Робота з юридичним словником. 3. Робота в групах «Вибір можливих наслідків дій».	1. Заповнюють таблицю «Права та обов'язки дітей». 2. Пояснюють значення термінів «протиправний», «злочин», «відповідальність», «правопорушення». 3. Групи отримують картки із зображеннями ситуацій і можливих наслідків. Поєднують певну ситуацію з наслідком. Пропонують, як потрібно було діяти, щоб не виникало неправомірних наслідків
2	**Основна**	1. Які прислів'я суголосні з темою уроку? 2. Метод «Мереживо думок». 3. Перегляд відео «Корисні підказки. Якщо ти скоїв поганий вчинок». 4. Прийом «Фішбоун». Перегляд відео «Правопорушення	1. Прочитавши всі прислів'я, обирають, які розкривають зміст уроку: * Чого не доглянеш – за те й відповіси. * Відповідай за те, що сам звершив. * Закон – не паркан, через нього не перелізеш. * На злодієві шапка горить. * За праве діло стій сміло. * За чужим погонишся, своє загубиш. * Не той правий, хто сильніший, а той – хто чесніший. * Без дозволу взяв, нікому не сказав – це означає, що вкрав. * Який гріх, така і розправа. 2. Ознайомлюються з правовими ситуаціями і відповідають на запитання. 3. Переглянувши відео, розподіляють приклади на погані вчинки та правопорушення. 4. Працюють у групах. За конкретною ситуацією заповнити схему: причини, наслідки та висновки.

Продовження таблиці

		5. Читання оповідання В. Сухомлинського «Хлопці розважаються». 6. Робота з підручником. 7. Групова робота «Вибір можливих наслідків дій».	5. Слухають оповідання, складають «Дерево рішень». 6. Читають текст підручника, знаходять відповіді для виконання завдання в зошитах. 7. Кожна група виконує завдання 3 в зошиті.
3	**Підсумкова**	1. Гра «Що потрібно робити, щоб... ?» 2. Рефлексія	1. Закінчують твердження вчителя. 2. За допомогою кубиків LEGO складають «рефлексивну діаграму»
4	**Домашнє завдання**	Знайти медіатекст про правопорушення неповнолітніх і прочитати його з маркуванням	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Як людина змінює світ**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина і світ. Людина і природа. Природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я людина. Моя шкільна та місцева громади. Я у рукотворному світі. Я пізнаю природу. Моя культурна спадщина
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	*Див. навчальну програму або КТП до підручника*
4	**Навчальна діяльність**	Ознайомлення з винаходами людства в різних галузях, складання «портрета» винахідника, застосування методу «Займи позицію»
5	**Мета уроку**	Учити спостерігати за об'єктами навколишнього світу, робити висновки та узагальнення за результатами власних спостережень, вчити дослідницької діяльності, ознайомити з можливими способами розвивати в собі винахідника, навчати висловлювати свою думку, уважно слухати співрозмовника під час спілкування, взаємодіяти з однокласниками; виховувати працелюбність і допитливість
6	**Завдання уроку**	Організація обговорення чи дискусії зі спірного питання, яке надасть можливість висловитися кожному, продемонструвати різні думки з теми, обґрунтувати обрану позицію, дотримуватися її. Виконання творчих завдань на основі прикладів з природи, конструювання з LEGO, стимулювання оцінювальної діяльності учнів у процесі сприйняття та обдумування інформації під час читання (розставляючи позначки в тексті, учень не лише сприймає прочитане, а й оцінює власне розуміння тексту за критеріями, які пропонує вчитель. Позначки стають маркерами критичного ставлення учнів до інформації). Використання стратегії вимагає від учня бути вдумливим та зосередженим під час читання. Особливо цінним є те, що учень виокремлює незрозумілу інформацію, яка потребує додаткових ресурсів для розуміння

Продовження таблиці

7	**Міжпредметні зв'язки**	Громадянська, соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Твоє Майбутнє-1. Найкращі винаходи людства https://www.youtube.com/watch?v=oSebjndeGH4 2) Винаходи. Цікаві факти. Навчальне відео для дітей українською https://www.youtube.com/watch?v=xDnT0poIfyc 3) Дитячі винаходи, які стали відомими на увесь світ https://www.youtube.com/watch?v=lmbLdXauwP4 4) 10 винаходів українців, які змінили світ https://www.youtube.com/watch?v=Pb4noGc8y0w
	1. 2. 3. 4.	
	Матеріали та обладнання	Конверти з картками, LEGO, тексти про цікаві винаходи людства

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Гра «Знайди пару». 2. Метод «Мозковий штурм». 3. Метод «Асоціативний кущ». 4. Творче завдання «Портрет винахідника»	1. Отримавши конверти з картками, за визначений час складають асоціативні пари (птах–літак). 2. Називають найперші винаходи давніх людей. 3. Складають асоціативний кущ до слова «винахідник». 4. Описують, які якості притаманні винахіднику (риси характеру, освіта, захоплення), хто ним може стати
2	**Основна**	1. Гра «Конструктор-винахідник». 2. Метод «Читання з позначками». 3. Перегляд відео про відомі винаходи українців. 4. Робота з підручником. 5. Робота в зошиті	1. Групова робота: учні складають конструкції з LEGO. Кожна група презентує свій винахід: назва, де/як використовувати, актуальність, значення. 2. У групах читають тексти про цікаві винаходи людства, умовними позначками розмічають прочитане: «V» – я знав/-ла це; «–» – це суперечить тому, що я знаю; «+» – я не знав/-ла цього (нова інформація); «?» – у мене з'явилося запитання стосовно цієї інформації («Я хочу про це запитати»). 3. Переглядають відео. 4. Виконують завдання на с. 150 підручника. 5. Виконують завдання 2, 3 в зошиті
3	**Підсумкова**	1. Метод «Займи позицію». 2. Рефлексія «Наплічник»	1. Об'єднуються у дві групи: перша підтримує позицію, що винаходи слугують у добрих цілях людству та цивілізації, друга група – що є винаходи, які загрожують людству та цивілізації. 2. Висловлюють свої враження від уроку: те, що найбільше вразило, запам'яталось, зацікавило, умовно «складають у наплічник». Обґрунтовують свою думку.
4	**Домашнє завдання**	Написати есе «День без мобільного телефона».	

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко)

УРОКУ _____ (за ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна)

1	**Тема уроку**	**Це ми можемо**
Змістові лінії, які будуть реалізовуватися		
2	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Людина в суспільстві. Людина і світ. Людина і природа. Людина у суспільстві. Природа
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Я у природі. Я пізнаю природу. Добробут
Очікувані результати та індекс очікуваного результату:		
3	**За ТОП, розробленою під кер. О.Я. Савченко**	Див. навчальну програму або КТП до підручника
	За ТОП, розробленою під кер. Р.Б. Шияна	Див. навчальну програму або КТП до підручника
4	**Навчальна діяльність**	Робота в парах, виконання вправи на знаходження спільного й відмінного, ознайомлення з професіями майбутнього, моделювання зв'язків між природою і людиною
5	**Мета уроку**	Розширити уявлення учнів про цінність природи для життя людей та залежність людей від стану навколишнього середовища; виховувати відповідальне ставлення до обговорення проблем природи, ухвалення рішень щодо поводження у природі без заподіяння їй шкоди; виховувати екологічну культуру
6	**Завдання уроку**	Виконання дослідницької роботи в групах. Аналіз (дослідження, припущення, обговорення) фрагменту міжнародної Декларації про навколишнє середовище. Моделювання (прогнозування) дій людини для уникнення екологічних катастроф. Виконання дослідницького міні-проєкту «Як боротьба за гуманність об'єднала світ»
7	**Міжпредметні зв'язки**	Громадянська, соціальна та здоров'язбережувальна, мовно-літературна, технологічна, математична освітні галузі
8	**Ключові компетентності**	*Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність, підприємливість та фінансова грамотність*
9	**Види використаних ІКТ, інтернет-ресурси (зазначити джерела)**	1) Збереження природи – світ, в якому ти живеш. 10 порад https://www.youtube.com/watch?v=5d4ASjZhO4E 2) Що розповіла робот Софія українцям https://www.youtube.com/watch?v=VspiesgXvRw 3) Екологічні проблеми та їх розв›язування https://www.youtube.com/watch?v=Pt9y30fPSls
1. 2. 3.		
10	**Матеріали та обладнання**	Декларація про навколишнє середовище, аркуші, кольорові наліпки, картки з текстами «20 професій майбутнього»

СТРУКТУРА І ХІД УРОКУ

№	Частини уроку	Діяльність учителя	Діяльність учнів
1	**Вступна**	1. Робота в групах 2. Робота в зошиті	1. Кожна група доводить або спростовує тезу, наприклад «Людина тісно пов'язана з природою та залежна від неї» – визначає фактори, причини, наслідки. Працюють усі групи одночасно: визначають одну причину (наслідок, фактор тощо), записують на аркуші, передають його наступній групі. Так, фіксують відповіді доти, доки тему не буде вичерпано. 2. Виконання завдання 6 у зошиті.
2	**Основна**	1. Перегляд відео. 2. Робота в підручнику з Декларацією про навколишнє середовище (с. 153).	1. Переглядають відео, обговорюють, як людина вплинула на природу, зумовивши катаклізми. 2. Виконують завдання: опрацьовують положення з Декларації про навколишнє середовище, обирають потрібні положення, які можуть виконувати.
		3. Метод «Навчаючи – вчуся». Ознайомлення з професіями майбутнього на основі статей «20 професій майбутнього 2030» за версією EdCamp 2017 «Професії майбутнього: що вивчати зараз, щоб досягти успіху в майбутньому?» 4. Моделювання зв'язків.	3. Слухають розповідь учителя, розглядають зображення. За потреби з'ясовують, чи правильно зрозуміли інформацію. Обопільно ознайомлюють одне одного з інформацією, яку запам'ятали. 4. Моделюють у групах зв'язки «природа–людина», «природа – рукотворний світ», «людина – рукотворний світ» і складають розповідь за створеною моделлю.
3	**Підсумкова**	1. Моделювання (прогнозування) дій людини для уникнення екологічних катастроф. 2. Рефлексія «Кольорова феєрія»	1. Виконання завдання 7 у зошиті. 2. На наліпках зеленого, жовтого та червоного кольорів відповідно записують: *«Я все зрозумів», «Мені не все зрозуміло...», «Мені складно зрозуміти...»*
4	**Домашнє завдання**	Виконати міні-проєкт «Як боротьба за гуманність об'єднала світ?» (с. 154 підручника)	